

תוכן הענינים

- א. תוכן ענינים 1
ב. דבר השלוחה 3

מאמרי אנשי הצוות

- ג. הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה / כיצד פועלת התפילה 6
ד. הרב אמיר שרון / תפילה לעני 10
ה. הרב ניר כפרי / אל תהיה משבט הכרום זולות 14
ו. הרב דניאל אלול / מי סופר אותך? 18
ז. עידן מוגרבי - מדריך / בוכתה ה' אלוקינו 28

מאמרי אברכים

- ח. ר' יצחק אנג'ל / שלוש מי יודע? 33
ט. ר' אהרן חזי / תפילה על יראת שמים 38
י. ר' יניב יעקב / מעלת התפילה בקברי צדיקים 42
יא. ר' ישראל בן ססי / אבל למה? 45
יב. ר' פיני כפרי / טהרת הלב 54

מאמרי שיעור ה' ומעלה

- יג. משה זכריה / למה צדקה? ולמה ב"ויברך דוד"? 59
יד. חיים פוגל / תפילת האדם 62
טו. שמואל (שמוליק) ליבנה / תפילת שמונה עשרה 66
טז. אביעד זילברמן / אל תזלזלו בקטורת 69

מאמרי שיעור ד'

- יז. יהלל א-ל בר תמים ריצ'מן / תכלית התפילה 74
יח. דניאל מזרחי / מטרת הקדיש ומעלתו 76
יט. אמיתי בן שלמה / התפילה, מקורה והגדרתה 80
כ. נתנאל טובול / "מי שקשור למעלה, לא נופל למטה" 83
כא. מתניה שוורץ / תפילה בציבור 86
כב. עודד עמרן / אחד הכולל את הכל 91
כג. ניסים טושינסקי / תורה או תפילה, מה עדיף? 94
כד. אמיר דהאן / תחנה מרכזית 98

מאמרי שיעורים ב' - ג'

- 102..... כה. **יוסף ברזילי** / אני כבר התפללתי.....
- 105..... כו. **דויד אהרן ציוני** / הכנה רוחנית לתפילה.....
- 109..... כז. **עודד חניה** / היצר אומר לך תמשיך לישון.....
- 112..... כח. **גלעד חיימי** / בלי קדושה אין תורה.....
- 115..... כט. **שייקה כהן** / "אַמוֹנֵי אֵיךְ פִּתַּחַת לִי אֶת הַבּוֹקֵר".....
- 119..... ל. **אברהם טויטו** / כוחה של תפילה.....

מאמרי שיעור א'

- 122..... לא. **אבי הורביץ** / אל תהיה כפרי ברכבת.....
- 125..... לב. **מאיר לוי** / סך הכל - החיים יפים.....
- 129..... לג. **אבישי גזי** / המכתב מהמלך.....
- 133..... לד. **אהרון מיכאלוב** / אהבת ישראל קדמה לתפילה.....
- 136..... לה. **אור נחום** / אמונה ותפילה.....
- 138..... לו. **משה הלל שבח** / "וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עַיֲנֶיךָ".....
- 143..... לז. **מאור עטייה** / פסוקי דזמרה, לא מה שחשבתם!.....
- 148..... לח. **טל (סנטיו) טרקין** / להוציא מן הכח אל הפועל.....
- 151..... לט. **לידור צ'רקובסקי** / ברכת כהנים.....
- 153..... מ. **אלישיב קמחי** / אדם ניכר בתפילתו.....
- 155..... מא. **רון מעודד** / טוב להודות לה'.....
- 158..... מב. **נועם הריס** / איסור דיבוק חול בבית הכנסת או בזמן התפילה.....
- 161..... מג. **יהודה קפלן** / אחי תתחזק, הגיע זמן הגאולה.....

נספחים

- 164..... מד. **הקדשות** /.....

דבר השלוחה

ב"ה חובה עלינו להודות לבורא עולם על כך שאנו זוכים להוציא בשלוחה את החוברת השניים עשר, כמניין שבטי ישראל. נתן לנו הקב"ה את הכוחות לא לוותר, וכל שנה ללא הפוגה אנו מוציאים שני חוברות; אחת לפני פסח ואחת בסוף השנה.

החידוש בחוברת הזו, שמכאן ולהבא, כל החוברות יקראו באותו שם - "שלוחי מצווה". לא לחינם בחרנו בשם זה, המסמל יותר מכל את השאיפה שלנו מעצמנו ומתלמידנו. כל חייו של האדם עליו להרגיש שליח מצווה, עליו לראות ולהרגיש באופן מוחשי, כיצד הוא יכול להיות נאמן יותר למשלח הגדול, בורא העולם.

המגמה הזו מתקשרת לכך שב"ה השנה מחזור א' כבר נמצא בחיי המעשה, ומחזור ב' מסיים בימים אלו את שיעור ה' שלו. חובה עלינו לראות כיצד אנו שומרים על קשר עם בוגרינו, וממשיכים להחדיר בהם את תחושת "שלוחי המצווה".

לשם כך אנו שוקדים בימים הללו על כמה מכשירים שיעזרו לנו לממש חזון זה. ראשית אנו מקימים אתר לשלוחה (WWW.SHLUCAT-SHAALABIM.CO.NR). מעבר לכך אנו שולחים לכל בוגר מינוי לחוברות "ותן חלקינו", המסדירות באופן קבוע ונעים את הלימוד היומי של כל אחד. גם הדברים באתר יהיו קשורים ללימוד שנלמד בחוברות "ותן חלקינו" על מנת ליצור קשר טוב יותר עם הבוגרים. פרויקט חדש קורם עור וגידים בדמות עלון לתלמידינו בצבא. העלון נושא את השם "שלוחי מצוה" ומיועד לאלו שבאמת פועלים לילות כימים כ"שלוחי מצוה" של כולנו. ה' ישמור צאתכם ובואכם לשלום מעתה

ועד עולם. ובל נשכח את הרמז הדק כמו פיל לשמה המיוחד של ישיבתנו המופלאה, הלא היא "ה-ש-ל-ו-ח-ה".

נושא החוברת הפעם הוא התפילה, שמעל הכל היא הכלי החשוב ביותר על מנת לשמור על הקשר עם "המשלח הגדול".

כמובן אנו שמחים לראות את תלמידי שיעור א' של שנה הבאה, נראה לנו שהולך ומתרחם לו שיעור לתפארת.

לכם תלמידי **שיעור א'** שמסיימים בימים אלו את שנתם הראשונה בשלוחה, לא צריך להכביר במילים, אנו משבחים אתכם בכל הזדמנות, אתם ראויים לכל שבח.

שיעור ב' שנמצא עכשיו בשלבים הקשים יותר של הטירונות, תמשיכו לשמור על כל הדברים הטובים הטבועים בכם. כמו שאתם מתגעגעים לשלוחה, גם אנו מתגעגעים אליכם. באמת אתם חסרים לנו.

שיעור ג' היקר שמתחרר בימים אלו משירות צבאי מרשים, שכלל את מבצע "עופרת יצוקה", בו הוכחתם שמי שזוכה לפני הגיוס לאכול "**פריקסה**" בחנוכה במקום **לביבה חמה ומתוקה**, זוכה לעיטור כבוד של קידוש שם שמים במבצע צבאי מרשים, ולא נשאר סתם "**סביבון מעופרת יצוקה**".

שיעור ד' המתוק שמרומם ומחזיק בשלוחה את כל הטוב שבה, השלוחה בלעדיכם הייתה נראית אחרת, אנו מודים לכם עכשיו, ומברכים אתכם שהזכויות הרבות שאתם עושים יעמדו לכל אחד ואחד מכם להצלחה אמיתית בכל אשר יעשה.

שיעור ה', נפרדים!!! תמיד בשמחה על הצלחה ובעצב על הפרידה, רמת הקשר תלויה בכם, אנו נשמח תמיד להיות לכם לאוזן קשבת ולמשענת אמיתית ככל שנידרש.

בברכת קיץ נעים ומועיל
צוות השלוחה

הצעה מעשית: רבים שואלים מה נלמד ב"בין הזמנים"?

ובכן, מוצגת לכם בזאת חוברת נפלאה עם מאמרים מקסימים, כולם אהובים כולם ברורים, וכדאי היה לכל אחד לנצל את תקופת הנופש לעבור על החוברת מכריכה לכריכה, לחוות את החוויות האישיות של כותבי המאמרים, ולהתחזק בתפילה, שהיא אחת מארבעה דברים שצריכים חיזוק תמידי.

עלו והצליחו

כיצד פועלת התפילה?

הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה

הקדמה

התפילה הינה אחד מעיקרי עבודתנו הרוחנית. אחד הפרמטרים המרכזיים להיותו של אדם "דתי" היא השאלה: "האם אתה מתפלל בקביעות או לא?"

אולם, עניין התפילה מעלה כמה עניינים שאינם מובנים.

ראשית, מה העניין לבקש מה', הרי אם מגיע לנו שכר על מעשינו, נקבל אותו, ואם לא מגיע לנו שכר לא נקבל אותו, אז מה העניין "לנג'ז" לקב"ה. הקב"ה אינו דומה לאבא שגם אם אמר שאינו מוכן לתת, אם תמשיך לבקש אולי לבסוף הוא "ישבר" וייתן, אצל הבורא אין כל שינוי!

שנית, אם מגיע לנו ייסורים, הרי זה לטובתנו, לא הגיוני שחולה יבקש מהרופא לא לבצע את הניתוח, כי זה מכאיב. אם אנו מבקשים מהקב"ה לא לקבל ייסורים, לכאורה זה יתנקם בנו לבסוף.

מעבר לכך, רוב התפילה הינה דברי שבח לקב"ה, כיצד זה ישפיע על הקב"ה לתת לנו יותר שפע?

כיצד פועלת התפילה

התשובה לכך נעוצה בהבנה כיצד פועלת התפילה. אין מטרת התפילה לשכנע את הקב"ה להיטיב לנו. תפקידה לשנות את האדם, ולהגביר בו את

ההבנה שהוא תלוי בקב"ה. כשהאדם השתנה, ממילא ראויות לו גזרות אחרות. שינוי זה מתרחש על ידי התפילה.

המתפלל בפיו בכוונה אמיתית משנה את דרגת בטחונו בה'. שינוי דרגה כזה מתקן את נפשו בלא צורך בייסורים שנגזרו עליו במדרגתו הקודמת. לכן, ודאי שהתפילה אינה סותרת את חשבון ההשגחה, אלא משלימה אותו. ה' נעתר לתפילה לא משום שהוא שינה את דעתו ח"ו, אלא האדם השתנה לטובה. כך האדם גם אינו מפסיד את תיקון נשמתו, מכיוון שתיקן אותה על ידי התפילה, ואינו זקוק ליסורים.

כמוכן שישנן שיטות רבות להתעלות רוחנית, המסייעות לשינוי דרגתו הרוחנית כלפי הבורא. אולם, התפילה היא הכלי הטוב ביותר, משום שבמהלך התפילה האדם מגיע לכניעה מוחלטת כלפי הבורא, ומשליך את כל יהבו על הבורא. רק הבנה שכזו מאפשרת לאדם להתעלות ממדרגתו באופן אמיתי.

כך ניתן גם להבין מדוע תקנו לנו הרבה דברי שבח בתפילה. התפילה אינה למען הקב"ה, מטרתה לשנות את הכרת האדם בבורא. על-ידי ספור נפלאותיו יתברך בכוונה נכונה, מתחזקת הכרת האדם בבוראו, וממילא הוא מתעלה למצב בו מגיעה לו הרבה יותר סיעתא דשמיא.

תפילת תועבה!!!

המהר"ל [נתיב העבודה ח"ב] מסביר את הפסוק "מִסִּיר אֶזְנוֹ מִשְׁמַע תוֹרָה גַם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה" [משלי כח, ט]. הוא אומר שהמסיר אזנו מתורה - לא רק שאין תפילתו נשמעת, אלא שתפילתו מתועבת. כיוון שתפילתו היא רק על הנאות גופו, לכן הוא לא התחזק בהכרת הבורא ותיקון נשמתו. ממילא בקשות כאלו על הנאת גופו הן מאוסות ומתועבות אצל הקב"ה.

מי שבתפילתו אומר ל"כל יכול" מה הוא צריך, ומנסה לשכנע את הבורא לתת לו רצונותיו - תפילה כזו מאוסה ותועבה.

לעומת זאת, המתפלל כדי לחזק בלבו את ההכרה שהכל מאיתו יתברך, ותפילתו ובקשותיו באים כדי לשכנע את עצמו שהוא תלוי בכל בקב"ה - אזי הופכות בקשותיו להתעלות רוחנית גדולה. על-ידי התעלות זו בהרגשת קרבת אלוקים ודאי יזכה האדם לשינוי דרגתו הרוחנית בכלל, ויתכן שתשנה הגזרה עליה הוא התפלל.

תפילה שלא נענתה - אין פירוש הדבר שהיא לא הועילה ח"ו. האדם התעלה וזכה לשינוי בגלל תפילתו, אבל עדיין לא הגיע למדרגה שבה אין מקום לצרה שנגזרה עליו.

איזו כוונה הכרחית בתפילה?

על פי העיקרון הזה ניתן להסביר סתירה בדברי הרמב"ם. בהלכות תפילה [ד, א]: כתב "כל תפילה שאינה בכוונה אינה תפילה. ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה". והרי כתב במקום אחר [א, א], ש"אם כיון לבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך".

חידש ר' חיים הלוי סלוביצקי מבריסק, שיש שני סוגי כוונות; ההרגשה שהאדם עומד לפני המלך היא המעכבת בכל התפילה, ואילו אי כוונה בפירוש המילות מעכבת רק בברכה ראשונה. תכלית התפילה, כפי שהסברנו, היא לחזק בנו את ההכרה שהכל מאיתו יתברך. ההרגשה שעומדים לפניו יתברך היא הכרחית במשך כל התפילה, אחרת לא יוצאים ידי חובה.

תפילה בעבור אחרים

במקומות רבים בחז"ל למדנו על הכח עצום שיש לתפילת יחיד שמתפלל עבור חברו, ובמיוחד על תפילות צדיקים, ותפילות רבים. כפי שהסברנו לעיל, התפילה באה לתקן את הכרת הבורא אצל המתפלל. כיצד אם כך מועילה תפילת אדם על חבריו? הרי המתפלל מתעלה ולא החולה!

אפשר להסביר את התפילה עבור האחר בכמה אופנים. ראשית, אם אדם הגיע לקרבת אלוקים בזכות חברו על ידי כך שהתפלל בעדו, גם החבר שותף להתעלות זו וגם הוא מתעלה על ידי כך. שנית, כל צרה שבאה לעולם, גורמת גם לצער השכינה, לכן הבקשה שלנו מהבורא שכבודו יתגלה ללא הצער המפריע לגלוי השכינה. הבקשה שלנו אינה לטובתנו אלא לצורך ריבוי גילוי כבוד ה' בעולם.

סיכום

התפילה היא עבודה, שחובה על כל אחד מאיתנו ללמוד את כלליה. הכללים אינם מסובכים, רובם נובעים מהעיקרון שכל היכולת שלנו לקבל מהקב"ה היא בזכות ההתבטלות אליו, וההבנה שהכל מאיתו. אם לא נבין עיקרון זה, לא נתחבר לתפילה, וגרוע מכך, התפילות שלנו לא יפעלו כראוי. אך אם נשכיל לאמץ את התובנות הנ"ל וההכרה כי התפילה היא מקור הכח שלי לשינוי עצמי ולהתעלות רוחנית וגשמית גם יחד, או אז הרגשת התפילה תהיה חוויה מועיל ואף מהנה מאין כמוה.

תפילה לעני

הרב אמיר שרון

התפילה היא מהעבודות הקשות שבמקדש. ההרגל יוצר שחיקה מתמדת וחוסר חשק להתפלל, ותמיד צריך האדם לטכס עצה כיצד לחזק את עבודת התפילה.

בנוסף לכך, ישנה תחושה שאין תפילותינו מתקבלות, אין אנו רואים בחוש איך בקשותינו נענות ומשאלותינו מתגשמות. הדבר כשלעצמו מרפה ידים ולעיתים מייאש.

ננסה במאמר זה לתת "טיפ" אחד או שנים בכדי לעזור לאדם להתפלל טוב יותר. כמובן, לפרוש את כל היריעה אי אפשר, הרי הרבה עצות טובות צריך ללמוד על מנת להתפלל טוב יותר. ברצוני לחזור ולהדגיש דברים ידועים, שתמיד טוב לחזור ולשננס בכדי להפנימם.

ראשית, עלינו לדעת ששונה מצוות תלמוד תורה מעבודת התפילה, כדברי החזון איש "נקל יותר לסיים את הש"ס כולו מאשר להתחזק בעבודת התפילה".

אומנם גם תורה וגם תפילה מקיימים בפה, אך הבדל גדול יש ביניהם.

בלימוד תורה האדם בא לידי ביטוי בכישרונותיו וביכולותיו, אדם שמצליח בלימוד תורה עלול לבוא לידי גאווה ותחושת חשיבות. הגמרא [ברכות דף ה] מגדירה אדם שזכה לתורה ועושר כאדם שזכה "לשני שולחנות", כלומר גם התורה נמשלת לשולחן שהוא ביטוי לעושר לחשיבות ולגדולה. תלמדי חכמים נקראים מלכים "מאן מלכי רבנן", וגם זה ביטוי לגדולה כמובן.

מה שאין כן בתפילה. כל כוחה של תפילה היא דווקא זו שבאה מתוך עניות שפלות וכניעה. אז ורק אז בכוחה להתקבל. כפי שאומר דוד המלך [תהלים נא, יט]: "זָבַחַי אֱלֹקִים רוּחַ נְשָׁבֶרָה לֵב נְשָׁבֶר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה".

הזוהר [פרשת בלק] כותב "שלושה הם שכתוב בהם תפילה; משה (תפילה למשה), דוד (תפילה לדוד) ועני (תפילה לעני). מסכם שם הזוהר שהחשובה שבהם היא תפילת העני, האומרה בלב נשבר, מתוך כניעה מוחלטת. מתוך דברי הזוהר למדנו שבכוחה של תפילת העני לפעול אפילו יותר מתפילתו של משה, שהצליח לרצות את הקב"ה בחטא העגל ובחטא המרגלים, ויותר מתפילת דוד בספר תהילים, שידוע מעלתם וכוחם של אמירת תהילים. מדוע? מה המיוחד בתפילת העני? אלא כאמור, הרגשת התבטלות כלפי ריבונו של עולם עולה על כולם.

עבד אמיתי הוא זה שמתבטל בפני אדונו. מי שמשים עצמו כאין לפני הקב"ה, בעצם מחובר חיבור אמיתי למקור המציאות האמיתית. גאוותן, שמרגיש תחושה של חשיבות כאילו הוא מחויב במציאות, הרי בזה כורת הוא את הענף שיושב עליו. אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת.

נראה פן נוסף, תפילת העני פועלת כאשר היא נאמרת בכוונה מלאה, מתוך חוסר אונים מוחלט. אם ביטחונו של האדם בקב"ה אינו מוחלט, אלא הוא מתפלל כי "מה יש להפסיד", אבל במקביל מאמין בכוחם של אמצעים אחרים שיפתרו את בעיותיו, אין ערובה שתפילה זו תתקבל. אולם, כאשר תפילה נאמרת בכוונה שלמה, ואדם משליך עצמו כל כולו על ה', יש בכוחה של תפילה זו אף לשנות גזרות ושבועות.

מצאנו אצל משה רבנו שהרבה להתפלל תקט"ו תפילות כדי להיכנס לארץ עד שהקב"ה אומר לו "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". אם תמשיך

להתפלל אין לי ברירה אלא להיענות לתפילתך, אך כבר גזרתי שאין אתה נכנס לארץ. כלומר ראויה הייתה התפילה הנוספת לפעול גם נגד גזרה של הקב"ה.

מצאנו עוד במדרש איכה לגבי דור המדבר, שנגזרה עליהם מיתה בעקבות חטא המרגלים, ובכל שנה היו מתים מעם ישראל 15,000 איש, עד שבמשך 40 שנה היו אמורים למות כ-600,000 איש. בכל ליל ט' באב היו בני דור המדבר חופרים קברים ונכנסים לתוכם ונשארים שם עד הבוקר. בבוקר עובר כרוז ואומר הבדלו חיים מן המתים. כולם היו קמים חוץ מ-15,000 איש שמתו במשך הלילה.

מן הסתם כל אלה ששכבו בקברות במשך הלילה התפללו לקב"ה לבטל את הגזרה הנוראה אך במשך כל השנים תפילתם לא התקבלה.

בשנת ה-40 כשנשארו 15,000 האחרונים והסיכוי שלהם למות הוא 100%, עם כל זה, למרבה הפלא, אותם אנשים קמו בבוקר ולא מתו. עד כדי כך לא האמינו לעובדה זו עד שחשבו שטעו ביום, ואולי עדיין לא הגיע ט' באב. כך במשך חמשת הלילות הבאים נכנסו לקברים בחושבם שאולי כל אחד מן הימים האלה הוא ט' באב, אך להפתעתם ולשמחתם קמו בבוקר בריאים ורעננים. בליל ט"ו באב, כשהירח מלא ואי אפשר להתבלבל בתאריך, הבינו שהקב"ה מחל להם ונענה לתפילתם.

מפליא הוא הדבר מדוע במשך השנים הקודמות התפילה לא הועילה ואילו בשנה האחרונה היא הועילה?

מסביר בצורה נפלאה ר' חיים שמואלביץ, שבכל שנה התפילה שלהם לא הייתה בכוונה מלאה, לא מתוך ביטחון מוחלט בכוחה של תפילה. הרי בכל מקרה לא כולם ימותו, אפילו בשנה ה-39 ש-30,000 האחרונים נכנסו לקברים, הרי לכל אחד מהם יש 50% סיכוי לחיות גם בלא תפילה. אבל בשנת ה-40 כל הנכנסים לקבר בוודאי ימותו, אז אין על מי להישען אלא על

התפילה, לכן תפילה בעוצמה כזו בקעה רקיעים והתקבלה, למרות שהקב"ה נשבע שלא יכנסו לארץ זולתי כלב בן יפונה ויהושע בן נון.

חיזוק נוסף לעניין זה מוצאים אנו בתפילת כהן גדול ביום הכיפורים בקודש הקודשים.

המשנה ביומא אומרת, לאחר שהכהן הגדול מקטיר את הקטורת, היה מתפלל תפילה קצרה של כמה משפטים בלבד. היינו מצפים שתפילה חשובה שכזו, הנאמרת ביום הקדוש ביותר במקום הקדוש ביותר ע"י האדם הקדוש ביותר תכלול בתוכה בקשות על הצרכים החשובים ביותר לעם ישראל. במקום זה, מבקש הכהן הגדול בקשה מוזרה מאד "ואל תיכנס לפניך תפילת עוברי דרכים לעניין הגשם בלבד בזמן שהעולם צריך לו".

מדובר כאן באדם שהולך בדרך ומטר סוחף על ראשו ונפשו בשאלתו שהגשם יפסק לזמן קצר עד שיגיע ליעדו. מדוע צריך הכהן הגדול להתפלל שתפילתו של אדם זה לא תתקבל?

מכך למדנו יסוד גדול, תפילה שנאמרת בכוונה שלמה, שהאדם משליך כל יהבו על ה', כי אין לו פיתרון אחר אלא לבטוח בקב"ה שיענה לתפילתו, זו תפילה שבוקעת רקיעים. כדי לבטלה צריך להשתמש בנשק הכי חזק שלנו, תפילת כהן גדול ביום הכיפורים סמוך מאוד לקודש הקודשים.

לסיכום נזכור לעצמנו, תפילה שנאמרת מתוך עניות הדעת, שפלות וכניעה, ענווה והתבטלות, ותפילה שנאמרת מתוך כוונת לב שלמה, מתוך ביטחון בלעדי בתפילה, ולא בשום אמצעי אחר - יש לה סיכוי גדול להתקבל.

יהי רצון שהקב"ה ימלא כל משאלות לבנו לטובה אמן כן יהי רצון.

אל תהיה משבט הכרום זולות

הרב ניר כפרי

האם חשבת פעם מהו הביאור של הפסוק בתהילים "כָּרוֹם זָלוּת לְבָנֵי אָדָם"?

הגמרא [ברכות דף ו'] דרשה פסוק זה באופן הבא: "אמר ליה ההוא מרבנן לרב ביבי בר אביי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי כרום זלות לבני אדם? אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם". הגמרא מתכוונת לענין הזלזול בענינה של התפילה, ננסה במאמר זה ללמוד ולהתחזק בענין התפילה ולתקן עד היכן שידנו מגעת את ענין הזלזול בתפילה.

למה אנו מזלזלים בתפילה?

הנטיה לזלזל בתפילה נובעת מכמה חוסרים:

א. אנו רגילים בתפילה משחר ילדותנו, ולכן כל רגילות הופכת בדרך כלל לדבר שבשגרה, ולאחר מכן לגדר של "מצוות אנשים מלומדה".

ב. חוסר הבנת המילים של התפילה, חוסר הבנת המשמעות והפירוש הרחב של הדברים, וכן חוסר בהבנת הסדר שלה.

ג. חוסר הערכה לתפילה שלנו, אנו לא מאמינים באמת שיש השפעה לתפילה שלנו. זאת אומרת, אנו לא מאמינים באמת שהתפילה שלנו עוזרת או בכלל נשמעת. לא פעם אנו שומעים את הטענה "למה לי בכלל להתפלל, התפילה שלי בטח לא עוברת את התקרה של בית-המדרש" הדבר נובע גם מתוך חוסר הידיעה והאמונה במעלת התפילה והמתפלל, שקב"ה מתאוה לתפילתם של ישראל.

רבי יהודה הלוי בספרו הכוזרי [מאמר ג' סעיף ה'] כותב וזו לשונו:

"אין שעת תפילת החסיד, דבר שבמנהג או שבהרגל, כשירת הזרזיר והתוכי, אלא, כל מילה - מחשבה עמה וכוונה בה. שבדרך זו תהיה שעת התפילה לחסיד כגרעין הזמן ופריו, ושאר השעות תהיינה לו כדרכים המוליכות אל שעה זו, שלבואה הוא מצפה, כי על ידה הוא מדמה אל העצמים הרוחניים ומתרחק מן הבהמיים".

רבי יהודה הלוי מלמד אותנו שהתפילה שלנו צריכה להיות הזמן הכי איכותי ביום, ושכל שעות היום אינם אלא הכנה לתפילה. לכן הגישה שלנו צריכה להיות שהתפילה היא הזמן הכי טוב ביום. זאת אומרת, שזו העת שאני מסיר מעלי את מוסרות הזמן וטרדותיו ואני מתנקה מכל העמל והיגיעה של היום-יום. התפילה היא הזמן בו אני נפגש עם הקב"ה, עם אבי היקר שכל כך אוהב אותי, ואני יכול לספר לו את כל מה שמציק ומעיק עלי. ע"י זה שאני פורק את אותם טרדות ובעיות מליבי אני הופך להיות יותר רגוע ושלו והאמונה שלי בקב"ה מתחזקת. אחרי שהוצאתי מלבי את כל עניני העולם הזה מוחי פנוי לחשוב קצת יותר "בעצמים הרוחניים", שאפשר להגדיר אותם כהשפעות הרוחניות והגשמיות שקב"ה משפיע עלי ועל כל העולמות כולם ע"י התפילה. לכן זמן התפילה הוא מאוד חשוב, שהוא מעט המחזיק את המרובה, דהיינו ע"י זה שאני מתפלל אני גורם להרבה שפע וישועות עלי ועל כל הסובבים אותי ועל כל עם ישראל ועל כל העולמות. הבנה זו גורמת לי להתייחס אחרת לתפילה, תובנה זו גורמת לתפילה להיות יותר אקטיבית ואפקטיבית. וזהו שלימד אותנו רבי יהודה הלוי, שבעצם התפילה היא הגרעין לכל הפירות שיבואו אחר כך.

"כשם שהיו לו שלש עתות התפילה שבכל יום - פרי יומו ולילו, כך יהיה לו יום השבת לפרי השבוע, כי יום זה מזומן להתדבקות בעניין האלוקי. וכל עבודת החסיד היא ב"שמחה", לא בכניעה, - כמו שבארנו למעלה".

התפילה היום יומית מנתקת אותי מעולם העשיה היום-יומי, ונותנת לי נשימת רווחה להטעין את המצברים הרוחניים שלי, בכדי שלא אהיה נגרר אחרי העולם הזה - דבר שיגרום לי לאובדן ה"אני הרוחני" שלי. התפילה מוסיפה לי את ההבנה שהיא עצמה תמצית הברכה לכל המעשים שלי, אם זה במשפחה, בעבודה, בישיבה, בצבא או בכל תחום אחר בחיים. כשם שהדבר פועל בתפילות החול, כך תפילות שבת ויום טוב שגבה מעלתן, שהן נותנות לי כח גדול יותר להגיע לעבודת ה' בשמחה ובדבקות. יום השבת גורם את המעלה בעצם השביתה מעשיית מלאכה ומכל טרדות העולם הזה שזהו בבחינת "סור מרע", והן מצד ה"עשה טוב" ע"י שאני התפלל ומתחבר למקור יניקת החיים שלי - הקב"ה, ומתענג בתפילה על ה'. זהו זמן שאני יכול להגיע למצב של עבודת ה' בשמחה. התפילה בשבתות וימים טובים פותחת ומרחיבה את הלב הן ע"י הנחת-רוח שיש, כי אני לא ממהר לשום מקום, והן מצד המנגינות והפיוטים המיוחדים שתקנו חז"ל, הפורטים על נימי הנשמה וציפור הנפש, דבר שגורם לי להתחבר לה' באהבה.

"והנה ערך כל אלה לנפש הוא כערך המזון לגוף, שכן תפילת אדם טובה לנפשו, כשם שהמזון תועלת לגופו. וכן ברכת כל תפילה שורה על האדם עד שעת תפילה שאחריה, כשם שכוח הסעודה שסעד מתקיים בו עד שיסעד סעודת לילה. אולם ככל אשר תתרחק שעת התפילה, תלך הנפש הלוך וקדור מטרדות העולם הבאות עליה, ובייחוד אם יבאנה ההכרח להימצא בחברת ילדים, נשים או אנשים רעים, ולשמוע דברים העוכרים את הנפש, דברים מגונים או שירים שהנפש נוהה אחריהם עד שאי אפשר להשתלט עליה. אך בשעת התפילה מטהר האדם את נפשו מכל מה שעבר עליה בינתיים ומכין אותה לקראת העתיד".

קיומו הגשמי והיום-יומי של האדם מתבסס בראש ובראשונה על אכילה ושתייה, ובלעדיהם האדם הולך ונחלש. כמו שאנו רואים בצום שלקראת

סוף היום אנו הולכים תשושים וחלשים, וכוספים לכוס שתיה קרה שתחיה את נפשנו הצמאה. כך הם פני הדברים גם ביחס לנשמה. התפילה אומנם אינה מזון לגוף אבל היא מהווה בהחלט מזון לנשמה, ונותנת כח לשרוד את כל הטלאות ובלבולי העולם הזה. כאשר אדם אינו מתפלל, למעשה הוא מחשיך את אור הנשמה ומאפיל עליה ע"י טרדות העולם הזה, ונותן שליטה לכל כוחות הס"מ (הוא מלאך המוות) וחילותיו לקחת בשבי את האור והחיות של הנשמה עד שהאדם מתנתק ממקור החיות שלו הקב"ה, והולך שולל אחרי תאוות העולם הזה. מכאן כבר הדרך סלולה לכל הנפילות והעבירות ה' ירחם, כי אין לו במה להיאחז, אין לו לפי לפנות ואין לו על מי לסמוך מבלעדי האישיות שלו, ומכיוון שהוא בעצמו נתון להרבה השפעות מבית ומחוץ, ויש לו הרבה חלישות הדעת שאין הוא משיג את כל מבוקשו, הוא מתייאש ואין לו את כוכב הצפון שיאיר לו את דרכו האמיתית, את דרכו באמונה בבורא עולם שמנהיג את כל העולם ואת כל בריותיו, ושכל מה שעובר על האדם הכל מאתו יתברך. את כל התובנות האלה האדם יכול לקבל רק ע"י אמונה, ורק ע"י שהאדם פונה בבקשה ותפילה לקב"ה, שיאיר לו את דרכו האמיתית את הדרך בה יהיה מאושר בעולם הזה ויהיה שמח לעולם הבא. אין דרך אחרת להגיע לזאת המטרה רק ע"י תפילה ובקשה ותחינה לפני מי שאמר והיה העולם.

לכן דוקא הימים אלו, ימי בין המצרים, אנו צריכים לצאת מהמצרים שסובבים את נפשנו להפילה ברשתות היאוש והתאוות שמשתוללות בחוץ. לכן יראה האדם להציל את נפשו מחשכת העולם הזה ע"י תפילה ובקשה לקב"ה שיעזור לו להעביר את הקיץ הזה בשלום ובמיוחד את בין הזמנים שרב הסיכון על הסיכוי ויתמיד האדם לברוח אל ה' ע"י תפילה והתבודדות וישיח את כל מה שעובר עליו לקב"ה ויזכה לראות ישועות גדולות כאן ולהבא.

מי סופר אותך?

הרב דניאל אלול

בוקר! ציפורים מצייצות בעליזות, ושעון מעורר טורדני מזכיר לך בפעם המי יודע כמה שצריך לעמוד לפני מי שאמר והיה העולם. אתה בטח שייך לאנשי הסיירת המזנקים ממיתתם כבהקפצה צבאית מתוזמנת, ובטרם עברו אי אלו דקות אתה מוצא את עצמך בחברה של "פייטרים" כמוך השועטים קדימה אל היעד הנכסף - לזכות ולהיות מעשרת המובחרים שבזכותם תרד השכינה הקדושה ותשרה על המנין שלכם. אל תגיז לי שכל זה היה חלום...

טוב בסדר זה לא היה חלום, אז הגעתי בין הראשונים וזכיתי להיות מעשרת הצדיקים (לא, לא אלו שעלו עוד בחייהם לגן עדן, אבל גם עשרה צדיקים), אך מי בכלל אמר שמסתכלים עלי שם למעלה? בלי להכנס לכך שה"למעלה" זה ממש ממש למעלה, אבל נזכור שה' הוא כל יכול ולא חלות עליו מגבלות הזמן והמקום.

אבל באמת אני שואל: וכי אני ראוי בכלל שיקשיבו לי? וכי מישהו בכלל יפנה מבט אלי אחרי כל החטאים, העוונות והפשעים שלי (אני משתדל להיות מושלם בהכל, כי אם כבר אז כבר). במקרה הטוב עוד ירשמו לי "וי" על משבצת התפילה, אך לשמוע לקולי - זה כבר ממש מוגזם, פשוט הצחקת אותי.

ואם אתה שייך לאותם המרגיעים, שכל הזמן ממלאים לך את הראש במעלתה של הנשמה הכללית המתגלמת בחדוה האלוקית הזורמת דרך עורקיך הגשמיים אל נימי נפשך החבויה והעשוקה ומרוממים אותה אל פסגת האושר הנכספת אל עצמיותה האלוקית ("בוינה", זה היה ארוך). בקיצור, אם אתה שייך לאותם "היודעים", אלה שחוזרים ואומרים לך "שמע אחי, יש לך נשמה גבוהה", ומסבירים לך שאתה חלק אלוהי ממעל

וכו', אף אני אענה חלקי שאתה פשוט לא מכיר אותי, אולי היתה לי פעם נשמה לבנה וזכה, אולי פעם היא היתה שוכנת מתחת כסא הכבוד, אך אם היית יודע ומודע לעומקים האסטרונומיים אליהם הגעתי לא היית ממשיך לדבוק בדעתך המוצקה.

אז ריבון העולמים, האם יש מישהו בבית? האם יש מי שמתייחס בכלל לתפילות שלי?

הקדמה זו מזכירה לי מעשה נחמד.

לפני למעלה מעשר שנים העברתי שיעורים בישוב בית חורון. חבר'ה נחמדים לחלוטין. כולם היו טובים ואת כולם אני אוהב, אך לא אוכל לשכוח את אחד מהם. העברתי שיעור על התפילה, וישב שם אחד שהרים את שתי ידיו והניח אותם על אוזניו ואמר לי: "כשאני מתפלל לבורא עולם, הוא כביכול מניח ידיו על אוזניו ולא רוצה אפילו לשמוע אותי". הבנה מוטעית זו לקוחה מהנחת יסוד שבשל הרגשת הריחוק שלו מבורא עולם בעקבות חטאים שעשה או שחשב שעשה, הרי שהקב"ה אפילו לא מוכן לשמוע אותו.

כדי להמחיש את הדברים, בואו נקשיב לדו-שיח מקורי ולא דוקא דמיוני בין ה"צדיק" התורן לבין ה"רשע" הכונן:

- חבל שבאת בכלל. אם אתה מגיע כל כך מאוחר וגם כשאתה בא אתה מדבר, וברגעים הבודדים שאתה עוד מצליח להתפלל אז אתה לא מכוון - מה שווה התפילה שלך? עזוב אותך. עדיף לך לישון ולא לעשות בושות, שהרי אמרו רבותינו "שינה לרשעים - טובה להם וטובה לעולם".
- שמע, אתה אל תזלזל בתפילה שלי. אתה לא מכיר אותי. אתה לא יודע איזה מאמצים אני עושה כדי לקום. אז נכון אני מאחר, וגם נכון שאני

מדבר, ואתה יודע מה? - אני גם לא כל כך מכוון, אך עדיין צריך להבין אותי. למרות שקשה לי אני בא. אולי צולע, אבל בא.

- לא תוכל להתחמק ממאמרי חז"ל המוכיחים את נחיצות הכוונה. די לנו אם נזכיר ש"תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה", אם אדם התפלל ולא כיוון - מעיקר הדין היה חייב לחזור ולהתפלל כיון שלא יצא ידי חובתו, אלא שכיום לא אומרים לו שיחזור רק מסיבה צדדית וחמורה כשלעצמה - פשוט חוששים שגם בפעם השניה הוא לא יכוון (גוואלד). זאת ועוד, הרי התפילה נקראת "עבודה שבלב" ואם כן מהות התפילה היא הכוונה - אז עדיף שלא תתפלל מאשר תתפלל בלי כוונה, וחופץ מזה: אל תהיה צבוע.

- אף אחד לא לימד אותי את כל הדברים הללו. אחי, תן זמן לקלוט את הדברים ובעזרת השם נשתפר לאט לאט.

- אי ידיעת החוק אינה פוטרת.

עד כאן. האמת שיש המשך לדו-שיח הזה, אך נראה לי שמיצינו את הענין כרגע.

נו, אז מה עושים?

עד כאן צחוקים, וכעת ברצינות.

אין זה נכון. זוהי עצת היצר, וצריכים להבין את התרמית הטמונה בדברים שלו. היצר יעשה הכל כדי לגרום לך לא להתפלל. הוא יודע על מעלתה של התפילה קצת יותר ממך. הוא יודע לאיזה גבהים אתה מסוגל להגיע בעקבות התפילה, ולכן הוא יעשה הכל, אבל ממש הכל, כדי לגרום לך לא לבוא להתפלל. הוא ישכנע אותך שאתה עייף. ואם לא יצליח, כי ישנת מוקדם, הוא יסובב לך את הראש שאתה צריך להיות עייף בגלל שלמחרת אתה לא

תישן טוב. ואם גם זה לא הלך לו - הוא ישכנע אותך שאתה אולי חולה או צריך להיות חולה. בקיצור, אלף ואחת סיבות למה לא לקום לתפילה.

והיה והצליח - זכה. ואם הוא לא הצליח - הוא לא מתייאש, שהרי בעניין זה היצר הוא חסיד ברסלב מושבע והוא יאמר לך (ואפילו בניגון) "שאין יאוש בעולם כלל". או אז עובר היצר לתוכנית מספר 2. הוא ינסה לומר לך שאתה לא ראוי לבוא ולהתפלל לפני בורא עולם. איך ילוד אשה מושפל וחשוך יעמוד לפני מי שאמר והיה העולם? איך כלי ריק מתורה ומלא בחטאים כמוך יעמוד לפני חי החיים ברוך הוא? הלא תבוש? הלא תכלם? אתה בטוח שאתה שומע איזו שיחת מוסר מהיצר הטוב, ואין זו אלא "עבודה בעינים". היצר לא בוחל בשום שיטה ובשום תרגיל כדי להרגיל אותך למחשבה שאתה פסול מעיקרא לעמוד לפניו יתברך.

מה תאמרו: שמענו, וכעת נזהר. בכל פעם שנשמע דברים מעין אלו נדע שפיו המקולקל הוא המוציא אותם נדע להשמר מפניהם, כי גילינו את מצפוננו. אז זהו שלא. הבחורצ'יק (לפני מספר חודשים חגגו לו את יום ההולדת ה-5769) שומע אותך ומיד מטכס עצה איך להתגבר עליך שוב ושוב (היו לא תהיה חלילה). צעד שלישי בתוכנית הרב-שלבית שלו היא להסכים (בלית ברירה) שתקום לתפילה, אך הוא יעשה הכל כדי שהתפילה שלך לא תתקבל. הוא יעשה שתתפלל בעצלתיים, יסיח את דעתך כדי שתכוון על הכל חוץ מהתפילה, הוא יכוון אותך לחשוב על המחיה ועל הכלכלה, על ההרים ועל הגבעות, על השמן ועל הרזה, רק לא על התפילה.

ואם אתה שייך לזן החזק והפלת אותו גם בשלב הזה, מגיע אחד הסיבובים הקשים במיוחד: פתאום הוא לובש גלימת אדמו"רים ישנה ועוטר עצמו במצנפת מימי האמוראים, ואז הוא מצליף בך: "ידידי, בסדר בתפילה יצאת חזק, אך מה עם לימוד התורה שלך? מה עם מצוות הצדקה שלך? מה עם השלום בית שלך? האם אתה לא חושב שהגיע הזמן לעשות חשבון נפש!?"

הלא ידעת הלא שמעת (לא, לא מה שחשבתם) את דבריו הנפלאים של רבי שמעון בר יוחאי בדבר מעלתם של "מארי דחושבנא" - אלו שעושים חשבון נפש מעמיק על כל מעשיהם". ואז אתה נכנס למהלך דתי לחלוטין של חפירה ארכיאולוגית פנימית, ומייסר עצמך על קלקולים כאלה ואחרים באישיותך, אך מה שלא שמת לב, שבעת שסיימת לערוך את כל חשבון הנפש - הסתיימה לה גם התפילה, ושוב ניצח היצר ולקח לך את היקר מכל - את החיבור האמיתי לאלוקיך.

בקיצור, כדאי שנלמד בספרי המוסר על עוד כמה שיטות עבודה של המלך הזקן והכסיל, שעושה רושם שאינו טיפש כל כך, וגיבור מלחמה הוא. אולי דרך הגילויים שנרכוש מרבותינו לדורותיהם יסייעו בידינו להמנע מלהקשיב לו, והחשוב מכל - לא להתייאש ממה שהוא משמיע לנו גם נגד רצוננו.

לא משנה היכן אתה, לא משנה מה עשית - תמיד יש תיקון, ותמיד יש אפשרות לחדש את הקשר ולהיות מקורב לבורא עולם אפילו יות רממה שהיית עד כה.

אל תשכח את מאמרו היקר של הרמב"ם [הלכות תשובה פרק ז הלכה ד] על ה"בעל תשובה": "אל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו, אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם".

אז נכון שיש דברים המעכבים את התפילה, ויש דברים המעכבים את מילוי הבקשות שלנו, אך בשום פנים ואופן לא יאטום הקב"ה אוזנו מלשמוע את

תפילת בניו. כל המניעות באות כדי שאדם יהרהר במעשיו וישפר אותם, ומתוך כך ירגיש באור הנשפע עליו.

צריך לזכור כי יש שני צדדים (לפחות) לתפילה:

א. עצם הקשר עם בורא עולם.

ב. בקשת הצרכים שלי (האישיים והציבוריים).

מי שזכה אל נכון להבין עומק מעלת התפילה - זוכה להבין את מעלתה מצד עצם הזכות להתחבר אל בורא עולם דרך התפילה. גדולי החסידים היו מגיעים עד כמעט כלות הנפש וקרוב למדרגת רוח הקודש בשעת התפילה כי הבינו עד היכן הדברים מגיעים ועשו את ההכנות הנדרשות לכך.

אולי כל זה יפה לסמינר של חוזרים בתשובה, אך מה ההלכה אומרת בענין?

כמים קרים על נפש עייפה באים דברי ה"בן איש חי" בספרו שו"ת תורה לשמה [סימן ז]. מספרים לרב על אחד שאינו מכוון בתפילתו, והשאלה היא האם יש ערך לתפילתו, והאם לא עדיף שהוא לא יתפלל?

והנה ציטוט קצר מן השאלה: "מאחר דכל חשיבות התפלה הוא תלוי בכונה, ואמרו חז"ל תפלה בלא כונה כגוף בלי נשמה, אם כן מי שהוא טרוד, שאינו יכול להתפלל בכונה, אם תפלתו תהיה לריק ח"ו ודוחין אותה, למה יתפלל?"

תשובתו של הרב לא איחרה לבוא, וזהו תורף דבריו הנעימים: "אם הוא טרוד ולא אפשר לו לכוין בתפילתו, עם כל זה יתפלל, ואין דוחין תפלתו, כי אנוס הוא בחסרון כוונתו מפני טרדתו, וכמבואר דבר זה בזוהר [פרשת ויחי דף רמג ע"ב] אמר רבי חזקיה: האי דאמרינן לעולם יסדר בר נש שבחא דמריה ולבתר יצלי צלותיה. האי מאן דלביה טריד ובעי לצלאה צלותיה ואיהו בעקו, דלא יכיל לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות מאי הוא? אמר לו רבי

יוסי: אע"ג דלא יכיל לכוונא ליבא ורעותא סדורא ושבחא דמריה אמאי גרע? אלא יסדר שבחא דמריה אע"ג דלא יכיל לכוונא ויצלי צלותיה".
תמחלו לי שאני לא מתרגם את הזוהר, הקדושה שלו מאירה לי כך יותר.

עצת היצר היא לבטל אותך מהכל. הוא יעשה הכל לפגוע בך, וירתום לצרכיו אפילו מאמרי חז"ל כמו שהוזכרו לעיל "תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה", אך בל נשכח כי סוף סוף גוף יש. אז נגיד שזה רק גוף, אבל זה גם משהו. ממנו אפשר להתחיל ועליו ניתן לבנות. גם אדם הראשון היה בתחילה גולם (גוף) ואח"כ נכנסה בו נשמה. אז קודם כל שיהיה את הגוף, ואחרי זה נשתדל להוסיף גם את הנשמה. שלא נטעה: **תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה, אך בלי תפילה בכלל - זה ביטול כל המציאות שלנו.**

להט החרב המתהפכת

טוב, אז הוחלט שיש מעלה גם לתפילה בלי כוונה, ושחס ושלוס אסור לוותר על התפילה, אך אוי ואבוי אם נטעה להקיש ליצר גם מן הצד השני וחלילה וחס נקבל את הרושם שכאילו הוסרו כל המוסרות והכל מותר, בין כה ה' אוהב אותך - לא משנה איך תתפלל, הרי ה' שומע תפילת כל פה - אז מה אתה לחוץ להקפיד על כל מיני פרטים בתפילה - רילקס אחי.

לא תשמע לו ולא תאבה. הנה הנחש הערמומי הפך עורו בפעם המי יודע כמה, ושב מנסה לתעתע בנו. כביכול בא להרגיע אותך שלא תתייאש אך למעשה גורם לך להתייאש מן התפילה, אלא שכעת זה מהצד השני. ה' כל כך טוב וכל כך סלחן, שלא צריך להקפיד על כלום. בסוף ילמדו עליך זכות ותפילתך תתקבל. והנה נפרצה לך הדרך לזלזל בתפילה, דוקא בשל מעלתה ובשל צדקותו של הבורא. הס מלהזכיר זאת. אין זה נכון והדברים חמורים לא פחות מאשר עצות היצר שהוזכרו לעיל.

לכתחילה צריכים אנו ללמוד את כל ההלכות השייכות לתפילה, כדי שהיא תהיה על הצד הטוב ביותר, מבחינת קיום כל מרכיביה, ומצד החיבור והכוונה הנאותה, אך מצד שני לא נשבר גם אם לא הצלחנו, אלא ננסה כל הזמן להשתפר.

טיפים לסיום

ננסה להזכיר מספר עצות שבודאי נכוונות לגבי, והלואי ויועילו גם לאחרים.

לימוד על מעלת התפילה: מפי ספרים וסופרים. יש ספרי מוסר ומחשבה רבים העוסקים בענין זה וכדאי לעיין בהם בשעות הפנאי, ואם אין שעות פנאי - כדאי לפנות זמן לצורך כך.

לימוד הלכות תפילה: לעיין בספרי ההלכה כדי להיות בקי לפחות בהלכות המצויות. עם הזמן ניתן לעבור גם ללימוד מעמיק יותר של מקורות הדינים והכרת המחלוקות העיקריות (מרוכזים בעיקר בחלק ראשון של ה"משנה ברורה" וכן בשני, ובספרי הקיצורים המתייחסים לסימנים אלו), ובפרט בסימנים צ"ח והקרובים אליו, העוסקים בכוונת התפילה.

פלאפון: הטוב ביותר והנכון ביותר זה לכבות את המכשיר הטורדני הזה, ולא ישמע קולו בבואו אל הקודש. הצלצול מפריע גם לך וגם לאחרים. יש שמתחשבים ולא רוצים להפריע לשכנים אז משאירים את הפלאפון על רטט, אך לא הועילו בתקנתם הרבה, כיון שכיום הרטט מרעיש לא פחות מצלצול, ולפעמים מרעיד את הלב ולא לכיוון החיובי. זאת ועוד, אדם שמשאיר את הפלאפון על רטט חושב עליו ועל השיחות העשויות להגיע אליו, ולכן לבו בל עמו אלא לבו קשוב לאותה קופסה קטנה, והריכוז בתפילה ממנו והלאה. כבה אותו ודי. בלי חוכמות, כי אתה יודע היטב כמה בלבולים והפרעות הוא מביא. לצערנו יש שמרשים לעצמם אפילו לענות

באמצע התפילה. עם יד על הלב, וכי אתה סוכן מוסד שאמורים להזניק אותו לפעולה חשאית בדמשק? וכי אתה ראש להק מודיעין בחיל האויר? או שמא מינו אותך ברגעים אלו לכהן כמנהל חדר מיון קדמי? תעשה טובה, אתה חשוב, אך לא עד כדי כך שהשיחות אליך יהיו כל כך דחופות.

קריאה מתוך סידור: גדולי הדורות דרשו על הפסוק "עם הספר ישוב מחשבתו", שכדי לחזק את המחשבה ולרכז אותה בתפילה יש לעיין בסידור ולא להתפלל בעל פה. ודאי שזה נכון אלא שיש שזכו לרחף בחלל היקום עם סידור בידיהם, ומה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה? אף אתה אמור לו כי עצתי היא לסמן באצבע את התקדמות הקריאה. ביצוע פעולה זו מרכז את המחשבה לטקסט התפילה, ומעסיק את המוח יותר, כך שיקשה עליו יותר ל"התפזר" ולפזול (תרתי משמע) לצדדים. זאת ועוד, המלצתי למרכיבי המשקפיים למיניהם, שיורידו את המשקפיים, וכך יקרבו אליהם את הסידור, ושוב תמנע או תפחת הסכנה של זליגה בלתי מבוקרת של העיניים אל צידי הדרכים.

מקום: ישתדל שמקום התפילה לא יגרום להסחת הדעת. ישתדל לא להתפלל ליד הפתח או מולו, כי זה גורם להסיט את המבט בכל פעם שהדלת סובבת על צירה, כדי לראות מי נכנס באיחור להתפלל, כדי שאוכל להוכיח אתו על פניו בסוף התפילה. טוב, בקיצור, לפני שאתה חושב איך להוכיח אותו, חשוב על עצמך וזכור שאתה באמצע התפילה ואתה צריך להיות מרוכז בתפילתך ולא בחסרונותיו של השכן.

טלית על הראש: לאלו שזכו להיות מהנוהגים להתעטף בטלית (הרוב הדומם), יש עצה שיעטפו גם את ראשם לפחות בתפילת עמידה, שהיא החשובה מכל חלקי התפילה, וכך יתרכזו יותר.

הוצאת המילים בפה: ודאי שלא מועילה רק מחשבה, אלא צריך להוציא בפה, אך לא רק חיתוך השפתיים אלא אמירה ברורה, ועיין לקמן בסמוך.

מהירות: אנא אל תבלע מילים, אמור מילה מילה גם אם אתה אומר מהר, אך אל תאמר חצאי מילים. וזאת עלינו לדעת כי על פי נתונים של הלשכה הלא מרכזית לטקטיקה נודע כי יש המצליחים בדרך פלאית לסיים את תפילתם בפחות משלוש דקות, ויש המחמירים יותר ומהירות תפילתם היא פעמיים ממהירות הקול עד שאפילו מטוס F-15 היה מקרטע אחריהם. את הטובים שבהם זוכים לראות צועדים לאחור (השאלה הגדולה מתי צעדו לפנים, אבל נעזוב את זה) כדקה וחצי לאחר תחילת התפילה. והדברים מפליאים, מדהימים ואפילו מקוממים. ובכן, מעט נתוני אמת: עבדכם הנאמן מסוגל לקרוא מהר ברוך ה', ועל פי בדיקה שעשיתי יותר מפעם אחת, ולא רק אני, הקלטנו את עצמנו אומרים את התפילה במהירות שיא, המהירות הגבוהה ביותר שהגעתי אליה, כמובן ללא שום מחשבה לכוון כלל ועיקר, היתה לסיים את התפילה בשתי דקות וחמישים שניות. אז ריבון העולמים ואדוני האדונים, כיצד ניתן לסיים תפילה בדקה וחצי??? כמובן שנוכל ללמד זכות על הברנש, שנודע לו באורח פלא (ולא ב"אורח צדיקים". חזק אה?) שם קדוש שעל ידו זכה אחינו היקר ל"קפיצת הדרך" פשוטו כמשמעו. אשריו ואשרי יולדתו בעולם הזה ובעולם הבא.

מה אומר ומה אדבר, עלינו להתאזר ברוב עוז ותעצומות לא ליפול לידי היאוש ולא לשחק לידינו של מלאך המוות. נתפלל בכל מקרה, כי א-ל שומע תפילה לנו, ונשתדל עד כמה שיותר לשפר את התפילה כדי שתהיה ראויה לשמש כעטרה לראשו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

"שִׁמְעֵ תְּפִלָּה עֲדִיךָ כָּל בָּשָׂר יְבֹאוּ"

בוכתה ה' אלוקינו

עידן מוגרבי - מדריך

"אֱלֹהִים בָּרַכְבּ וְאֱלֹהִים בְּסוּסִים וְאַנְחָנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נִזְכָּר".

על פסוק זה הלקוח מתהילים [כח], אמר פעם אחד מגדולי ישראל, שיש אנשים בשביל להגיע למקומות רחוקים צריכים רכב, ויש כאלה שבשביל לטייל צריכים סוסים, אבל אנחנו מספיק שאנחנו מזכירים את ה' אלוקינו בתפילה ("ה' שפתי תפתח") וכבר אנחנו מטיילים אי שם ונזכרים בעסקים ובשטויות וחושבים על דברים אחרים.

אמנם אותו רב אמר את זה על דרך צחוק, אבל יש בזה כל כך הרבה אמת לגבינו. קרה לי, ולא פעם אחת, שריחפתי. וגם אנשים אחרים אמרו לי שזה קרה להם, ולכן חשבתי לכתוב מאמר על הדבר הזה, כדי שזה יחזק אותנו.

כתב בשולחן ערוך [סימן צח סעיף א]: "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה, ישתוק עד שתתבטל המחשבה. וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש".

וכותב הרמב"ם [הלכות תפילה פרק ד הלכה טו]: "כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה", וידוע המאמר "שתפילה בלא כוונה כמו גוף בלי נשמה".

ובזוהר הקדוש [פרשת מצורע דף נה ע"א] דרש מהפסוק "בלא שפתי מרמה" (תהילים יז, א), שכל מילה ומילה שמוציא אדם מפיו, עולה מעלה, ובוקעת

רקיעים, ועולה למקום שעולה. ואם נאמרה כהוגן - מעלים אותה לפני הקב"ה לעשות רצונו, ואם לא - מורידים אותה למטה ומתערבת בה רוח רעה".

מכל המקורות שראינו לעיל מבינים שאדם צריך לכוון ולהגות את המילים והאותיות ב"שפה ברורה ובנעימה קדושה".

למעשה כולנו יודעים עד כמה קשה ולכוון, והנה מצאנו שאפילו אמוראים מעידים על עצמם על הקושי שלהם לכוון (כמובן לפי מדרגתם). הנה למשל הובא בתלמוד ירושלמי [ברכות פ"ב ה"ד] שאמר ר' חייא הגדול על עצמו, שמעולם לא הצליח לכוון בכל התפילה אלא פעם אחת שניסה להתרכז בתפילה ע"י משל לכניסה אצל אדם גדול ומכובד. שמואל אמר: אני מניתי אפרוחים בתפילה. רבי בון בר חייא אמר: אני מניתי בתפילה שורות של בניין. ור' מתניה אמר: אני מחזיק טובה לראשי, שגם כשאינני שם לב למה שאני אומר, הוא יודע מעצמו לכרוע במודים.

ה"פני משה" הסביר שהיו טרודים בלימוד תורה ולכן התקשו לכוון בתפילה.

אחרי שראינו שגם לגדולים מאיתנו קשה לכוון, ננסה לפתור את הבעיה ולראות איך בכל זאת אפשר לכוון ולהגות את האותיות בנחת.

אבל לפני זה צריך לחלק את הבעיה לשניים:

- א. יש אנשים שקל להם לכוון בתפילה, וכל התפילה הם ב"פוקוס".
- ב. יש אנשים שקשה להם לכוון והם ממש חורקים שיניים בשביל להגות כל מילה כראוי ומחשבתם נודדת בתפילה נגד רצונם הבסיסי.

שני סוגי האנשים צריכים לשים לב לבעיות השייכות אליהם:

אדם שרגיל לכוון בכל תפילותיו, יכול להיות שחס ושלום בשעת צרה הוא יצטרך להתפלל, ואז התפילה שלו תישאר אותו דבר ולא ירגיש בה שום שינוי או התעלות, ודווקא אלו שקשה להם להגות את המילים ולכוון, דווקא הם מתעלים יותר בשעת צרה.

אדם שאינו רגיל להגות את המילים כתיקנו, אסור לו להתייאש ולומר בגלל שהוא לא יודע לכוון בכל התפילה (או ברובה) אז הוא לא יגיע להתפלל. טעות יש בידו ואסור לו ליפול ברוחו, כי גם אם רוב התפילה הלכה לו, והוא לא כיוון אז יכול לכוון במה שנשאר. ואדם שלא יודע לכוון בכלל, ידע שעצם הגעתו לתפילה יש בה דבר גדול, וזה אומר משהו (לדבר עם ה' והיות מקושר אליו). לפעמים אדם שלא יודע לכוון ומאמץ את עצמו לכוון במעט ברכות, יקבל שכר גדול יותר מאשר אדם שהכוונה באה לו בקלות.

אבל איך עושים את זה?

לא פעם בא היצר בתפילה ומסיח דעתנו, ואז אנחנו לא זוכרים באיזה מקום אנחנו נמצאים. ונשאלת השאלה, כיצד מתגברים על היצר? כיצד מנקים את הראש מכל הבלבולים ומתפללים בדעת נקייה?

הרי נכתב במסכת נדרים [לב, ב], בזמן שליטת היצר אין מי שמזכיר את היצר הטוב. לכן צריך לעשות הכנה מוקדמת כדי שנוכל להגיע מוכנים ולהצליח לכוון.

על הפסוק "צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה" [בראשית ו, טז] כתב ה"בעל שם טוב" שאדם מצווה "צהר תעשה לתיבה", והיינו שצריך לעשות פתח לכל תיבה (=מילה) שיש בתפילה. "ואל אמה תכלנה מלמעלה" - אז האדם צריך להיכנס לתיבה ולהרגיש את המשמעות שלה ברמ"ח אבריו.

ו"הנועם אלימלך" בפרשת נח מביא על הפסוק "צהר תעשה לתיבה" את פירושו של רש"י שהיתה לנח אבן טובה שהייתה מאירה. ויש לומר, שזה רומז למילה של התפילה, כי צריך שהתיבה (המילה) הזאת תאיר אור גדול.

נאמר במסכת ברכות [טו, ב]: "אמר רבי חמא בר' חנניא: **כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותה, מצננין לו גהינום**". ע"י זה שאדם מדקדק באותיות ובתיבות יש בכוחה של התבוננות זאת לצנן את היצר, וכתוצאה מזה לצנן גם את הגיהנום.

כשאדם מכוון ומדקדק באותיות ועושה זאת בהתלהבות וכל כולו בתוך המילים של התפילה אז גם כשהוא עושה חלילה חטא הוא לא יעשה את החטא באותה התלהבות, וגם הוא נזכר אחרי החטא במעשה ואין לו זיכרונות טובים ויש לו צער וחרטה על המעשה. יוצא אפוא, שאדם שמכוון מתנתק מחיי החומר ומתחבר אל ליבו, וכשהוא חוטא ליבו לא עימו באותו החטא. כי שינון של פסוקים בכוונה החדיר בליבו קרירות בענייני החומר, וכשהנשמה קרירה לגבי חטא אין צורך לטהר אותה באש של גהינום כי לא היה לאדם התלהבות (אש) בזמן החטא, ומספיק לטהרו בצונן, כי עבירות שטחיות די לשטוף בצונן, ו"כבולעו כד פולטו".

דבר נוסף, ר' מנחם מנדל מקוצק היה אומר: תפילה משולה לחץ וקשת, ככל שמותחים את החץ ומכוונים אותו, כך הוא מגיע רחוק יותר. כך היא

התפילה, ככל שאדם ימתח (יארִיך) ויכוון יותר, כך התפילה תגיע רחוק יותר.

עצה שלישית היא לפתוח את הלב "ולשפוך שיחו" לפני ה' יתברך, כי נאמר: "איזוהי עבודה שהיא בלב? - זאת תפילה". לכן כל אחד צריך למצוא את התפילה האישית שלו ואת הפניה האישית שלו אל ה', וכך תתרומם תפילתו.

העצה הרביעית היא להתפלל מתוך סידור, כי כך אדם נשאר יותר מרוכז בתפילה.

בספר מנורת המאור מביא עצה נוספת, שאם ידע האדם לפני מי הוא מתפלל ויכוון ליבו כראוי יטול שכר מושלם, כמו שכתוב במסכת ברכות [כה], ב: "תנו רבנן: כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו. אמרו לו: רבינו, למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא. אמר להם: הזהרו בכבוד חבריכם, ומנעו בניכם מן ההגיון, והושיבו בן ברכי תלמידי חכמים, **וכשאתם מתפללים - דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא**".

ודבר אחרון, צריכים להכין את עצמנו לפני התפילה כדי שנגיע לתפילה בנחת ולא בחוסר ריכוז. ואם אתם רוצים לדעת איך מכינים את עצמנו לפני התפילה, אנא עיינו במאמרו של אחי הצעיר דוד אהרון ציוני הי"ו.

יהי רצון שתתן לנו את האהבה ואת הכוח להתפלל לפניך בכוונה אמיתית ובלב שלם וטהור, ונראה במהרה בימינו בבניין בית המקדש!!!

שלוש מי יודע?

ר' צחי אנג'ל

אחד הדברים שהרגיזו אותי ביותר בזמן לימודי בישיבה התיכונית היה החובה המעצבנת לקום מוקדם בבוקר על מנת להתפלל. התפילה עצמה לא הפריעה לי, ולפעמים היה לי בה אפילו מאוד נחמד, אבל העניין של לקום מוקדם יותר (6:30) בשביל זה, פשוט לא התאים לי.

עוד דבר שהרגיז אותי זה העניין שעד שהייתה הפסקה מכל לימודי הבוקר, היו מחייבים אותך פעם נוספת "לבזבז" מזמנך ושוב להתפלל - תפילת מנחה. וכך גם לגבי תפילת ערבית, שבלעדיה אתה לא יוצא מהישיבה!

שלא תבינו לא נכון, אני הסכמתי שצריך להתפלל, ואפילו שצריכים לחייב אותי להתפלל, אחרת לא בטוח שהייתי עושה זאת בכלל" ואז לא יודע כמה קשר היה לי עם בורא עולם במשך יומי העמוס מבוקר עד ערב בלימודים קשים ומייגעים, אך מה שאני הייתי מציע זה שירכזו הכל לפעם אחת ביום בזמן שיותר מתאים לי (או כל אחד לפי עניינו) ואז זה לא יציק ויעיק עלי.

לאחר שסיימתי את לימודי בישיבה התיכונית ופניתי להמשך לימודים בישיבת ההסדר, עדיין הציק לי העניין, מה שבדרך כלל היה בא לידי ביטוי בבין הזמנים (ולפעמים אפילו בזמן בישיבה), בכך שלא הייתי מתפלל קבוע שלוש תפילות ביום, אלא רק מתי שמזדמן לי ומתי שנוח לי.

מה שהפתיע אותי ביותר היתה הלכה שאותה לא הכרתי מקודם, ואם הייתי מכיר אותה אולי זה היה דוחף אותי לשאול את הרבנים מוקדם יותר ולקבל תשובות.

בספר "משנה תורה" לרמב"ם [הלכות תפילה פרק א] כתוב: "מצוות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם... ואין מניין התפילות מן התורה... ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה... חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו... אם היה רגיל מרבה בתחינה ובקשה ואם היה ערל שפתיים מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה, וכן מניין התפילות כל אחד כפי יכולתו, יש מתפלל פעם אחת ביום ויש מתפלל פעמים הרבה... וכן הדבר תמיד ממשה רבינו עד עזרא".

דברי הרמב"ם רק חיזקו את שאלתי, שהרי לפי דבריו מהתורה אין שום חיוב כזה של שלוש תפילות בכל יום ובטח שלא בזמנים מוגדרים!!!

הדבר עורר אותי להתחיל ולברר, שהרי חז"ל אינם מוחזקים בעיני ככאלו שמחפשים להכביד על עם ישראל ולהציק להם, אם כך מדוע היו צריכים לשנות מדין התורה ולקבוע מספר מסויים של תפילות בזמנים קבועים?

אנסה להביא מספר רעיונות על כך:

הגמרא במסכת ברכות [כו, ב] מבררת את הסוגיה האם תפילות אבות תיקנום או כנגד תמידין תקנום? זאת אומרת האם שלושת התפילות שלנו הם תקנה של אבותינו - אברהם יצחק ויעקב, או תקנת חז"ל שבאה בעקבות כך שנחרב הבית ופסקו הקורבנות. למסקנה אומרת הגמרא שתפילות אבות תקנום (אך לא ע"פ הכללים המוכרים לנו כיום, כמו שראינו בדברי הרמב"ם). כעבור שנים רבות, ולאחר חורבן בית ראשון, באו אנשי כנסת הגדולה והסמיכו אותם על הקורבנות (שחרית ומנחה כנגד התמידין, וערבית כנגד הקטרת חלבים ואברים).

מהקשר בין התפילות לקורבנות אנו יכולים ללמוד דבר חשוב הנוגע לענייננו. לענ"ד, כאשר חרב הבית טיכסו חז"ל עצה איך להמשיך את עניין הקורבנות כדי שלא יפסק, כיצד? הרי פיזית אין אפשרות להקריב קורבנות ללא בית מקדש! נכון, אולי אי אפשר להקריב, אך אפשר להתפלל!! אמנם היו תפילות גם לפני כן, אך תפילות במתכונת כזו - באו בעקבות הקורבנות. ואף שאנשי כנסת הגדולה נמצאים בתחילת תקופת בית שני, עם כל זאת, הם ראו את הנולד וידעו כי של בית המקדש הזה להחרב, ולכן הכשירו את הקרקע והכינו את הדרך להתקשר אל ה' באופן קבוע גם בימים שלא יהיה בית מקדש.

עד לחורבן כאשר אדם היה צריך להתקרב לקב"ה הוא היה יכול להביא קורבן, והוא היה מקרב אותו. חז"ל בחכמתם האדירה המשיכו את עניין הקורבנות בכך שתקנו שלוש תפילות חובה (ולא נכנס לעניין של ערבית רשות או חובה) שיחליפו את הקורבנות. ממש כמו שהרגשתי על בשרי, להיקרע מהמיטה בבוקר ולקום לתפילה, לעצור באמצע עיסוקי היום ולהתפלל מנחה או להתפלל ערבית כאשר אתה קרוע מעייפות (לכך התוודעתי לראשונה בצבא לאחר פעילות צבאית עד לפנות בוקר, כאשר אתה כבר במיטה מתכרבל בשמיכה, ואחד החברה זורק "יו, לא התפללנו ערבית"). זה ממש קורבן לא קטן, אבל ממש!!! וכך אולי חשבו חז"ל, שע"י הקרבת הקורבנות הפרטיים האלו של כל יהודי ויהודי לא יתבטל עניין הקורבנות.

בהמשך לדברים אלו ננסה להסביר את הסיבה לקביעת זמני התפילות.

יהודי ממוצע בחיי היומיום העמוסים שלו עסוק בענייניו, ועל פי רוב מתרחק מבורא עולם התרחקות בלתי נמנעת, כמו שמגדיר זאת הרמח"ל בספרו מסילת ישרים [פרק ה] - "הטיפול והטרדה העולמית". על כן קבעו לנו

חז"ל את שלושת התפילות בשלוש נקודות המפתח של היום, וזאת בכדי שהקשר לא יתנתק:

❧ **שחרית** - בבוקר עם כניסת הנשמה לגוף, להודות לבורא עולם על כך שהתעוררנו!

❧ **מנחה** - "אמצע יום העסקים", שלא נשכח את בורא עולם במהלך כל הטירדות והעסקים.

❧ **ערבית** - לפני השינה, סיכום היום והתחברות עם בורא עולם לפני שמפקידים בידו את הנשמה.

כך אולי חשבו חז"ל, שכל יהודי מן השורה לא יילך לאבוד במהלך החיים, ותמיד יהיה קשור לרבונו של עולם ע"י התפילות.

הסבר יפה נוסף לזמני התפילות מצאתי בדברי המהר"ל [נתיבות עולם, נתיב העבודה פרק ג]. המהר"ל מסביר שאדם ראוי לשעבד עצמו לקב"ה בשלושה דרכים, הן בגופו, הן בנפשו, והן בממונו, כמו שנאמר: "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ" [דברים ו]. **לבבך** - שני יצריך, יצר טוב ויצר רע שהוא בגוף. **נפשך** - נפש האדם. **מאודך** - ממונך.

וכך ע"י שלושת התפילות, שבשלושת הזמנים שנקבעו, משעבד אדם את עצמו לבוראו בשלושת הדרכים (כמו שאמרנו קודם שהתפילה היא ממש כמו קרבן):

❧ **שחרית** - שינה של שחרית עריבה על האדם ביותר, וכאשר הוא ישן שינה של שחרית, וחפץ ותאב להיות נמשך אחר השינה שהיא גופנית ביותר, כי אין לך דבר גופני כמו הישן, נשאר כאן רק הגוף, ועתה הוא צריך ממש לשעבד את גופו ולקום להתפלל - **זהו שעבוד הגוף!**

❧ **מנחה** - שאדם מתפנה מעסקיו לתפילה - **שעבוד הממון!**

❧ **ערבית** - שהיא בסוף היום, שהנפש עייפה ומבקשת תיקונה ע"י השינה,
וע"י כך אדם נמשך להיות ישן ולמרות זאת מתגבר ומתפלל לבוראו -
שיעבוד הנפש!

ע"י הסברים אלו הרבה יותר קל להבין ולהתחבר לכך שאנו צריכים
להתפלל שלוש תפילות בכל יום, למרות שזה לפעמים קשה ומציק, שבכך
אנו משעבדים עצמנו לבוראנו בצורה הטובה ביותר, ועל כך אנו צריכים
להודות לחז"ל שזיכו אותנו בכך אפילו בלי שנשים לב.

יהי רצון שבעזרת ה' נזכה לשעבד עצמנו לבוראנו בצורה הטובה ביותר!
אמן!

תפילה על יראת שמים

ר' אהרן חזי

"מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים
למען ייטב להם ולבניהם לעלם" [דברים ה, כה].

"תנו רבנן 'מי יתן והיה לבבם זה להם' - אמר להן משה לישראל: כפויי
טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: 'מי יתן
והיה לבבם זה להם' היה להם לומר: "תן אתה" [עבודה זרה ה, א].

מהגמרא הנ"ל אנו רואים שיש תביעה גדולה כנגד עם ישראל על שלא
התפללו אל ה' שהוא יתן להם בקביעות לב ליראה אותו.

לכאורה, הצדק עם עם ישראל. עם ישראל מבין שהחובה להיות ירא שמים
תלויה בו, וזו מצווה שהוא מחוייב בה, אז איך יתפלל ויבקש מה' שיתן לו
משהו שהוא מוטל כחובה עליו?

אפשר להסביר את התמיהה ע"י משל ששמעתי מהרב סופר שליט"א.
חבורת אחים התחרו בניהם מי יזכה למזוג כוס מים לאביהם. לרוב
היקרות של מצוות כיבוד אב הם החליטו למכור את המצווה, ובסופו של
דבר זכה האח הבכור במכירה. לאחר הזכייה פנה הבן הבכור לאביו ואמר
לו: "אבא, אני מכבד אותך במצווה. מזוג לעצמך כוס מים". הנמשל הוא
שבורא עולם לא צריך שנזכה אותו במצוות, המצוות הם חובה עלינו ולא
עליו. והשאלה נשארת, מדוע יש טענה על עם ישראל שלא ביקשו דבר שהוא
חובה עליהם?

עוד יש לתמוה, הרי ידועים דברי רבי חנינא בגמרא [ברכות לג, ב]: "**הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים**", אז איך נדרש מהם לבקש מהקב"ה מה שהוא לא נותן?

מצד שני, הרבה מנוסחי התפילות שלנו כוללים בקשות מסוג זה, כגון: "ותן בליבנו להבין ולהשכיל...לאהבה וליראה את שמך", או "ובכן תן פחדך על כל מעשיך" ועוד. גם הבקשות הללו סותרות לכאורה את מה שאמרנו לעיל, שהרי הם בקשה על מה שאנחנו מחויבים לעשות מצד עצמנו.

אפשר לתרץ זאת בשני אופנים:

ראשית, בכל הנוגע למילי דשמיא יש לנו חובה לעשות השתדלות עד כמה שידינו מגעת. עם כל זאת, אנחנו לא עובדים על עצמינו ואנחנו מודעים לכך שהיכולות שלנו מוגבלות, ומה גם שהיצר מעכב. לכן אנחנו מתפללים אל ה' שאנחנו התחלנו ושהוא יסיים את המלאכה. כמו שהבטיח לנו "**פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם**" (אתגר: חפשו נא את המקור המדויק למאמר זה). עלינו חובת ההשתדלות, אך צריך להתפלל שמעשינו יצליחו.

תשובה שנייה, **עצם התפילה היא ההשתדלות הטובה ביותר בכלל ובעבודת ה' בפרט**. אין חולק שצריך לעשות השתדלות עד כמה שידינו מגעת, אבל צריך להבין שהחלק העיקרי בהשתדלות הוא התפילה. לא שאנחנו נותנים לבורא עולם שיעשה את העבודה בשבילנו ומתנערים מהחובה שלנו, אלא שהתפילה היא בגדר עשייה שאנחנו מחויבים בה כדי לקיים את המצווה עלינו. ועל גב השתדלות זו תחול ההשפעה הרוחנית בעזרתו יתברך.

עם ישראל נתבע על כך שלא עשו השתדלות בסיסית להתפלל אל ה' שייתן להם יראת שמים. עם ישראל רצה לעבוד בעצמו ולהשיג הישגים בעצמו. לכאורה, היינו חושבים שמעשה זה חיובי, אך הם לא רצו לבקש מבורא עולם מפני שלא רצו להזדקק לחסדי ה', ולהיות מחויבים להודות לו על חסדו איתם. חוסר התפילה נבע מכפיות טובה ומהאדרת ה"אני" שלהם, וזהו בעצם שורש החטא, והוא שגרם לאותו הקפדה מצד הבורא.

יסוד זה, שכל מה שקשור לחיזוק בקיום התורה ומצוות ויראת שמים תלוי בתפילה, למדים מהפסוק "מי ייתן והיה לבבם..." . כאשר הקב"ה אמר לעם ישראל "מי יתן" הוא רצה שיבקשו מאיתו "תן אתה".

אם לומר את האמת, אני לא חושב שכשאנחנו לא מתפללים אל ה' שיוזכר אותנו להתקרב אליו זה נובע מתוך כפיות טובה. אצלנו זה פשוט נובע מחוסר הבנה ש"אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו". המציאות בעולם הזה בנויה כך שאי אפשר להתמודד עם היצר הרע ללא עזרתו של בורא עולם. אי אפשר להתקדם בתורה ויראת שמיים אם ה' יתברך לא יעזור לנו. יש החושבים, כמו שכתבנו לעיל, שלא ראוי לבקש מבורא עולם על דברים שמוטלים עלינו. משל למה הדבר דומה, לטרמפיסט שעלה לרכב ושם את תיקו על ברכיו. אמר לו בעל הרכב: "שים את התיק בתא המטען שלא יכביד עליך". ענה לו הטרמפיסט: "לא ראוי, לא מספיק המשקל שלי על הרכב, אני אשים גם את התיק". הנמשל ברור, בורא עולם ממילא עוזר לנו נגד היצר הרע ולולא עזרתו לא היינו מצליחים. אנחנו לא מפילים על ה' שום דבר שלא היה מוטל עליו עד כה, אז למה לא להתפלל אליו שיעזור לנו, שהרי לולא זה לא תהיה לנו ברכה במעשינו.

אין אפשרות לאדם להתקדם ברוחניות בכוחות עצמו ללא תפילה אל בורא עולם, בין אם מדובר ברצון ללמוד תורה כל הלילה או להקפיד להניח תפילין כל יום. אנחנו חייבים להתפלל על כל התקדמות והתקרבות לה' יתברך. שאף אחד לא יצפה להתחיל להרקייע שחקים "בכוחות עצמו" ללא תפילה לה' שיעזור לו להתקדם ושייתן לו כוח להתגבר על היצר הרע. ובסופו של דבר, שאף אחד לא יחשוב שהוא עושה כל מה שביכולתו להתקדם בעבודת ה', כל עוד הוא לא משקיע כוחו ומרצו בתפילה.

בורא עולם נתן לנו מתנה נפלאה שתסייע לנו להתקרב אליו. אנחנו צריכים להשתמש בה!

יהי רצון שנזכה להקדים תפילה לפני כל מעשה בגשמיות ורוחניות, ושה' יהיה בעזרנו שנצליח להתקרב אליו ולעשות רצונו תמיד!

מעלת התפילה בקברי צדיקים

ר' יניב יעקב

העלייה וההשתטחות על קברי צדיקים, להתפלל ולעורר רחמי שמים בזכותם ולבקש מנשמותיהם לעמוד ולהמליץ זכות עבור החיים, נהוגות היו מימי קדם, עוד מימי אבותינו הקדושים. המעשה המפורסם ביותר, אותו מזכירים כל הספרים בעניין קברי צדיקים, הוא סיפורו של כלב בן יפונה.

כששלח משה רבנו את המרגלים לארץ כתוב בעניין זה "ויעלו בנגב ויבא עד חברון". תחילת הפסוק היא בלשון רבים "ויעלו", והיה צריך להמשיך גם כלשון זו ולכתוב "ויבואו", אז מדוע כתוב "ויבא" בלשון יחיד? מתרצת הגמרא: "אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים, והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להם: אבותיי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים". וכן מצינו בגמרא שרב מני השתטח על קבר אביו [תענית כג] ורבי יהושע השתטח על קברי בית שמאי [חגיגה כב].

עוד מובא בגמרא [סוטה יד] מפני מה נסתתר קברו של משה? מפני שגלוי לפני הקב"ה שעתיד בית המקדש לחרב ולהגלות את ישראל מארצם, שמא יבואו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו בבכי ויתחננו למשה, ועומד משה ומבטל את הגזירה, מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם.

ומובא בזוהר הקדוש, שאלמלא תפלת המתים לא היו החיים מתקיימים בעולם אפילו חצי יום.

וביאר מנהג זה המהרי"ל: "בית הקברות הוא מקום מנוחת הצדיקים. מתוך כך הוא מקום קדוש וטהור, והתפילה מקובלת ביותר". וכן כתב

בספר "מגן האלף": זכות גדול הוא להשתטח על קברי הצדיקים וטוב ומועיל מאוד הדבר הזה, שעל ידי זה יכולים לזכות לתשובה שלימה ולהינצל מכל הצרות בגשמיות וברוחניות!"

הגדיל לעשות הגאון מוילנא שאמר: "עיקר השראת השכינה בדורותינו אלה - בקברי צדיקים!"

רבי נחמן מברסלב כתב בעניין זה: "על-ידי השתטחות על קברי צדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה לו טובות אף על פי שאינו ראוי לכך" [ספר המידות ערך "צדיק" סעיף קעג].

כידוע יש איסור חמור לצאת מארץ ישראל, ואין רשות לצאת אלא במקרים מסוימים. והנה חלק מהפוסקים הביאו שאם אדם חפץ ללכת לקברי צדיקים ולחזור מותר לו לצאת מארץ ישראל, כמובא ב"שדי חמד" לר' חיים חזקיה מדיני זצ"ל [מערכת ארץ ישראל אות א]. וכן כתב ב"שערי תשובה" [סימן תקסח]: "מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ להשתטח על קברי צדיקים, מצד שהיא מצווה רבה". מכאן נלמד על עוצמת המעלה של התפילה על קבריהם של הצדיקים.

לשם הבנת פנימיות עניין ההשתטחות, נביא כמה מקורות מדברי רבי נתן מברסלב: "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, והם מתקנים נשמות ישראל במיתתן יותר מבחייהם. בבחינת "ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו" [הלכות נזיקין ג' סעיף ח].

"וזה בחינת מעלת קברי הצדיקים האמיתיים כי שם על קברו שורה השארת נפשו הקדושה כמבואר בכתבי הארי ז"ל, ועל ידי זה יכולין הכל להיתקן, שיש שפגמו כל כך, בפרט עתה בדורות הללו, שאי אפשר להם

להיתקן, כי אם על ידי כוח הצדיקים שוכני עפר, שעל ידי שבאים על קבריהם הקדושים, על ידי זה יכול גם הוא להיתקן" [הלכות הכשר כלים ב' סעיף ז].

העלייה לקברי הצדיקים מועילה כידוע לתיקון הברית-קודש כידוע, ששם זוכה כל אחד שירחמו עליו מלמעלה, וידונו אותו לכף זכות.

ישנם זמנים שהינם עת רצון יותר מהרגיל, ומהם: ערב ראש חודש, ערב ראש השנה ויום כיפור וערב שבת. כמו כן יום הפטירה של הצדיק הוא יום מסוגל מאוד, שכן באותו היום השראת רוחו של הצדיק מעל לקבר גדולה ביותר.

כל אחד יודע שלעיתים אדם רוצה להתקבל לאיזה תפקיד. הוא מנסה ליצור קשר עם מישהו "מבפנים", שקרוב יותר ויכול לדבר בשבילך. בדומה לכך, אדם בא לצדיק על מנת שהצדיק יתפלל בעבורו וימליץ טוב בעדו לפני ה', שבזכותו ה' ישלח לו ישועה.

כידוע, "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", ו"גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם". אם ישנו צדיק שהבטיח דבר במפורש בודאי שה' יקיים. והחכם והמאמין בודאי לא יפסיד הזדמנות של הבטחות הצדיקים.

מכל האמור לעיל, נבין כמה גדולה מעלת התפילה בקברי הצדיקים, שזכו לדבוק בקב"ה, וכמה יכולה ההדבקות בהם ובדרכיהם לסייע לנו בהתקדמות הרוחנית והגשמית.

זכותם תעמוד לנו ולכל ישראל, אמן.

אבל למה?

ר' ישראל בן-ססי

לשמחתנו הרבה מגיל צעיר מאוד כל יהודי מקבל סידור לידו ומתחיל להתפלל. הסידור מלווה אותנו כל ימי חייו, בטוב וברע.

אמנם ישנה בעיה קטנה, את כל מקצועות הקודש נלמד במהלך השנים: תורה, נביא, גמרא, הלכות וכו' חוץ מנושא אחד שהוא התפילה. אמנם נדע את החיוב הבסיסי להתפלל, אך לא נבין למה אנו מתפללים, ולמה דוקא במילים הללו ולא באחרות.

האם פעם חשבנו לעצמנו, למה אנחנו עומדים ב"ברוך שאמר"? למה אני אומר דווקא מזמורים אלה ובסדר הזה? האם לא כדאי לחשוב על זה! זה הדבר שאנחנו עושים שלוש פעמים ביום, לא כדאי לדעת מה אנחנו עושים!

הרב ניר כפרי שליט"א נתן משל נפלא מעולם הרכב. אדם יכול לקבל רכב ולשפר לו את החלונות ואת הספויילרים, אבל במנוע הוא לא נגע. אז האוטו ייסע טוב, אבל ייסע טוב עד 80 קמ"ש. אבל אם ישפר את המנוע, יוכל להגיע למהירות גדולה יותר. הנמשל: יהודי בעבודתו היומיומית יוכל לשפר את מידותיו (שזה חשוב כשלעצמו), אבל מידי פעם צריך לגעת ב"מנוע" שזה עניני התפילה, להבין את מהותו עיקרו, כך יוכל לנסוע מהר יותר.

במאמר זה הבאתי מעט טעמים כדי לסבר לנו את האוזן, ואולי מכך נבוא לחקור יותר ולהבין על מה ולמה אנו מתפללים.

לפני התפילה

שאלה: למה הסידורים מתחילים בתפילת שחרית, הרי אנו יודעים שהיממה מתחילה מהערב?

תשובה: תפילה במקום קרבן, ובבית המקדש התחילו את העבודה מהבוקר. ועוד, תפילות אבות תיקנום, לכן מתחילים משחרית שהיא כנגד אברהם, וכן על זה הדרך [ע"פ גמרא ברכות].

שאלה: למה לפני התפילה יש עניין לקבל מצוות עשה של "ואהבת לרעך כמוך"?

תשובה: לקשר עצמך עם כלל ישראל כדי שתפילותינו יתקבלו [ספר מנהגי האר"י]. כמו המשל המפורסם של הרב אמנון יצחק שליט"א, שבכל כתר יש חורים, אם כל התפילות יעלו ביחד אז אפילו אם אנו "החורים" הרי שנצטרף עם תפילת הצדיקים שהיא "הזהב" של הכתר.

שאלה: למה מברכים "שלא עשני גוי" ולא מברכים "שעשני ישראל"?

תשובה: הרי ידוע שנוח לו לאדם שלא נברא משנברא, לכן לא מברכים בלשון חיובית "שעשני", אלא שכיון שכבר עשני, אז העיקר שלא עשני גוי [ב"ח סימן מן].

קורבנות לפני שחרית

שאלה: למה אומרים קורבנות, פרשת התמיד וברייתא דרבי ישמעאל?

תשובה: משום שכל יום צריך אדם ללמוד מקרא משנה ותלמוד, מקרא - פרשת התמיד, משנה - "איזהו מקומן", גמרא - ברייתא דר' ישמעאל

[קידושין ל, א]. האמת שהיה צריך לשאול את הציבור למה לא אומרים קרבנות, אך על שאלה זו כל אחד יענה לעצמו.

שאלה: למה בחרו דווקא בפרק "איזהו מקומן של זבחים"?

תשובה: ישנה הלכה לבוא לתפילה מתוך הלכה פסוקה, וזה פרק שבו אין מחלוקות [ב"י שם].

שאלה: למה אומרים "מזמור שיר חנוכת הבית"?

תשובה: להדגיש את האמונה בבנין בית המקדש [צלותא דאברהם עמוד קמז].

פסוקי דזמרה

שאלה: למה אומרים דווקא את אלו המזמורים?

תשובה: תקנו לומר את המזמורים שבסוף התהילים שהם כמו פרקליטים לתפילה. כמו שכתוב "אמר ר' יוסי יהא חלקי עם גומרי הלל בכל יום, ומאי ניהו פסוקי דזמרה" [אבודרהם]. ועוד, שהם כנגד עשרה מאמרות - מאמר ראשון שהוא "בראשית ברא..", כנגד "ברוך שאמר והיה העולם". מאמר שני שהוא "יהי אור" כנגד "מזמור לתודה" שעל האור מודים הבריות, כי כולם צריכים לאורה. מאמר שלישי שהוא "יהי רקיע בתוך המים" כנגד "ה' בשמים הכין כסאו", וכן על זה הדרך [אבודרהם].

שאלה: למה "ברוך שאמר והיה העולם" ולא "ועשה העולם"?

תשובה: על שם "כי הוא אמר ויהי". ועוד, להדגיש שהעולם נעשה באמירה בלי שום מאמץ כלל [אבודרהם] ולהדגיש שמאמרו של הקב"ה הוא כמו עשייה, בניגוד לבני האדם שזה האומר אינו עושה, וזה העושה אינו אומר [מפי בעל המלמד].

שאלה: למה אומרים "אשרי יושבי ביתך", הרי המזמור האמיתי מתחיל ב"תהילה לדוד"?

תשובה: אמרו בברייתא "המתפלל צריך שישהה שעה אחת קודם התפילה שנאמר "אשרי יושבי ביתך", לכן אומרים פסוק זה לפני פסוקי דזמרה [ברכות לב, ב ותוספות שם]. ועוד אמרו "כל האומר תהילה לדוד בכל יום שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא", לכן הוסיפו לו את הפסוק "אשרי", להדגיש שאשריו של מי שאומר מזמור זה שלוש פעמים ביום.

שאלה: למה כופלים את הפסוק "כל הנשמה תהלל י-ה"?

תשובה: כי בפרק זה יש י"ב פעם "הללו" כנגד 12 חודשים, ולכן כופלים כנגד שנה מעוברת [שבלי הלקט]. ועוד כי זה פסוק שמסיים את התהילים, ותמיד בסיום עניין כופלים את הפסוק האחרון [אבודרהם].

שאלה: למה עומדים רק ב"ברוך שאמר" וב"ויברך דוד"?

תשובה: ברוך שאמר - משום שמקובל שנאמר ברוח הקודש ע"י אנשי כנסת הגדולה [ט"ז או"ח סימן א]. ויברך דוד - בראשי התיבות של ארבע המילים הראשונות ישנו שם קדוש (ודא"י). כמו כן באמצע המזמור יש עוד ראשי תיבות של שמו של הקב"ה (אהיה - אתה הוא ה' האלוקים) [יעב"ץ].

קריאת שמע

שאלה: למה קוראים קריאת שמע גם בבוקר וגם בערב?

תשובה: להודיענו שהשם יתברך אחד, והוא ברא את היום והלילה. להוציא מלבם של כופרים שאומרים שיש שתי רשויות, לפיכך יש לנו ליחד את שמו גם בבוקר וגם בערב להגיד "לך יום אף לך לילה" [אבודרהם].

שאלה: למה "שמע ישראל" ולא "הבן ישראל"?

תשובה: משל למלך שהיה עם נתיניו, עשה להם סעודה, ערך להם שולחנות וגם הוא ישב איתם. שאל את עבדיו במה יזהו אותי שאני מלך עליכם? אמרו לו יש לך שני כוסות מיוחדים שים אותם בשולחן שלך וכולם ידעו שאתה מלך. הלך העבד להביא את שני הכוסות ונשבר לו הכוס הראשונה. המלך שאל למה העבד מתעכב, וסיפרו לו שהכוס הראשונה נשברה. אמר להם תביאו את הכוס שנותרה וכך ידעו שאני מלך. הנמשל הוא שהקב"ה הביא שני לוחות הברית ובני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" אך נשברו הלוחות הראשונים. אמר הקב"ה אמנם הראשון נשבר אבל השני נשאר, וזהו ה"נשמע", ובשכר זה יזכרנו לטובה [אבודרהם]. כמו כן ידועה דרשתו של הרב גרשון שליט"א (מפי השמועה), שבני ישראל יכולים לעשות הכל, לדבר, להציע, לכתוב, אבל לשמוע צריך להזכיר להם...

שאלה: למה מוסיפים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"?

תשובה: יעקב רצה לגלות לבניו את קץ הימים ונסתלקה ממנו שכינה, פחד שאולי יש בזרעו פסול, אז אמרו לו בניו "שמע ישראל" (=שמע אבינו) "ה' אלוקינו ה' אחד" כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. ומיד השיב להם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ואנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר את זה לדורות, וקבעו לאומרו בלחש כי עשו פשרה בין יעקב ומשה, כי יעקב אמר ומשה לא אמר [ע"פ פסחים נו, א]. סיבה נוספת לאמירה בלחש, כי לכאורה משה רבנו "גנב" אמירה זו מהמלאכים, והם עלולים לקנא בנו. זו הסיבה שביום כיפור אומרים בקול, כי ביום זה אנו נדמים למלאכים [דברים רבה].

שאלה: למה פרשיות קריאת שמע מופיעות דווקא בסדר הקיים?

תשובה: להקדים קבלת עול מלכות שמים (פרשת שמע), ואח"כ עול מצוות (פרשת והיה אם שמוע). ועוד, בפרשת שמע יש ללמוד וללמד ולעשות

(ללמוד - ודברת בס, ללמד - ושנתם לבניך, לעשות - וקשרתם לאות על ידיך); ב"והיה אם שמוע" יש רק ללמד ולעשות (ללמד - ולמדס אותם את בניכם, לעשות - וקשרתם לאות). פרשת "והיה" קודמת לפרשת "ויאמר" כי ציצית נוהגת רק ביום. ועוד, שב"ויאמר" יש רק לעשות (ציצית), ואין ללמוד ולא ללמד.

שאלה: למה ביום אומרים "יציב ונכון" ובלילה אומרים "אמת ואמונה"?
תשובה: ביום כדי להזכיר את גבורות הקב"ה ואת יציאת מצרים. ובלילה מזכירים "אמונה" כדי לעורר את האמונה בגאולה העתידה. ועוד, שבלילה (בחושך של העולם) צריך יותר אמונה, כי לא רואים את ה' כמו בתקופות הזוהר של ישראל.

שאלה: למה המילה "אמת" מופיעה שבע פעמים ב"ויציב ונכון"?
תשובה: כנגד שבעה רוחות שעליהם עומד העולם (ימינה, שמאלה, למעלה, למטה, אחורה, קדימה, והמרכז שזה היכל הקודש שהוא כסא הכבוד). והטעם, להראות שכל העולם עומד רק על מידת האמת [ספר יצירה].

תפילת שמונה עשרה

שאלה: למה עומדים מ"תהילות לא-ל...?"
תשובה: "אין עומדים להתפלל מעצבות אלא משמחה", ולכן עומדים ב"משה ובני ישראל לך ענו שירה" [ע"פ ברכות לא, א].

שאלה: למה עושים רק שלוש פסיעות?
תשובה: כנגד שלוש פעמים שמוזכרת הגשה לתפילה; "ויגש אברהם" [בראשית יח]; "ויגש אליו יהודה" [בראשית מד]; "ויגש אליהו" [מלכים א' יח].

שאלה: למה אומרים "ה' שפתי תפתח"?

תשובה: תפילות כנגד תמידין תקנום, וזה פסוק שאמרו קודם הזבחים. ועוד, כדי שהקב"ה יפתח את פינו, כאותו אדמו"ר שאמר כי צריך להתפלל שנוכל להתפלל.

שאלה: למה צריך לכרוע?

תשובה: כדי שיזכור לפני מי הוא עומד, וכן שיזכור סופו שיהיה בעפר (וכך יבוא לידי הכנעה). וכן כדי לרמוז שהברכה תימשך מלמעלה למטה.

שאלה: למה מתפללים שמונה עשרה בלחש?

תשובה: המגביה קולו בתפילה הרי הוא מקטני אמנה, כאילו אין הקב"ה שומע בלחש. ועוד, שלא לבייש עוברי עבירה שמתוודים בתפילה. ועוד, שנאמר בתפילת חנה "וקולה לא ישמע" [ברכות לא, א].

שאלה: למה בסוף שמונה עשרה יש "יהי רצון" לבניין המקדש?

תשובה: התפילה היא במקום קרבן, ואנו מתפללים שנגיע לעבודה האמיתית. ועוד, שבזכות שלוש פסיעות של נבוכדנצר מלך בבל לכבוד הבורא, זכה למלכות אדירה ובכלל זה זכה להחריב את הבית, אז אחרי שלוש הפסיעות שלנו אנו מבקשים שהוא יבנה שוב בזכותנו [באר היטב סימן קכג].

שאלה: למה במודים דרבנן הציבור גם אומר בקול ולא רק מקשיב?

תשובה: כי בברכות של בקשה הש"ץ יכול לבקש במקומך. אבל בהודאה, תודה בעצמך! [אבודרהם].

שיר של יום

שאלה: למה ביום שאין תחנון אין אומרים "תפילה לדוד"?
תשובה: במזמור זה מוזכר "ביום צרה אקראך", וימים שאין אומרים בהם תחנון אינם ימי צרה. [לקוטי מהרי"ח].

שאלה: למה בשיר של יום אומרים דווקא מזמורים אלו?
תשובה: אלו המזמורים שהיו הלוויים אומרים בבית המקדש, אז אומרים אותם כדי שזכור ונתפלל שיבנה המקדש [סדר היום].

שאלה: למה אומרים "היום יום אחד בשבת", וכן על זה הסדר?
תשובה: משום שיש מצוות עשה מן התורה לזכור את השבת בכל יום מימות השבוע [רמב"ן].

שונות

שאלה: למה בשבת יש רק שבע ברכות?
תשובה: אמר רבי יצחק: כנגד שבעה קולות במזמור "הבו לה' בני אליים". אמר רבי יודן כנגד שבעה אזכרות הכתובות במזמור שיר ליום השבת [אבודרהם]. ועוד, ידועה השיטה שלמעשה היו צריכים בשבת לומר את כל הברכות ולהוסיף את ברכת השבת, אלא שקיצרו בגלל שאנשים יגיעו הביתה מוקדם בשבת משום הטורח ומשום חשש ממזיקים.

שאלה: למה אומרים בק"ש שעל המיטה "יושב בסתר עליון"?
תשובה: כי מ"יושב בסתר" עד "כי אתה ה' מחסי" ישנם שישים תיבות כנגד שישים אותיות שיש בברכת כוהנים, ועליהם נאמר "הנה מיטתו

שלשלמה ששים גיבורים סביב לה" [אבודרהם]. ועוד, זהו מזמור שמסוגל נגד מזיקים, ובלילה צריך הגנה מפניהם.

שאלה: למה בברכות פותחים בלשון נוכח (ברוך אתה) וחותמים בנסתר (מלך העולם)?

תשובה: הטעם שתקנו הברכות בלשון נוכח ונסתר, מפני שהקב"ה נגלה ונסתר, נגלה מצד מעשיו ונסתר מצד אלקותו. וגם הנשמה נגלת ונסתרת. ועוד, שמצד האמת היה צריך לברך בנוכח, אבל מצד הגוף אנחנו מדברים בנסתר [הריב"א].

שאלה: למה מצוות מסוימות אומרים בעמידה, ואיזה?

תשובה: המקור לעמידה בקיום מצוות מסוימות נמצא בספירת העומר, שם כתוב "מהחל חרמש בקמה", ודרשו "אל תקרי בקמה אלא בקומה". ומכאן למדו בגזירה שווה לכל המצוות שכתוב בהם "לכם", ומצאו רמז בראשי תיבות "עלץ לשם": עומר, לולב, ציצית, לבנה (ברכת לבנה) שופר, מילה [אבודרהם].

שאלה: למה אומרים "והוא רחום" לפני תפילת ערבית?

תשובה: לפי שבערבית אין קרבן שיכפר על החטאים לכן אומרים "והוא רחום". ועוד, שגם אם כל היום אדם חוטא אז לפחות בערב שיבקש כפרה. ועוד, שבלילה שולטים החיצונים אז צריך כפרה [שבלי הלקט].

זוהי רק מטעמת מניחוחם של ביאורי התפילה (נמשיך בעזרת השם בחוברת הבאה או בבתים חמים). בעזרת ה' יהי רצון שאנו נתחזק מזה, ונתקרב כולנו יחד לעבוד ולהתפלל מתוך הבנה וחיבור לתפילה.

טהרת הלב

ר' פיני כפרי

מדוע כל כך קשה לנו להתפלל?

כל אחד מרגיש לפעמים שהתפילה היא נופלת עליו כמעמסה, משהו שחייבים להשלים כחלק מלוח הזמנים שלנו. אין ספק שגם זו מדרגה, שהרי סוף סוף הוא מתפלל, אך לפעמים זה גורם לכך שהתפילה רק נאמרת בפה אך לא נובעת מעמקי הנשמה ומרחשי הלב.

ומדוע? מדוע אין מרגישים בתפילתנו כל אות וכל מילה?

מדוע אנחנו מרגישים לעיתים כאילו תפילתנו חולפת ועוברת ללא כל אות או סימן שהיתה שם. היא לא השאירה שום רושם בעזבה, וכאילו מעולם לא התפללנו.

התשובה הכללית לכך היא שתי המילים - "טהרת הלב".

מעשה ואחד המתפללים ניגש אל רב בית הכנסת אחרי התפילה בבקשה שיעזור לו, כיוון שהפריץ נושה בו בממון רב. "אולי הרב יתפלל שהפריץ ישכח את החוב?". הרב הבין שהמתפלל נזכר בחוב שלו לפריץ באמצע התפילה וענה לו: "אל תדאג, אם הוא לא מתפלל שמונה עשרה הוא לא יזכר". המתפלל הבין את המוסר שקיבל והבין את חשיבותה של התפילה בכוונה.

אדם שליבו טהור, מילות התפילה יאירו לו, הוא ירגיש את כבוד ה' עליו בתפילה, תפילתו תהיה מלאת רגש ושמחה וכל עבודתו את ה' תהיה מלאה חיות, אהבה ויראה.

בספר הישר כתב כי טהרת הלב מטומאות היצר וניקיון מכל העבירות הם התנאים המוקדמים להיות עובד ה' אמיתי.

בספר צדקת הצדיק כתב: "בעולם הזה העיקר הוא טהרת הלב כמו שאמרו בסנהדרין "רחמנא ליבא בעי". וכל העבירות שלנו בעולם נובעות מחסרון בטהרת הלב, שהרי איך אפשר שאנחנו בני אדם קרוצי חומר נחטא נגד ה' שאש אוכלה הוא? אלא כיוון שליבנו מחוספס ואינו טהור אין אנו מבינים ומרגישים את חומרת החטא.

כשניגש נתן הנביא לדוד המלך לומר לו את משל כבשת הרש, חז"ל דרשו שם כי דוד המלך התעלף. ומדוע? אמר בליבו אני בשר ודם, היום כאן ומחר בקבר (עדיין לא היה עליו את השיר "דוד מלך ישראל חי וקיים"), ואיך אחטא נגד מלך המלכים הגדול, השולט בכל העולמות ושכולנו לפניו כעפר ואפר? לכן התעלף בהבנתו כי חטא לפני ה' הגדול והנורא.

מדוע דוד הבין זאת? טמונה כאן תשובה אחת: טהרת הלב. איך זכה דוד המלך לאותה טהרת הלב?

דוד המלך מספר על עצמו בתהילים [ק"ט, ס"ב]: "חַצוֹת לַיְלָה אֶקוֹם לְהוֹדוֹת לַךְ, עַל מְשִׁפְטֵי צְדָקָךְ". הוא קם בחצות, כשרוב האנשים נמים את שנתם, ומודה לה' על הנהגתו את העולם. עכשיו הדברים ברורים יותר.

ברור כשמש שאדם המדבר עם ה' בשפתו, שמודה לה' ומבקש ממנו בצורה פשוטה ולא מתוך חובה, הרגשתו את ה' תהיה ברורה ונקיה. יודה לה' בצורה אמיתית הרבה יותר וישמח בה'. ממילא הוא יתפוס שחטא לה' הוא דבר נורא מאוד ממש כבגידה בחבר ח"ו. אך אצל אדם שמבחינתו ה' הוא איזו שהיא דמות לתפילת שמונה עשרה בלבד, אך שאר היום הוא מנותק מה', אזי הרגשתו את ה' תהיה דלילה וממילא הרגשת חטאו תהיה דבר של מה בכך.

ישאל השואל, אם כן גם אני רוצה להיות מחובר לה', גם אני רוצה שתפילותיי יתקבלו וארגיש מתיקות ונועם קירבת ה'. איך עושים את זה? דוד היה דוד ואני זה אני. האם גם לי יש סיכוי להרגיש בתפילה את ה'?

כמובן שכן. יש ויש ביכולתנו להרגיש את ה', אך צריך לדעת שדברים טובים באמת אף פעם לא באים בקלות.

מה זה דורש?

דוד המלך הכניס את כל קרבו וכל עבודתו בספר אחד: תהילים. בספר הזה יש את המתכון המושלם לקרבה לה': הודאה, בקשה, שבח לה', התבטלות לה', וכמובן שכל זה מביא לידי שמחה אמיתית וקרבה לה'. את כל עצמיותו הכניס ושיקע דוד המלך בתוך ספר התהילים, ומי שרגיל בו מקבל חלקיק מרגשותיו של דוד המלך, וזה עצמו מזכך אותו.

אם כן הנה עצה ראשונה: קח לך זמן ותתרחק למקום שאין שם בני אדם, או תגיע מספר דקות קודם התפילה ותפתח לבך בתהילים. דבר אל ה' דרך מילות התהילים בכוונת המילים ככל שתוכל, ותראה איך אור ה' עליך מאיר. ממילא תראה איך עבודת התפילה משתנה לחלוטין, ויש הרגשות

מאחורי האותיות, יש מילים ויש דמות אוהבת ומחבקת שרוצה את טובתך, רק פתח את ליבך.

עצה שניה: מסופר על הרב קוק (אם אני לא טועה) שלאחר פטירתו מצאו אצלו ספר של ליקוטי תפילות כשדפיו של הספר נרטבו והתייבשו, הספר היה רטוב מדמעות. הרב קוק היה סוגר עצמו בחדרו ומתפלל בליקוטי תפילות. כמה ענוגה היא ההרגשה של קרבה לה'. ומי שלא מכיר, יכול להסתכל בספריו של הרב קוק ולראות כיצד הוא מדבר על העונג האין סופי שבקודש, על התענוג האמתי שבתורה ובתפילה.

אולי כאן המקום לצטט מדבריו של ר' נחמן [שיחות מוהר"ן אות כג] על האוכל והמלבושים של העולם הבא:

"ענה ואמר: הרחמנות של העולם הזה הכל רואין, ובשביל זה הכל רודפין אחר העולם הזה. כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא קשה לו מאד ויש רחמנות גדול עליו. וכן מי שהולך ערום ויחף יש רחמנות גדול עליו. **אבל מי שיש לו עינים ורואה גודל הרחמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא, כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערומים ממש ואי אפשר לרחם עליהם כלל.** כי בעולם הזה כשהאדם ערום בלא מלבוש אזי אפשר לקבץ נדבות עבורו ולעשות לו קאפטין (=שם מלבוש). אבל בעולם הבא מי שהולך ערום אי אפשר לרחם עליו כלל. כי שם אין מועיל שום רחמנות כי איזה מלבוש הוא צריך? הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות, ולזה אין מועיל שם רחמנות. אבל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמיתי הוא יכול לרוץ להצדיק ולקחת אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו".

"שוב שמעתי שיחתו הקדושה מעין זה, שאמר **בעולם הבא מונחין כמה בני אדם בחוץ והם צועקים בקול מר, תנו לנו מה לאכול.** ובאין אצלם ואומרים

להם: הרי לכם אכילה ושתיה אכלו ושתו, והם משיבים לא לא, אין אנו צריכים אכילה זאת, רק אנו צריכים אכילה ושתיה של תורה ועבודה. וכן מונחים כמה בני אדם ערומים בחוץ והם צועקים גם כן מאד: תנו לנו במה להתכסות. ובאין אצלם ואומרים: הרי לכם מלבושים, והם משיבים: לא, אין אלו מלבושים נצרכים לנו כלל. רק אנו צריכים מצוות ומעשים טובים להתלבש בהם."

"ענה ואמר: אשרי מי שזוכה לאכול כמה פרקים משניות ולשתות אחר כך איזה קפיטליך (=פרקים) תהלים, ולהתלבש באיזה מצוות".

עצה שלישית: ספר הזוהר הקדוש. אמירת לשונו הטהורה של הזוהר ואפילו רק בגירסא (בלי הבנה) מטהרת את הלב ומכניסה בו יראת שמים ואהבת תורה.

אל תשאלו אותי איך, זה פשוט קורה, תנסו ותראו.

אם כן החי יתן אל ליבו להתפלל אל ה' בכנות ובמילים פשוטות, שיוציא מליבנו את לב האבן, ויתן בליבנו לב בשר להתעורר ולהרגיש נועם מתיקות אהבת ה' ויראתו. ועל ידי כך נשמח בה' כל ימי חיינו ולא נחטא.

"וטהר ליבנו לעבדך באמת".

למה צדקה? ולמה ב"ויברך דוד"?

משה זכריה

צדקה לפני התפילה - מקורה ועת נתינתה

במשנה ברורה [סימן נר סקי"ט] מובא בשם האר"י ז"ל שבעת אמירת המילים "ואתה מושל בכל" של "ויברך דוד" יש לתת שלוש פרוטות לצדקה.

והנה, עצם נתינת הצדקה לפני התפילה כבר מוזכר בגמרא [בבא מציעא י, א]:
"ר' אלעזר יהיב פרוטה לעניים והדר מצלי (=היה נותן פרוטה לעניים ואח"כ מתפלל) שנאמר: ואני בצדק אחזה פניך".

האר"י ז"ל חידש את המקום המדויק שבו כדאי לתת את הצדקה, וזהו בעת אמירת "ואתה מושל בכל".

צדקה היא דבר המקשר בין העולם הגשמי לעולם הרוחני, שכן הכסף הוא אחד הדברים הגשמיים ביותר, ולעומתו מצוות הצדקה ועשיית טוב לזולת - כולה מעלה רוחנית.

יש נקודה נוספת בעניין הצדקה. "צדקה" היא מלשון צדק, וצדק היא מלשון צדיק.

ונבאר את הדברים: אחד המרכיבים לכך שהתפילה תתקבל היא מיהו המתפלל. מתפלל רשע אין תפילתו מתקבלת, כמו שכתב הרמב"ם הלכות תשובה "אמש היה זה מובדל מה' אלוקי ישראל... צועק ואינו נענה...".

על מנת שהתפילה תתקבל, על המתפלל להיות צדיק, וגם אם לא יהיה צדיק גמור, אך צריך לפחות שתהיה לו נקודה קטנה שבה הוא צדיק. ברגע שאדם נותן פרוטה לצדקה ומיד מתפלל באותו רגע יש לו נקודה קטנה בה הוא צדיק.

תורתנו היא מאוד מעשית. בניגוד לדיבורים הרבים אודות מעלת לימוד התורה צריכים להבין כבר את מה שאמרו חז"ל הקדושים "שלא המדרש עיקר אלא המעשה", שיש ללמוד תורה על מנת לקיימה. לענייננו, אדם יכול לומר ברכות השחר בהתלהבות את הקורבנות בהתלהבות וכו'... ובכל זאת הדברים יישארו רק בתודעתו אך לא למעשה אצלו. כמו שסופר פעם אודות גביר אחד שארגן כינוס שמטרתו לאסוף תרומות נכבדות עבור מטרה נעלה וקדושה. אותו הגביר לאורך כל האסיפה הלהיב והלהיט את שאר האנשים לתרום בעין יפה ואף להכפיל את הסכום, כיוון שזהו צורך השעה ויש חשיבות גדולה... לבסוף בשעת המעשה כולם נתנו והוא קפא על מקומו ולא יכל לרשום ולו צ'ק אחד קטן.

אדם יכול לומר את כל התפילה עם כל הכוונות אבל הלכה למעשה הוא משותק.

לכן לפני שאנו נכנסים לעמוד לפני הקב"ה עלינו להוציא 20 או 30 אגורות מהכיס ולתת לצדקה. ודאי שלא האגורות הם אלו שיעשו את אותו אדם צדיק פתאום, אך זהו הביטוי המעשי לשיוך עצמו לצדיקות, ולקיום התורה למעשה.

צדקה = יחוד ה'

כשאנו נוטלים מטבע ומושיטים את ידנו לעני יש כאן יחוד ה' - אנו פשוט מתחברים אל הקב"ה. בנתינת הצדקה רמוזות ארבע האותיות של שם הוי"ה ברוך הוא (י-ה-ו-ה).

הא כיצד?

בכף היד של הנותן ישנן 5 אצבעות - כנגד אות ה' ראשונה של שם הוי"ה. 5 אצבעות שבכף היד של העני - כנגד אות ה' אחרונה של שם הוי"ה. הושטת הזרוע של הנותן מבטאת את האות ו'. המטבע הקטנה מבטאת את האות י, והרי לנו שם "י-ה-ו-ה".

סיכום

כאן, בשעה שאנו אומרים את שירותיו של דוד המלך, רגל רביעית במרכבה, מחברים אנו את העולם הגשמי לרוחני ואומרים "כי כל בשמים ובארץ", "ואתה מושל בכל". זוהי השעה המתאימה ביותר לנתינת הצדקה, מכיוון שמילים אלו מבטאות את מציאות ה' למעלה, אך גם כאן בעולם למטה.

בין הרעיון למעשה, בין הגשמי לרוחני, נתינת הצדקה בשעה זו מבטאת את הנתינה הקטנה בעולם הגשמי על השפעתה הרבה בעולם הרוחני.

מי יתן ונזכה להתחזק בתפילתנו ולזכות לקיים את התורה הלכה למעשה.

תפילת האדם

חיים פוגל

דברים העומדים ברומו של עולם

חסד גדול עשה הקב"ה עמנו שנתן לנו את האפשרות לבקש ממנו כל מה שיחסר לנו. ולא כמידת בשר ודם, שהשרים וכל שכן המלכים יש להם מזכיר, וכל מכתב שנשלח אליהם עובר ביקורת תחת ידו של המזכיר, ואת הדבר שנראה לו חיוני מגיש לפני השר ואת השאר זורק.

נאמר בתלמוד [ברכות ו, ב]: "מהו 'כרום זולות לבני אדם'? אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם". ופירש רש"י: "ברומו של עולם - כגון תפילה שעולה למעלה".

מלך מלכי המלכים הקב"ה נוהג כלפינו במידת הרחמים ונותן לנו את הרשות לבקש ממנו כל דבר. כל מה שאדם חפץ מבקש ממנו. ובעצם מה הוא האדם? עפר ועפר רימה ותולעה, ובכל זאת נותן לו בורא עולם זכות לבקש.

וזוהי באמת ההרגשה שצריכה להיות לאדם בעומדו לפני בוראו. כמו שאומרים בתחילת תפילת שמונה עשרה "ה' שפתי תפתח", ולכאורה מילת יגיד מורה על לשון קשה כגידיים, והיה צריך לומר "ופי יאמר תהלתך"? אלא אולי אפשר לפרש בדרך דרש על הדרך הנ"ל, היות והרגיש דוד המלך ע"ה שקשה לדבר לפני הקב"ה ואינו מדבר בחופשיות ובביטחון לכן אמר "יגיד". זאת אומרת "שפי יגיד" מוסב כלפי האדם מצד שהוא חלש וחסר

אונים, וקשה לו לדבר לפני השם יתברך. ואם דוד המלך הרגיש כך, על אחת כמה וכמה שכל אדם צריך להרגיש כך.

כוונת התפילה

אם אדם יתבונן יראה שהוא עושה כך: עומד לפני הקב"ה ומתחיל את התפילה (אנו דנים כעת על הטובים לטייס שעוד זוכים לבוא לתפילה), והנה פתאום מוצא הוא את עצמו חושב איך לסדר עניין מסוים, ממשיך את התפילה, פתאום חושב איך לסדר עניין פלוני (או איך ל"קמבן" את פלוני עצמו, ואין כאן המקום להאריך, שהרי אין זמן בתפילת יום חול להכניס את כל ה"קומבינות"). ידידנו ממשיך את תפילתו, והנה, באופן מקרי לחלוטין הוא שוב חושב על דבר אחר.

וזאת לדעת, כי אפילו לחשוב על דברי תורה בתוך התפילה זה לא טוב, כי תורה לחוד ותפילה לחוד, והמערב זה בזה הרי הוא מזלזל. יצייר האדם לעצמו שכיבדוהו לדבר במסיבה דברי תורה, ובאמצע דבריו שואל הוא את האחראים האם יש מספיק אוכל לכולם? הלא יהא לבוז, ואם בפני בשר ודם כך, בפני הקב"ה על אחת כמה וכמה.

אמרו רבותינו בתלמוד [ירושלמי ברכות פרק א הלכה ב]: "**תפילה צריכה כוונה**". אדם שעומד בתפילה לפני בורא עולם וחושב על דברים אחרים, דומה בזה לאנשי עיר אחת שסידרו וערכו את עירם ברוב פאר והדר לקראת בואו של המלך אליהם, ומינו אדם שבבוא המלך לעיר יעמוד לפניו וישבחו וינשאו. וכך היה, כשהגיע המלך פתח הממונה ואמר "אדוני המלך אתה רם ונישא...", ובאמצע דבריו קרא לחברו וביקש ממנו שיקנה לו דבר מסוים,

ומיד המשיך לשבח את המלך, ושוב פנה לחברו בשאלה על עסקיו, הרי שיש בזה בזיון גדול, וכדי בזיון וקצף.

ישנו דבר שיכול להועיל לאדם בכוונת התפילה, והוא עצם האריכות בתפילה, שיאריך בתפילתו ולא ימהר בה. כי צריך שיהיה על האדם יראת שמים, ויידע שאנו עבדי הקב"ה וצריך לדבר לפניו כעבד לפני רבו, ולשפוך שיחנו לפניו לאט ובהתלהבות. למשל תפילת שמונה עשרה בלחש צריכה לארוך לפחות שבע דקות.

מלבד זאת ישנם דברים שיודעים אותם אבל לא מדגישים אותם. כמו שאמרו רבותינו ז"ל [ברכות ה, א]: "אמר רבי לוי בר חמה: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע... אם ניצחו מוטב ואם לאו... אם ניצחו מוטב, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה". על אף שכל אדם יודע שסוף אדם למיתה, הבעיה היא שהוא לא מרגיש זאת. לכן צריך להזכיר זאת מידי פעם ליצר הרע. כך בתפילה, אדם יודע שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אך חסרה ההרגשה לזה. על כן לפני כל תפילה ישהה אפילו זמן מועט, ויתבונן מהו עומד לעשות כעת, ולפני מי הוא עומד להתפלל, ומה מיעוט ערכו של האדם.

יתבונן האדם לפני התפילה בפסוק "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך", וע"י זה ישיג הרבה בתפילה. כמו כן לפני כל ברכה יפסיק מעט ויחשוב מה הוא עומד לומר כעת, ואז יאמר את הברכה הבאה, וכן על זה הדרך. וזה יועיל שיוכל לכוון בחלק גדול מהתפילה.

מסופר על אדמו"ר אחד, שהיה מתפלל באיטיות רבה. כששאלוהו מדוע הוא מאריך כל כך? וכי לא חבל על הזמן? הלא רב פלוני מתפלל במהירות? השיב להם: שנינו עושים מאהבה, אני מרוב שאוהב את התפילה לא יכול

להיפרד ממנה, לכן לוקחת לי התפילה זמן רב, והוא מחמת שאוהב את התפילה רוצה לומר את כולה בבת אחת, וכשעדיין לא גמר תיבה אחת כבר יש לו רצון לומר את השנייה. הרי שני הרעיונות נכונים, אלא שצריך להתבונן בעצמו שמא הוא משוחד, והאמת שרוצה להפטר מהתפילה (חלילה וחס, והחושד בכשרים...). ואפילו אם מתפלל בכוונה ובכל הדקדוקים, אם חסרה ההתלהבות - זה חיסרון גדול, שהרי אדם שמזדמנת לו מצווה יקרת ערך צריך לשמוח מאד, ומדוע בתפילה לא ינהג כך?

אומרים שחסידיים כל ימיהם הם בעלי תשובה, ואין הכוונה שחוזרים בתשובה על שלא הניחו תפילין או לא התפללו חלילה, אלא בכל יום הם מרגישים את גדלות הבורא יתברך יותר מיום קודם, ומתפללים יותר בדביקות, ואז הם מצטערים למה אתמול לא התפללו באותה הדביקות.

יהי רצון שבאמת תפלותינו יתקבלו לרצון לפני רבון העולמים.

מאחל מקרב הלב הרח"ף הקדוש,

שכבר לא כל כך חונה בק"ק שעלבים... אבל **משתדל**.

הערת העורך: ויש לדון לאיזה צד מכוונת ההשתדלות, ואנו דורשים לשבח, או לכל הפחות **משתדלים** לדרוש לשבח.

תפילת שמונה עשרה שמואל (שמוליק) ליבנה

תפילת "שמונה עשרה" נקראת כך מפני שאנשי כנסת הגדולה תקנו בה שמונה עשרה ברכות. ברכה אחת נוספה בתקופה מאוחרת ונייחד לה פינה בהמשך.

חלקי התפילה

התפילה בנויה משלושה חלקים מרכזיים:

א. שלושת הברכות הראשונות:

1. אבות (מגן אברהם).
2. גבורות (מחיה המתים).
3. קדושת ה' (הא-ל הקדוש).

שלושת הברכות מהוות חטיבה רעיונית אחת שמהותה "שבחו של מקום".

ב. 12 [13] הברכות האמצעיות, שהן שאלת צרכיו של האדם. בקבוצה זו יש חלוקה פנימית:

בקשת צורכי הגוף:

4. בינה (חונן הדעת).
5. תשובה (הרוצה בתשובה).
6. סליחה (חנן המרבה לסלוח).
7. גאולה (גואל ישראל).
8. רפואה (רופא חולי עמו ישראל).
9. ברכת השנים, פרנסה (מברך השנים).

בקשת צרכים לאומיים :

10. קיבוץ גלויות (מקבץ נדחי עמו ישראל).
11. שיבת שופטינו (מלך אוהב צדקה ומשפט).
12. הכרתת המינים והמלשינים (שובר אויבים ומכניע זדים).
13. ברכת הצדיקים (משען ומבטח לצדיקים).
14. בניין ירושלים (בונה ירושלים).
15. מלכות בית דוד (מצמיח קרן ישועה).

ברכה אחת כוללת לכל הצרכים :

16. בקשה לקבל התפילה (שומע תפילה).

ג. שלוש ברכות אחרונות :

17. עבודה (המחזיר שכינתו לציון).
18. הודאה (הטוב שמך ולך נאה להודות).
19. ברכת השלום (המברך את עמו ישראל בשלום).

מהות שלושת הברכות האחרונות - "כעבד שקבל פרס מרבו והלך לדרכו".

ברכת "למינים ולמלשינים"

ברכת "למינים ולמלשינים" היא תוספת מאוחרת מימי חורבן בית שני, ונתקנה ע"י הסנהדרין ביבנה בימי רבן גמליאל, ושמואל הקטן הוא זה שתיקן אותה. כך נעשו תשע עשרה ברכות, אך למרות זאת השם "תפילת שמונה עשרה" נותר כשהיה, כי כך היא נקראה בתחילה.

ר' יהושע בן לוי אומר: אף מי שהתקין את התפילה הזאת - על הסדר התקינה. שלושת ברכות ראשונות ושלוש ברכות אחרונות - שבחו של

מקום. והאמצעיות - צרכי הבריות. חננו דעה, רצה תשובתנו, סלח לנו, גאלנו, רפא חליינו, ברך שנתנו, קבצנו, שפטנו בצדק, הכנע קמינו, צדקנו במשפט, בנה ביתך.

כוונת רבי יהושע בן לוי לומר שסדר הברכות האמצעיות בנוי על ההגיון הפשוט - רק אדם אשר זכה ל"חכמה בינה ודעת" יוכל להבין את הטעויות שבחיו ולחזור בתשובה, ואז לזכות בסליחת בוראו, שהיא פתח תקווה לגאולה מן הצרות הרגילות שיש לאדם, ושאחת מהם היא הרפואה. וכשאדם בריא, אזי יחשוב על פרנסתו ויתפלל לגשמים. וכשיש מים בשפע וכלכלת המדינה בריאה אפשר לקבץ גלויות. או אז אנו זקוקים לשיבת שופטינו בצדק ובמשפט, כי כל חברה מתוקנת זקוקה למשפט צדק. אך תמיד יהיו אותם מינים ומלשינים, אותם ה' יכניע, וזה יהיה משען ומבטח לצדיקים. בחברה אידיאלית זו נקווה שה' ישוב לעירו ירושלים, וזה יהיה סימן מובהק לגאולה שלמה, כאשר יצמח צמח בית דוד, וה' יתברך ישמע את תפילתנו, יבנה את מקדשו, וירצה בעמו, ויקבל עבודתנו באהבה וברצון.

כריעות בתפילה

אילו הן ברכות שמשתחווים בהם: בברכת "אבות" תחילה וסוף, ובברכת ההודאה תחילה וסוף, כמו אדם שבא לפני מלך, ומיד בכניסתו משתחוה לפניו בהדרת קודש, וכן כשעומד להפרד ממנו.

זקן או חולה שאינו יכול להתכופף הרבה מספיק שירכין ראשו.

כשהוא כורע יכרע במהירות (בפעם אחת), וכשיזדקף - יזקוף ראשו בנחת, ראשו תחילה ואח"כ גופו, שלא תהא נראית כריעתו עליו כמשא. כשהוא כורע מזכיר את המילה "ברוך", ואחרי שזוקף מזכיר שם "השם".

יהי רצון שיתקבלו תפילותינו באהבה וברצון.

אל תזלזלו בקטורת!

אביעד זילברמן

מבוא

מי שזכה שקורי השינה (או העכביש) סרו מעיניו, זוכה להבחין כי אומרים את פרשת "פיטום הקטורת" פעמיים בתפילת שחרית, ומי שזכה לא להרדם (מרוב עמל תורה כמובן) במהלך תפילת מנחה יזכה בודאי לחוות את הפעם השלישית של אמירת סדר "פיטום הקטורת".

מה קורה כאן? מדוע בכלל לומר את פיטום הקטורת? מדוע צריך לומר זאת שלוש פעמים בכל יום ומה היא בכלל המעלה של פרשיה עלומה זו?

על כל זאת ועוד - במאמר שלפנינו.

התורה אומרת בפרשת כי תשא [שמות ל, לד]: **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סַמִּים נָטָף וְשִׁחֳלֹת וְחִלְבֵּנָה סַמִּים וּלְבֵנָה זָפָה בַד בְּבַד יִהְיֶה**.

פרשה זו מדברת בפיטום הקטורת, שאנו אומרים בכל יום בשחרית ובמנחה. כאן המקום לבאר את מעלת הקטורת, כמה גדולה היא, ובשל כך, צריך להשתדל לאומרה כל יום בבוקר, לפני התפילה ואחריה, וכן לפני תפילת המנחה. לאחר שנראה ונביא כמה דוגמאות למעלתה וחשיבותה של הקטורת, נקווה שנצליח כולנו להתחזק באמירת פרשה חשובה זו כמו שצריך.

הטעם שחביבה הקטורת יותר משאר קורבנות

אנו רואים שמכל הקורבנות שהביאו בבית המקדש, לא היה קרבן חשוב וחביב לפני הקב"ה כמו הקטרת הקטורת. הראיה לכך: מזבח העולה הוא המזבח שהיו מקריבים עליו קרבנות, והוא עמד מחוץ לאוהל מועד. לעומתו מזבח הקטורת עמד בתוך אוהל מועד, מפני שהיה חשוב מאוד לפני הקב"ה.

מה באמת הטעם לחביבותה המיוחדת של הקטורת?

לפי שכל הקורבנות שהיו מוקרבים בבית המקדש היו לשם כפרה על חטא כלשהו, אך הקטורת לא הייתה באה לכפר על שום חטא אלא לשם שמחה, כפי שנאמר [משלי כז, ט] "**שֶׁמֶן וְקִטְרֹת יְשִׂיחַ לֵב**", היינו ששמן המנורה והקטורת משמחים את הלב. מצוות אלו היו קשורות זו בזו, שבשעה שהיו מדליקים את המנורה היו מקטירים גם את הקטורת, כמו שנאמר [שמות ל, ח] "**וּבַהֲעֶלֶת אֶהְרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעֲרֵבִים יְקַטְרְנָהּ**...". לכן הייתה חשובה מאוד הקטרת הקטורת בפני הקב"ה.

ישנה מעלה גדולה נוספת של הקטורת, שהיתה תרופה מהירה לטהר את הבריות מן החטא, **שכל מי שהיה מריח את ריח הקטורת בשעת הקטרתה על גבי המזבח היה מתעורר ליבו לתשובה שלימה**, והיה ליבו נטהר מכל הרהור רע ומטומאת יצר הרע. כמו הציץ, שהיה חרות עליו שם ה', שכל מי שהיה מסתכל בו היה מקבל יראה גדולה בליבו והיה חוזר בתשובה, כך היה מתרחש במי שהיה מריח את ריח הקטורת בשעת הקטרתה.

עוד מעלה גדולה הייתה בקטורת, **שהיתה שוברת את הסטרא אחרא שלא היה יכול לדבר שום דבר רע על ישראל**, לכן היה נקרא "**מזבח**" מקטר

קטורת", אע"פ שלא היו מקריבים עליו שום קורבן, אלא שעצם הקטרת הקטורת עליו היתה שוברת ומכניעה את הסטרא אחרא, ולכן נקרא בשם מזבח, שהיה נזבח עליו היצר הרע ועמו כל כוחה של הסטרא אחרא.

עוד נאמר בזוהר הקדוש: "אמר ליה רשב"י: אלעזר ברי, תא חזי כל קרבנין וכל עלוון נייחא הוא דקוב"ה, אבל לא הוה נייחא כמה דהאי קטורת, דקטורת מעליא מכלא ובגין כך הוה מעלין לה בגו בלחישו והא איתמר. ובגין כך לא אתענשו כל בני נשא בשאר קרבנין ועלוון כמו בקטורת, דכל פולחנא דקוב"ה הכי אתקטר ואתקשר יתיר מכלא ועל דא אקרי קטורת.

וזהו פירושו: אף על גב שבכל סוגי הקרבנות וכל העולות יש נחת רוח לקב"ה בהקרבתם, אין נחת רוח גדולה יותר לפניו כמו שיש בהקטרת הקטורת, שקרבן הקטורת הוא מעולה וגדול מעל כולם, ולכן מעלים אותה בפנים ובשקט. ולכן לא נענשו בני האדם בשאר קרבנות ועולות כמו בקטורת, שכל עבודת ה' כך היא עולה ונקשרת יותר מכולם, ולכן היא נקראת "קטורת".

ועוד אמר רבי שמעון בר יוחאי: אילו ידעו הבריות כמה גדולה היא מעלת פיטום הקטורת לפני הקב"ה היו לוקחים כל תיבה ותיבה של פיטום הקטורת ומעטרים אותה ושמים אותה על הראש כעטרת של זהב.

פירוש המילה קטורת והקשר שלה למחלוקת קרח ועדתו:

משמעות הקטורת באה על שם העשן (קוטרא בארמית), המיתמר ועולה בעת שריפת סממניה. אך ישנה משמעות עמוקה יותר - מלשון קשר, כמו

המילה בארמית "קטרא". הקטורת רומזת לקשר הנוצתר בינינו לבין אבינו שבשמים בעת הקטרתה.

גם בקרבן מצינו ענין דומה של קירוב, ויש לעמוד על ההבדלים ביניהם.

המילה קירוב באה בעצם לחבר בין שני דברים נפרדים, אך לכלל איחוד מלא לא הגיעו. לעומת זאת המילה קשר היא בעצם איחוד מלא בין שני דברים נפרדים. לכן אנו רואים, שבמעשה הקטורת ישנה מעלה עצומה על יתר הקרבנות, כיוון שכל הקרבנות נועדו לקרב את האדם לקב"ה, ואילו הקטורת מעלתה גדולה יותר שהיא קושרת ומאחדת את האדם לבוראו.

כעת נבאר את הדברים ע"פ מחלוקת קרח ועדתו. קרח ועדתו טוענים כלפי משה ואהרן כי הם מתנשאים על העם בעוד שכל העדה קדושים וה' שוכן בתוכם. הם באים בטענה על קרבנותם היתרה והבלתי מוצדקת לה' יתברך יותר מכל העם, כמו שנאמר [במדבר טז, ג]: "כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'". ובעצם הטענה הזאת הם גרמו למחלוקת ולפירוד.

כלומר: כאשר קרח מקטיר קטורת, שעצם מהותה היא רק לקרב ולאחד את עם ישראל לקב"ה, הוא בא דווקא להבליט את הפירוד שלו, כי כל רצונו הוא לעצמו, אלא שמשמש הוא בקטורת לצרכיו האישיים, וזהו בדיוק ההפך הגמור של הקטורת. בכך הא גורם מוות לא רק לעצמו אלא גם למאתיים וחמישים האנשים שהיו איתו.

כאשר משה ואהרן מקטירים את הקטורת הם עושים בדיוק את ההפך מקרח. הם מחזקים את החיבור והאיחוד בין הקב"ה לישראל, ובזכות

אהבת ישראל ואחדותם הם מפסיקים את המגיפה ומצילים את ישראל.
שוב רואים אנו את חשיבותה ומעלתה של הקטורת.

לכן ישתדל כל אדם לומר פרשה זו בכל יום, בבוקר ובצהריים, ואל יקשה
הדבר בעיניו להתעכב עוד כמה רגעים בתפילתו לאומרה, אלא יאמר אותה
בנחת כדי לעשות נחת רוח לבוראו, כיוון שהקטורת גדולה מן התפילה,
שהתפילה נתקנה במקום הקרבנות. מכאן אנו רואים שהקטורת חביבה
יותר מן התפילה, ויש בכוחה להיות רפואה טובה לטיהור החטאים.

עוד אמרו: כל האומר כל יום פיטום הקטורת בשחרית ובמנחה בנחת,
תיבה בתיבה, ולא מדלג אפילו על תיבה אחת, ומבין כל מה שהוא מוציא
מפיו ואומרה בכוונה, ינצל מכל מיני מאורעות רעים, ומהרהורים רעים,
וממיתה רעה, ויהיה מובטח כל אותו יום שלא יגיע לו שום נזק, וינצל
מעונשי הגיהנום, ויהיה לו חלק לעולם הבא.

ח"ו בזמן מגיפה, אין רפואה טובה יותר מאמירת פיטום הקטורת, וזו
היתה המתנה שנתן מלאך המוות למשה רבנו, כשעלה לרקיע לקבל את
התורה, שנעשה ידידו וגילה לו סוד זה של הקטורת שיש בכוחה לעצור את
המגיפה. וכמו שיש מעלה לקטורת עצמה כך יש מעלה גדולה גם באמירתה
בכוונה אמיתית.

לב מי לא יתרונו לאור הגילויים המרעישים בדבר מעלתה העצומה של
פרשת הקטורת. כל מי שראה את הדברים הברורים היוצאים מפיו של
התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ואת השבחים הנוראים הנגזרים
מאמירתה של פרשה יקרה זו, ברור לי שמעתה יתחזק לבו בעבודת בוראו
וישתדל יותר לומר פרשה זו כתקנה, בנחת ובכוונה.

תכלית התפילה

יהלל א-ל בר תמים ריצ'מן

ידוע לכולנו שמדאורייתא יש מצווה לדבר פעם אחת ביום עם בורא עולם בשפה של האדם עצמו, במילים שיוצאים לו מהלב, וכך אמורה הייתה התפילה להיות עד היום... אבל בגלל ירידת הדורות אנשי כנסת הגדולה ראו שעקב ריבוי הצרות והגלויות כבר לא יצליחו היהודים להוציא בוודאות מהלב שלהם תפילה עם תוכן באמת חשוב. כלומר חכמים ראו שבגלל שעם ישראל נחשף לתרבויות זרות הוא עלול יום אחד להגיז - בורא עולם תתן לי מרצדס 2009 או בורא עולם תן לי לאשה את מלכת היופי, ועוד אין ספור דברים שבאמת אינם חשובים. ולכן חז"ל תיקנו 18 ברכות שתפקידם להזכיר ליהודי מה באמת חשוב, ועל מה באמת אנו צריכים לשפוך את הלב לפני בורא עולם. וכללו בברכות אלו את כל צרכי בני האדם, הצרכים הפרטיים והכלליים.

אז לא פלא, שניתן לראות אחוז גדול של יהודים, שבאמצע התפילה בכלל לא מרוכזים בלב של עצמם, ואינם מרגישים שום שינוי בין רגע לפני התפילה לבין הרגע שאחרי, וזה עצוב מאד!!!

זה עצוב, כי כל מטרת התפילה (לדעתי האישית) היא שיהודי יחזק את הקשר שלו עם בורא עולם. וזה כולל בקשת מחילה על חטאים מהעבר והצלחה לעתיד, אבל התכלית היא שליהודי יהיה קשר אמיתי לאבא שלו שבשמיים. ודברים אלו נאמרו מזמן ע"י הרב קוק, שכתב באחד מספריו, שהנשמה של כל יהודי כל רגע ורגע מדברת עם בורא עולם. אנחנו צריכים להפוך את הדיבור השקט והפנימי הזה לדיבור שאנחנו חווים במודעות מלאה!

עכשיו אני לא בא לזלזל בחשיבות התפילה שחז"ל תיקנו ח"ו, ובטח שלא אומר לבטל אותה חלילה. אבל העיקר באמת הוא מה שחסידות ברסלב באה לחדש לנו את עניין ההתבודדות, וזה לא חידוש כלל כי זה בדיוק מה שה' כתב בתורתו, שיהודי ישפוך את ליבו לאבא שלו, וחיינו יהיו בקשר תמידי עם בוראו. לצערנו הרב, היום התפילה הפכה למשהו שיש לו זמן מדיוק, ונוסח מדיוק, ולא פלא שיש הלכות מה הדין למי שלא כיוון פה בתפילה או מי ששכח פה בתפילה...

זה כל כך עצוב שזו המציאות, כי באמת באידאל לא ניתן לדמיין יהודי ששופך את ליבו לפני בוראו אינו מכוון.

זה בדיחה. אבל היום בדור הזה ובכל דורות הגלות המצב באמת קשה, ולכן אנו צריכים באמת להשתפר בתפילת שחרית, מנחה וערבית. אבל לא לשכוח לרגע אחד שמדקה אחת של תפילה שנובעת מהלב עצמו, ניתן להתקרב לאבא שבשמים יותר מחודשים של קריאת התפילה מתוך הסיפור.

נכון שיש חשש שמרוב שאדם יחפש את עצמו בתוכו הוא עלול גם לאבד את עצמו (לדעת או שלא לדעת), ולכן גם אם הולכים לחזק את הצד של התפילה האישית, צריך שהיא לא תבוא במקום התפילה הקבועה אלא לצידה. ויתכן, שעם שכלול התפילה האישית נצליח לשנות את התפיסה שלנו גם כלפי התפילה הקבועה, כי כבר שיפרנו את הקשר שלנו עם הבורא, וניסוח כזה או אחר לא ישבור אותנו.

מה שנאמר כאן נכתב מתוך ליבי, ומי שחולק עלי -תבוא עליו הברכה.

יהי רצון שנזכה בקרוב לגאולה השלמה.

מטרת הקדיש ומעלתו

דניאל מזרחי

הקדיש נאמר דוקא במניין ובדרך כלל בזמן התפילה. במבט ראשון הקדיש אינו מובן, לכאורה נראה שאינו קשור באמצע התפילה, נאמר מספר לא מבוטל של פעמים בתפילה, לפעמים בא בקצרה ולפעמים מופיע באריכות.

הקדיש נאמר בשפה לא כל כך מובנת, ועונים אמן על דברים שלא מבין לגמרי, ואחרי כל זה אומרים לנו שהקדיש בא לתקן את נשמות ההורים שנפטרו? לא ברור איך אוסף של מילים אפילו לא בעברית מתקנות את נשמות ההורים שנפטרו.

המקור לחשיבותו ומעלתו של הקדיש נמצא בחז"ל [מסכת כלה רבתי פרק ב הלכה ט]. מסופר שם על רבי עקיבא שראה אדם רץ ואוסף עצים, ואותו האיש סחב כמות גדולה מאוד של עצים. שאל אותו רבי עקיבא מדוע הוא עושה כך? ענה לו אותו אדם שהוא מת, ומשמים גוזרים עליו שכל יום יאסוף עצים ואח"כ ישרפו אותו באותם עצים שאסף, וזה עונשו בגלל שבחיו לא היה עוון שלא עבר עליו. שאל אותו רבי עקיבא האם שמע מה תקנתו? השיב לו ששמע במשפט בשמים, שאם היה לו ילד שיקדש את שמו של הקב"ה ברבים והציבור יענה אחריו, אז יבטלו את דינו וינצל מהפורענות. שאל אותו רבי עקיבא אם השאיר בן בעולם הזה, ואמר שאינו יודע כי השאיר את אשתו מעוברת. הלך רבי עקיבא לעיר של הנידון ומצא את בנו, ואפילו שהיה רחוק מתורה ומצוות קירב אותו רבי עקיבא לתורה אחרי מאמצים מרובים, ולימד אותו את הקדיש וכך ניצלה אותה נפש מהפורענות, עד שבא אותו אחד לרבי עקיבא בחלום ואמר לו "תנוח דעתך שהנחת דעתי".

הקדיש נאמר בשפה בה הוא נכתב, והיא השפה הארמית. תרגום הקדיש הוא שאנו מגדלים את שמו של הקב"ה ומבקשים לקרב ביאת משיח כדי שיתגדל שמו יתברך. בכתיבת המאמר נעזרתי בספר "להקדיש ליוצרם".

למעשה ישנם 5 סוגי קדישים:

א. **חצי קדיש** - קדיש זה נתקן כדי להפריד בין קטעי התפילה, כמו בין "ישתבח" ל"יוצר", בין "אשרי יושבי ביתך" לתפילת העמידה במנחה, ועוד כהנה.

ב. **קדיש תתקבל** - נאמר לאחר כל תפילה (תפילת עמידה) ומהותו תפילה לה' שתתקבל התפילה.

ג. **קדיש "יהא שלמא"** - נאמר אחרי אמירת פסוקים מהמקרא (תנ"ך).

ד. **קדיש "על ישראל"** (קדיש דרבנן) - נאמר אחרי אמירת קטעים מתורה שבעל פה, וכן אחרי דרשות. עיקר קדיש זה הוא שבח והודאה להקב"ה, ויש בו תפילה מיוחדת על ראשי הישיבות ותלמידיהם. קדיש "על ישראל לפנינו" עלינו לשבח" נקרא "קדיש יתום", כי היה נהוג שיתומים קטנים אומרים אותו (אותם אינם יכולים לעלות כחזנים).

ה. **קדיש גדול** ("דהוא עתיד") - תיקנו את הקדיש הזה כדי לחזק את אמונתנו בתחיית המתים ובכדי לנחם את האבל. הספרדים אומרים את הקדיש הזה בבית העלמין וגם בתשעה באב, אך אשכנזים נוהגים לאומרם רק בבית העלמין. נהוג לאומרם גם בסיום מסכת.

מטרת הקדיש היא לעשות נחת רוח להורים לאחר המוות, להוציאם מגיהנום, להכניסם לגן עדן ולהעלותם שם מדרגה לדרגה, כמו ששנו

במסכת סנהדרין שכל מצווה שעושה הבן אחר מיתת ההורים נזקפת לזכותם. וכפי שראינו במעשה עם רבי עקיבא.

והרי ידוע שמצוות כיבוד אב ואם חלה גם אחר פטירת ההורים (מכבדם בחייהם ומכבדם במותם).

וכך סיפר הגאון ר' אליהו לופיאן זצ"ל שהיה בזמן מלחמת העולם הראשונה והיה רעב כבד ובאותו זמן התושבים קראו לבניהם שהיו בישיבה שיבוא על מנת לעזור בעול המשפחה. הרב ואשתו הרבנית, שהיו להם תשעה בנים, לא קראו אפילו לאחד מבניהם. כשנשאלה הרבנית מדוע נהגה כך, אמרה שעכשיו אינם צריכים לעזרתם. לאחר 120 שנה אז אצטרך לעזרתם. אם כך עדיף שילמדו עכשיו בישיבה, כדי שיוכלו לעזור לי כשאזדקק להם באמת.

ממקורות רבותינו אפשר ללמוד שגם אם האב היה גוי, ואפילו לא נזהר בשבע מצוות בני נח, בכל זאת יכול לזכות לחלק בעולם הבא בזכות בנו. ההוכחה לכך היא תרח אביו של אברהם אבינו ע"ה.

את הפסוק "וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְתִקְבְּר בְּיַבֵּה טוֹבָה" [בראשית טו, טו], מפרש הרמב"ן שבישר הקב"ה לאברהם כי לתרח אביו יש חלק בעולם הבא. ישנם שני פירושים לגבי השאלה איך יש לו חלק לעוה"ב. פירוש ראשון אומר שתרח עשה תשובה בסוף ימיו, ופירוש שני אומר שזכה תרח בחלקו בזכות בנו אברהם.

מכאן אנו למדים שהבן וההורים קשורים במעשיהם גם לאחר מות ההורים, ואם הבן עושה מצוות האב זוכה לשכר ממצוות הבן כי פעולותיו של בנו מקנות לו זכויות.

הגאון מוילנא (הגר"א) ממשיל את הקשר בין האב לבן למגנט שחתכו אותו לשני חלקים, וכל חלק מגיב כאשר מזיזים את חברו למרות שאינו קרוב אליו. כלומר אם מזיזים את אחד מחלקי המגנט גם השני יזוז בעקבותיו למרות שאין מגע ישיר ביניהם, ואפילו שהוא רחוק ממנו. כך האב והאם זוכים ממצוות הבן.

מדברים אלו אנו למדים על חיוב כיבוד אב ואם גם לאחר המוות, והשכר שההורים מקבלים ממצוות שעושה הבן, שהרי בזכותם חונך הבן לתורה ומצוות.

יהי רצון שנזכה כולנו לחנך את בנינו ובנותינו לחיי תורה ומצוות, וכך גם אנחנו נזכה בזכויות צאצאינו לאחר 120 שנה.

התפילה, מקורה והגדרתה

אמיתי בן שלמה

בבואנו לחפש מקור לחיוב התפילה, יש מי שיאמר שאין צורך במקור, הרי התפילה היא טבעית והגיונית לאדם. כמו שאומרת הגמרא בכמה מקומות "למה לי קרא? סברא הוא!" כי לא צריך לחפש מקור כאשר הדבר הגיוני. דמיינו לעצמכם אדם שנפל מצוק ונתלה על אחד הענפים, אין לו למי לקרוא לעזרה, האם יעלה על הדעת שצריך לצוות עליו מהתורה לקרוא לעזרה או להתפלל?!

כבר משחר הבריאה מצאנו את החיוניות של התפילה: " וכל שיח השדה טרם והיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה".

רש"י מפרש במקום: "כשנגמרה בריאת העולם בשישי קודם שנברא אדם, וכל עשב השדה עדיין לא צמח... ולמה? כי לא המטיר! ולמה לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה! (לעבוד=להתפלל) ואין מכיר בטובתן של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

כבדרך אגב עונה רש"י על שאלה סמויה: הרי כתוב ביום השלישי "ותוצא הארץ דשא" אז איך יתכן שביום השישי נכתב שצמח השדה עדיין לא צמח? תשובתו של רש"י: "ביום השלישי שכתוב ותוצא הארץ, לא יצאו, אלא על פתחו של קרקע עמדו עד יום שישי".

מכאן ניתן לראות שכבר משחר הבריאה את החיוניות של התפילה לכלל הבריאה ולאדם בפרט.

התפילה חיונית לאדם כיון שהיא האמצעי המקשר בין הנברא בעל הצרכים והחסרונות הגשמיים לבורא האין סופי הממלא אותם, והחיוניות לכלל הבריאה באה לידי ביטוי בכך שהצרכים והחסרונות של האדם תלויים בבריאה כולה, הוא מבין את צורך העולם וע"י תפילתו הוא מוריד את השפע האלוקי לבריאה כולה.

למרות שראינו בהתבוננות שכלית פשוטה שהתפילה טבעית וחיונית לאדם, אין זה מבטיח לנו שהאדם יקיימה, יבין את גודל חשיבותה ויתמיד בה בכל יום, לכן ברצוננו להתבונן ולמצוא מקור ישיר לחיוב התפילה. יש כאלה שבלי חיוב מפורש, שאינו משתמע לשתי פנים לא יקיימו דבר.

שיטת הרמב"ם

מקור חיוב התפילה הוא מן התורה, שכתוב "ולעבדו בכל לבבכם". ע"פ הגמרא מסיק הרמב"ם שהכוונה ב"ולעבדו" היא דווקא לעבודת התפילה. **ויש לשאול:** הרי כבר נכפל צווי ולעבדו כמה פעמים בתורה, שכתוב "ועבדתם את ה' אלוקיכם", "ואותו תעבדו", "ואותו תעבוד", "ולעבדו", אז מדוע הרמב"ם הביא דווקא את המקור הנ"ל והסיק שדווקא הוא מדבר על התפילה?

התשובה לכך היא כי בניגוד לשאר המקורות, המקור שהרמב"ם הביא לחיוב, מופיע בצירוף הגדרה המכוונת למעשה מסוים המבטא את עבודת ה' - "ולעבדו בכל לבבכם". כלומר, עבודה ע"י הלב - וזוהי התפילה. כאן קיימת משמעות ספציפית למצוות עבודת ה', בניגוד לשאר המקורות שהכוונה היא בכלליות לעבוד את ה' ע"י קיום התורה והמצוות.

שיטת הרמב"ן

הרמב"ן חולק על קביעתו של הרמב"ם שיש חיוב מהתורה להתפלל, ואומר שעיקר חיוב התפילה הקבוע הוא מדרבנן.

לשיטתו, גם אם קיים חיוב מהתורה להתפלל, זה רק במצב של סכנה ולא בשגרה יומיומית.

לדעת הרמב"ן, התפילה היא מציאות טבעית, החסד האלוקי שבבריאה. אין צורך לצוות על האדם להתפלל כמו שאין צורך לצוות על האדם לאכול ולשתות. אלא התפילה שייכת להרמוניה הבסיסית של חיי האדם וקישורו למקור הכל.

פעולת התפילה היא טבעית, היא פועלת מצד עצם כוחה הטבעי והאמיתי בחוקיות האלוקית של המציאות. זו מציאות מיוחדת של פניית האדם כלפי מעלה ויכולתו להוריד שפע אלוקי למציאות. בדיוק כמו שחפץ יורד כלפי מטה ע"י כוח הכבידה בעולם הגשמי, כך פועל כוח התפילה בעולם הרוחני - בצורה אבסולוטית.

התפילה, כמציאות אמיתית, כאמצעי להתעלות וכיכולת להשפיע, לשנות ולקדם, הייתה קיימת גם לפני שחכמים חייבו אותנו להתפלל על פי סדר ונוסח מיוחד.

יהי רצון שנזכה להרגיש בתוכנו את הצורך בתפילה, ונזכה לשפע רב המושפע לעולם בזכות תפילותינו.

"מי שקשור למעלה, לא נופל למטה"

נתנאל טובול

חז"ל הקדושים, מורי הדרך שלנו, שרוצים רק את הכי טוב בשבילנו, השתילו לנו כחובה בסדר היום 3 תפילות, בוקר צהריים וערב, על מנת שליהודי הפשוט יהיו מינימום 3 מפגשים עם הבורא בכל יום ויום.

נשאלת השאלה: למה צריך להתפלל כל כך הרבה? ולמה בכזו בקביעות? מה יש בתפילה הזאת שהופך אותה לחלק בלתי נפרד מהחיים הרוחניים שלי?

אם נשאל אדם ממוצע ברחוב, או אפילו את עצמנו, **למה צריך להתפלל?** התשובה תהיה אינסטינקטיבית ופשוטה: **אני מתפלל כי יש לי צרכים, וה' מספק לי אותם ע"י התפילה.** לצורך העניין, המתפלל זה אני, התפילה היא כמו כרטיס האשראי, וה' יתברך הוא כביכול הכספומט.

הרב ארז משה דורון בספר "אור פנימי" מסביר, שההיענות לבקשת האדם ומילוי חסרונו הם **דבר צדדי**, רווח צדדי מהתפילה. וההוכחה לכך היא, שה' יכול למלא את חסרונו גם בלי התפילה, ומכאן שה' רוצה משהו עמוק יותר.

העניין העיקרי שבתפילה הוא, שבאמצעות החסרון זוכה האדם לפנות לבורא וליצור איתו קשר. **ועצם הפנייה והקשר - הם הם התכלית של התפילה.** הם הם הרווח האמיתי שהצמיחה התפילה.

התפילה, השיחה עם הקדוש ברוך הוא, רק היא יכולה לשמר ולהדליק כל פעם מחדש את גחלת האמונה שבקרבנו, אדם שמדבר - מאמין. רק אם נעשה אימון של שריר האמונה שלוש פעמים ביום, נישאר בכושר, ובקשר.

כמו המשל היפה על אדם פשוט שהיה קושר את הסירה שלו כל לילה בחבל, וכל לילה הגלים היו משחררים את הקשר ומרחיקים את הספינה מעט, והוא היה מחזיר אותה. כך בכל יום. שאלו אותו אנשים: בשביל מה אתה קושר? אתה לא רואה שהקשר תמיד משתחרר לבסוף? ענה להם האיש: אם אני לא אקשור, הספינה תברח לי לגמרי. הקשירה מחדש שומרת עליה שלא תתרחק מדי.

אנחנו מרגישים את זה. באמצע הריצות והטרדות, מגיעים לתפילת מנחה, ופתאום נזכרים שיש ה' בעולם. שהוא פה איתי. התפילה היא חיזוק שאין כמוהו. היא נותנת כוחות עצומים ותקווה, היא נקודת הטעינה שלנו. חוץ מהישועות שהיא פועלת, עצם ההתקשרות נותנת בנו חיים.

לקשר הזה, הנשמה שלנו, שהיא חלק אלוה ממעל, צמאה, ומשתוקקת כל היום לדבוק במקורה. "צִמְאַה לְךָ נַפְשִׁי כָּמָה לְךָ בְּשָׂרִי" [תהילים סג, ב]. התפילה היא האמצעי של נפש האדם להתבטא, ומאפשרת לאדם להביע את הקשר הטבעי שקיים בו, את הערגה והרצון לה' יתברך. הרב קוק בספרו "עולת ראייה" [ענייני תפילה, ב] מתאר זאת בצורה מדהימה: "**שבאמת הנשמה היא תמיד מתפללת. הלא היא עפה ומתרפקת על דודה בלא שום הפסק כלל, אלא שבשעת התפילה המעשית הרי התפילה הנשמטית התדירית היא מתגלה בפועל. וזהו עידונה ועינוגה, הדרה ותפארתה, של התפילה, שהיא מתדמה לשושנה הפותחת את עליה הנאים לקראת הטל או נכח קרני השמש המופיעים עליה באורה...**"

אז בואו ניתן לנשמה שלנו מה שהיא צריכה...

והקשר שנוצר, מקרב את האדם לתכלית, מדבק אותו במקור החיים, וממילא שומר אותו מכל משמר ומכל פגע רע ומצליח בכל אשר יפנה.

מסופר על אדמו"ר צדיק אחד, באחת מארצות אירופה הקרות, שהוא וכל החסידים הלכו למקווה לכבוד שבת קודש. המקוה היה ממוקם מאחרי גבעה מכוסה בשלג. החסידים הצעירים והחזקים התחילו לטפס על הגבעה החלקלקה וניסו להגיע לסופה, אבל ללא הועיל. רק הרב, שכבר היה מופלג בשנים, טיפס בלי להחליק בכלל והגיע לקצה.

שאלו אותו החסידים: איך עשית את זה? ענה להם הרב: "מי שקשור למעלה, לא נופל למטה".

יהי רצון, שנזכה להתחזק ולהדק את הקשר שלנו עם ה' יתברך בזכות התפילה, ולהקשר אליו בקשר של קיימא שלא יינתק לעולם!

אשרינו ואשרי חלקינו שיש לנו את הזכות הזו.

תפילה בציבור

מתניה שוורץ

חשיבות התפילה בציבור

שתי קומות למעלת התפילה, עצם התפילה ותפילה בציבור. גם תפילת היחיד יקרה וחשובה מאוד, אך מעלת תפילת הציבור גבוהה לאין ערוך מתפילת היחיד.

תפילה בציבור אינה חוזרת ריקם וכך אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי "מאי דכתיב ואני תפילתי לך ה' את רצון, אימתי עת רצון? בשעה שהציבור מתפללים" [ברכות ח,א].

וממשיכה הגמרא שם להביא מקורות נוספים למעלתה של תפילת הציבור: "רבי יוסי ברבי חנינא אמר, מהכא (ישעיהו מט) כה אמר ה' בעת רצון עניתיך. רבי אחא ברבי חנינא אמר, מהכא (איוב לו) הן אל כביר ולא ימאס, וכתוב: (תהלים נה) פדה בשלום נפשי מקרב - לי כי ברבים היו עמדי. תניא נמי הכי, רבי נתן אומר: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר: הן אל כביר ולא ימאס, וכתוב: פדה בשלום נפשי מקרב - לי וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור - מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם.

וכך גם דרשו חז"ל [ראש השנה יח, א] את הפסוק "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קוראינו אליו". הקב"ה קרוב תמיד לענות לתפילת הציבור בכל עת שקוראים אליו ומתפללים לפניו. ואפילו אם

נחתם גזר דינם יכולים לקרוע אותנו, בניגוד ליחיד שאין בידו את הכח לקרוע גזר דינו.

וכך כתב הרמב"ם [הלכות תשובה ב, ו]: "אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו, **במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקין בלב שלם הם נענין שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו**".

עוד כתב הרמב"ם [הלכות תפילה פרק ח הלכה א]: "**תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור, ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור**".

מעלה נוספת ישנה בתפילה בציבור, שכן היחיד אינו רשאי לומר דבר שבקדושה כגון: קדיש וקדושה, שאינם נאמרים אלא בעשרה. וכתב ה"חפץ חיים" שהיום הטרדות רבו מאוד וכמעט אין מצוי לאיש שהתפלל תפילה אחת בכוונה כראוי... אם כן, על כל פנים עליו להיעזר בעצה זו להתפלל בציבור.

תוקף החיוב של תפילה בציבור

דנו האחרונים האם תפילה בציבור היא מצווה מדרבנן או הנהגה טובה בלבד?

בשולחן ערוך [סימן צ סעיף ט] כתוב "ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור". ומשמע מדבריו שיש מעלה לתפילה בציבור אך היא אינה חובה. יש אומרים שתפילה במניין היא חיוב גמור [עיין במקורות שהביא בספר הלכה ברורה סימן צ הערה יג], ועל פי הזוהר הקדוש מקיימים בתפילת הציבור את מצוות "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

עיקר התפילה בציבור היא תפילת "שמונה עשרה" שיתפללו אותה עשרה ביחד ולא כמו שחושבים שהעיקר להתפלל בעשרה הוא רק לשמוע קדיש, קדושה וברכו.

מעלות התפילה בציבור

להלן מספר ציטוטים מספר המידות, בנוגע למעלת תפתפילה בציבור:

- א. כשהציבור מתפללים הוא עת רצון [תפילה ח"א אות לה].
- ב. התפילה של רבים נשמעת יותר כשהם בכנופיה ממה שהם מפורדים [תפילה ח"ב אות יא].
- ג. לפעמים אינה באה הישועה אלא עד שיתפללו כמה בני אדם ולא די בתפילת יחיד [תפילה ח"ב אות יב].

דרגות בתפילת הציבור

אחר שהזכיר מרן את החשיבות של התפילה בציבור הוסיף לבאר מה יעשה האדם במקרים בהם אין באפשרותו להתפלל עם הציבור, וזו לשונו [סימן צ סעיף ט]: "ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור, ואם הוא אנוס

שאינו יכול לבוא לבית הכנסת, יכוין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים, (והוא הדין בני אדם הדרים בישובים ואין להם מנין, מ"מ יתפללו שחרית וערבית בזמן שהציבור מתפללים, סמ"ג). וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת.

על פי כל האמור לעיל יצא שהמעלה הגבוהה ביותר היא להתפלל במנין ובבית הכנסת, אך יש מקרים בהם אין אדם יכול להתפלל במנין או שאינו יכול להגיע לבית הכנסת. ולכל דרגה יש מעלה בפני עצמה.

נבאר את המעלות מהדרגה הפחותה עד למעלה המשובחת ביותר:

בבית ביחיד שלא בזמן שהציבור מתפללים בבית הכנסת: אם אדם אנוס או חולה ואינו יכול ללכת לבית הכנסת ואינו יודע זמן התפילה יתפלל בביתו יחיד.

בבית הכנסת ביחיד: אם אדם נמצא במקום שאין מנין עדיף שהתפלל בבית הכנסת ביחיד מאשר בביתו יחיד.

בבית ביחיד בזמן שהציבור מתפללים בבית הכנסת: אם אדם חולה או אנוס ואינו יכול לבא לבית הכנסת ישתדל להתפלל בביתו בשעה שהציבור מתפללים בבית הכנסת "שמונה עשרה" כיוון שאפילו תפילה ביחיד בזמן שהציבור מתפללים יש לה חשיבות מרובה.

בבית בציבור: אם יש מנין בביתו מול תפילת יחיד בבית הכנסת - עדיף להתפלל במנין בביתו מאשר יחיד בבית הכנסת.

בבית הכנסת בציבור: אם לאדם יש מנין בביתו מול מנין בבית הכנסת - עדיף שהתפלל בבית הכנסת בציבור מאשר בביתו בציבור משום שבית הכנסת הוא מקדש מעט.

הארות והוספות

א. מה שכתבנו שאם הוא מתפלל ביחיד שיכוון לזמן שהציבור מתפללים, הכוונה היא לתפילת שמונה עשרה בלבד ולא לזמן פסוקי דזמרה וקריאת שמע.

ב. אדם שמאריך בתפילתו וחושש שאינו יוכל לומר קדושה עם הציבור ומפני כך רוצה להתחיל שמונה עשרה כאשר הציבור לקראת סוף ברכת "אמת ויציב" רשאי להתחיל ותפילתו נחשבת כתפילה בציבור.

ג. אדם שהתחיל שמונה עשרה עם החזן נחשבת תפילתו לתפילה בציבור, אפילו אם מאריך בתפילתו יותר מהם.

יהי רצון שנתגבר על היצר ונשכים קום לעבודת הבורא, ויתקבלו תפילותינו בתוך כלל תפילות עם ישראל.

אחד הכולל את הכל

עודד עמרן

התורה מצווה אותנו לקרוא בכל יום, פעמיים ביום, את קריאת שמע. זאת לומדים מן הפסוק "בשכבך ובקומך". כלומר, פעם ביום פעם בלילה. העובדה שמצווה זו חלה עלינו פעמיים בכל יום מעידה על חשיבותה, וגדול ערכה. החשיבות הגדולה, שבכל רגע בחיינו פסוק זה יעמוד מול ענינו.

אולם אליה וקוץ בה, ההתמדה היום יומית באמירת שמע, גרמה לשחיקה בערך האמירה, וגרמה לאי קיום המצווה מתוך חשק.

ישנו כלל מרכזי בחינוך: "אם מבינים את הלמה יכולים לעמוד בכל איך". בשורות הבאות אנסה לרדת לשורש העניין, ולהסביר את המהות של קריאת שמע, בתקווה שדבר זה יעורר בכולנו את הכוח לכוון טוב יותר בקריאת שמע, ושנזכה באמת שפסוק זה יעמוד נגד ענינו כל הזמן.

שמע ישראל

משמעותה של המילה "שמע" - הכן את עצמך הכנה נפשית לקראת דבר גדול ועצום שעומד להתרחש כעת. את אותו דבר גדול ועצום רק יהודי מתוך עם ישראל יכול להבינו ולקבלו.

ומהו אותו הדבר הגדול והעצום...

ה' אלוקינו

הבסיס המרכזי של כל יהודי, היא האמונה שקיים בורא לעולם, שהוא הביא את תורתו לעם ישראל, העם הנבחר, והוא האלוקים של כל אחד ואחד מעם ישראל.

האומנם? הרי היום ניתן לראות יהודים רבים שאינם מוכנים לקבל את מרותו של הקב"ה, ומבחינתם אין שום כוח בעולם השולט בהם, והם כביכול "האדונים לעצמם".

אלא, שהמילה "אלוקינו" מלמדת אותנו עיקרון חשוב: הקב"ה משגיח על כל יהודי ויהודי, לא משנה כלל אם הוא החליט לקבל על עצמו עול מלכות שמים ומצוות, ובין אם לאו, כל עוד אתה בכלל ישראל, הקב"ה הוא האלוקים שלך, והוא משגיח עליך ושומר עליך באופן מיוחד.

"ה' אחד"

הרמב"ם הגדיר את שלוש עשרה עיקרי האמונה. אחד מהם הוא עניין "אחדות ה'". וכך כתב: "אלו-ה זה, אחד הוא. אינו שניים ולא יתר על שניים, אלא אחד, שאין כיחידו אחד מין האחדים הנמצאים בעולם... אלא ייחוד שאין ייחוד אחר כמותו בעולם".

איני נכנס להסבר כל מילה בדברי הרמב"ם. אולם העיקרון אותו רצה ללמדנו הוא, שהקב"ה הוא אלו-ה אחד ויחיד, ואחדותו אינו דומה לשום דבר אחר שאנו מכירים בשכלנו.

כפי שראינו הפסוק "שמע ישראל" מקפל בתוכו את כל עיקרי האמונה היהודית. החובה שלנו לראות בקריאת שמע התחלה של תהליך, שבסופו נוכל לחיות ולהרגיש את האמונה בכל מהלך חיינו.

הרב קוק בספרו עולת ראייה מעלה את הקושי שלנו בהבנת הייחוד. מקובל לחשוב שאחד היינו אחד מתוך כמה. יחיד מתוך רבים. אולם יש כאן טעות יסודית. כשאנו אומרים בקריאת שמע "אחד" הכוונה לאחד שכולל את הכל, ואין שום דבר שאינו נכלל בתוכו.

ברגע שאנו באמת נבין תפיסה זו, נוכל להשליך את אותה תפיסה על אורח חיינו.

הפקת לקחים

ברגע שאדם מבין שאין דבר בעולם שהקב"ה אינו כולל אותו, כל מעשה שהוא יעשה יהיה למטרה הנעלה ביותר - התקרבות לקב"ה. אם למשל הוא מקיים מצוות, אבל מתוך תפיסה שעשיית המצווה היא התכלית, הוא פספס את המטרה שלשמה המצוות קיימות.

דוגמא נוספת, קחו למשל חפץ קדושה כמו ספר התורה. אם יחשוב האדם שזה שיא הקדושה ותכלית הקדושה, הוא חס וחלילה יכול להגיע לידי עבודה זרה!

חייבים לזכור ולהזכיר, כי כל מטרת המצוות ואורח חיינו הדתיים והתורניים הם אמצעים להתקרבות אל קב"ה. כל מטרה אחרת היא בעצם פספוס התכלית האמיתית שלשמה כל העולם קיים.

יהי רצון שנזכה לקיים את מצוות קריאת שמע, מצווה כה חשובה ועמוקה, בכוונה אמיתית ושלמה. ונזכה להבין שכל דבר בעולם, נכלל בו יתברך, ועל ידי כך נזכה לעשות את מעשינו לשם שמים!

תורה או תפילה, מה עדיף?

ניסים טושינסקי

הגמרא במסכת שבת מביאה מעשה תמוה. הגמרא מספרת שרבא ראה את רב המנונא מאריך בתפילתו ואמר על כך: "מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה". כלומר רב המנונא מניח את העיסוק בתורה שהיא "חיי עולם", ועוסק בתפילה שהיא "חיי שעה", שהרי הזמן הנוסף שהוא מקדיש לתפילה יחסר לו בלימוד התורה.

מובן אליו שהביטוי "חיי שעה" על התפילה נשמע תמוה. למרות שתפילה היא לא באופן ודאי מצווה מדאורייתא כמו לימוד תורה, אולם כולם מודים שמקיימים בה מצוות עשה כאהבת ה', יראת ה' ועוד. מה גם שמאמרי חז"ל רבים נאמרו על מעלתה של התפילה.

פלא אם כן על דברי רבא. או שכנראה לא הגענו להבנה מלאה בדבריו.

מסביר הרב נבנצל, שתורה ותפילה מציינים חיזוק בין שני מסלולים בקרבה אל הבורא. שתי דרכים יסודיות בעבודת ה'.

תורה - עיקרה בשכל. מוח האדם קולט דעות, ובעל זיכרון טוב יכול לשמרן במוחו עשרות שנים. מכל מקום, אפילו אם ישכח, אין צורך לחזור ולהחדיר ללבו את העניין, די יהיה בתזכורת בלבד. **לכן התורה היא בבחינת "חיי עולם" שכן המוח אוגר את כל המידע והוא נשמר בו.**

תפילה - עיקרה הרגש. למרות שגם בתפילה חייב השכל לדעת את פירוש המילים, אך אין זה העיקר. עיקר התפילה אינו להבין את המילים אלא לחיות את המילים, לחוש שהבקשות בתפילה אינן קובץ בקשות של אנשי

כנסת הגדולה אלא בקשתי שלי. כך אומר לנו דוד המלך עליו השלום:
"אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש". דוד המלך אומר להקב"ה אני באמת
רוצה ומבקש את מה ששאלתי בפי. על ידי כך ניתן להסביר את הכינוי
לתפילה "חיי שעה", אותו הרגש שהוא לב ליבה של התפילה הינו זמני
בלבד - "חיי שעה" כלשון רבא.

לא יתכן שהתפילה של היום תהיה המשך של התפילה של אתמול. האדם
צריך להרגיש כאילו לא התפלל מעולם. ה"כוזרי" ממשיל את הדבר לעניין
האכילה. מהארוחה הדשנה של אתמול לא נותר רישום שיספק את האדם
ברגע זה. אם כך, כשם שבנושא האכילה אין האדם מרגיש שבע כעבור
מספר שעות, ואם היה שבע הדבר מעיד על שיבוש במערכות, כך בדיוק
בתפילה, הנפש משתוקקת תמיד לקשר עם ה', אם אין לאדם "תיאבון"
לתפילה, סימן הוא, שמשוהו בנפשו אינו תקין.

לאחר שהצגנו שתי דרכים שונות אלה בעליה אל ה', אנו מחויבים לענות על
השאלה המתבקשת, איזה מן השתיים מעולה ועדיפה יותר? איזו דרך
יעדיף האדם בהתקרבותו אל ה', את דרך התפילה הסוחפת ומלאת הרגשת,
או שמא מוטב ללכת צעד אחר צעד דרך לימוד התורה?

התשובה על כך נמצאת בסיפור מלחמת עמלק.

משה רבנו עומד על ראש הגבעה ואהרון וחור תומכים בידיו ומסייעים לו
להלחם בעמלק.

וכיצד הם נלחמים? בתפילה! יהושע ניצח את עמלק בזכות אותה תפילה
שהתפלל משה, אשר בעזרתה שיעבדו ישראל את ליבם לאביהם שבשמים.

לכאורה הרי עמלק התקיף משום שרפו ידיהם של ישראל מן התורה, מדוע אם כן, לא מסר משה רבנו שיעור תורה? הרי תלמוד תורה כנגד כולם!

מתרץ הרב נבנצל: דברי רבא נאמרו כלפי מצב כללי ורגיל, בו התפילה היא אכן בגדר "חיי שעה" וחל עליה הכלל של "מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה!?!". קרבת ה' הגדולה מושגת דווקא ע"י לימוד התורה, ע"י בנייה שיטתית של נדבך אחר נדבך, של לימוד הדף של היום על בסיס הדף שלמדנו אתמול.

אבל במה הדברים אמורים? כשיש זמן לבנות!

אם יש זמן תבנה את עצמך באופן יסודי, לאט לאט אבל בבטחה. כך גם תתעצב אישיותך בצורה איתנה שתהיה עמידה בפני זעזועים. אבל כשאין זמן, ועמלק עומד להשמיד ח"ו את ישראל, הרי אתה חייב להשיג קרבת אלוקים מיידית, ואת זאת משיגים ע"י תפילה! לעומת בניין השכל שהוא מטבעו איטי יותר, אין הראש מסוגל לקשר אותך במהירות רבה אל הבורא. באמצעות הרגש ניתן לבקוע מיד את כל המחיצות - בתנאי שהרגש, התפילה, יהיו אמיתיים. כשעמלק ניצב מולך למלחמה, יש סיכוי טוב שהתפילה תהיה אמיתית ותניב את קרבת ה' הדרושה.

למרות החילוק בין המצבים בהם עדיפה דרך אחת לעומת השנייה, ישנו הבדל בין לימוד התורה לתפילה. בכל המצוות נדרש אדם לכוון ליבו לשם מצווה, ובכל זאת בלימוד התורה מושגת חלק מהמטרה גם ללא הכוונה, בעצם עשיית המצווה האדם קולט ידיעות שמחובתו לדעת ויכול לעלות באמצעותן מעלה מעלה.

לעומת זאת בתפילה, אם חסרה כוונת הלב, לא נעשה כמעט כלום. כאן אין השכל עיקר, ואף שמעשה התפילה ודאי חשוב, הרי שכאן העיקר הוא הרגש, וללא כוונה האדם סתם עומד וממלמל ולא משיג בכך קרבת אלוקים.

ייתכן שזו הסיבה שאמרו חז"ל על התפילה שהיא "דבר העומד ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בו". מפני שהתפילה צריכה להרעיד את מיתרי הלב, להיות שירת הנפש הפנימית כתיאורו של ר' חיים מואלוז'ין כיצד "פושט" האדם קודם התפילה את גופו מעליו עד שיראה בעיניו כאילו נפשו לבדה היא המדברת בתפילה. ובאומרו כל תיבה שהיא, כוח וחלק מנפשו דבק בה, ורצונו ליתן ולשפוך בה נפשו ממש לגמרי. זהו שאמר כאן "ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם" [נפש החיים].

לסיכום, גם התורה וגם התפילה הם אמצעים חשובים בהשגת קרבת ה', וטוב לדבוק בעצתו של שלמה המלך [קהלת ז, יח]: **"טוֹב אֲשֶׁר תִּאָחֵז בְּזָה וְגַם מְזָה אֵל תִּנַּח אֶת יָדְךָ כִּי יֵרָא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת פְּלִים"**.

נקווה שדברים אלו ישנה את תפיסתנו לתפילה, כדי שלא נהיה חלק מהציבור עליו נאמר כי בעיניהם התפילה היא הדבר העומד ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בו...

יהי רצון שנזכה להתפלל בדבקות מתוך רצון להתקרב אל הקב"ה, ונעלה מעלה מעלה במעלות היראה והקדושה.ד

תחנה מרכזית

אמיר דהאן

אנשים רוצים לדבר עם הקב"ה בכל דרך שהיא, קוראים ספרים איך להתבודד, מחפשים יערות כדי להתבודד בהן, ותרים אחרי מקום שקט שיוכלו לצעוק שם ולעשות חשבון נפש.

הכל טוב ויפה, אך אם קצת פוקחים את העיניים יכולים אנו לראות שבכל יום ויום יש לנו שלוש הזדמנויות משוכללות, שבהן יש לנו זמן להתבודד ולבקש מהקב"ה כל מה שנרצה, ואפילו לעשות חשבון נפש. לא רק חסידי ברסלב מצווים לבקש בקשות ולעשות חשבון נפש, בעצם כל אדם יכול וראוי לעשות זאת.

רבותינו זכרונם לברכה תיקנו בתפילת שמונה עשרה את ברכת "שמע קולנו", ובה נתנו לנו חלון לבקש כל מה שנרצה, ולא חייבים לבקש בשפה פיוטית אלא אפילו בשפה פשוטה.

כתב הרב וולבה בספרו עלי שור: "כשמגיע אדם לברכת שמע קולנו יכוון בכל ליבו לה' לבקש את כל צרכיו אפילו דבר קטן או גדול, ולא יחסיר שום דבר מלבקש. כללו של דבר, כל דבר שרצונו לעשותו בו ביום יבקש שהקב"ה יוליכו בדרך הישר. ואין צריך לומר שאם יש לו צרה כלשהיא שצריך להתפלל. ועל כל עניין יתפלל ויבקש בלשונו אפילו אם דיבורו לקוי ועילג. ואף על פי כן תפילתו חביבה ומקובלת על הקב"ה כאילו הרבה להתפלל בלשון צחה וברורה ונעימה, וודאי שהתפילה ממעמקי ליבו אמיתית וחזקה".

משמע מכאן, שלמרות שחז"ל תקנו לנו את תפילת שמונה כתקנה וכסדרה, זה לפני זה וזה אחרי זה, ועם ברכות שונות ומגוונות לצרכים השונים הכלליים והפרטיים, בכל זאת השאירו לנו מקום בברכת "שמע קולנו" - פשוטו כמשמעו, שמע את הקול שלנו, בלי מילים גבוהות, שמע את מה שמפריע לנו. כי עדיין בעוונותינו ברכת "על הצדיקים... ועל פליטת שארית עמך" לא נוגעת כל כך לאדם עצמו. מה שאין כן ב"שמע קולנו", שם האדם מבקש את בקשותיו האישיות.

סיפר לי אחד שכל התפילה הוא מתפלל במונוטוניות וכשהוא מגיע ל"שמע קולנו" הוא מתרגש ומרגיש שהוא מדבר "פנים אל פנים", ושנותנים לו במה אישית לעשות חשבון נפש ולדבר כל מה שיושב על ליבו.

להבדיל זה דומה במקצת למשוב שנותנים בבית מלון בסוף החופשה. יש שאלות רגילות וקבועות על שהותו במלון, כמו "איך היה האוכל?", "איך היה השירות?" ועוד כהנה וכהנה. אך בסוף ישנו סעיף שנקרא "דבר אחר", שבזה אנשים נוהגים להתבטאות ככל העולה על רוחם, ולשפוך את תלונותיהם ובקשותיהם. כך להבדיל בענין התפילה. חז"ל בנו בתוך התפילה הרגילה והקבועה שטח מיוחד ויוצא דופן, והוא מעין הסעיף "דבר אחר", אלא שאצלנו הוא נקרא "שמע קולנו".

חשוב מאוד להזכיר, שכל התפילה שתיקנו חז"ל חשובה ומדוקדקת, וכתבו אותה עם כל מיני כוונות שאנחנו אפילו לא יודעים ולא מבינים. ולכן ודאי שצריך וכדאי לכוון בכל התפילה, אך גם מי שקשה לו להתעורר בתפילה המורגלת בפיו, הרי שיש עליו תבעיה לפחות שיכוון ב"שמע קולנו" ויכניס שם את כל בקשותיו האישיות.

הגמרא [עבודה זרה ח, א] מתייחסת לברכת "שמע קולנו" ואומרת: "אמר ר' יהושע בן לוי אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפילה, אבל אם בא לומר אחר תפילתו אפילו כסדר יום הכיפורים אומר".

אע"פ שאפשר להוסיף תחנונים בברכת "שמע קולנו", מכל מקום פוסק המשנה ברורה שעדיף לבקש בסוף התפילה אחרי "יהיו לרצון", ששם יכול להאריך בתחנונים כמה שירצה, וכמו שמובא בסוף לשון הגמרא לעיל (אפילו כסדר יום הכיפורים אומר). טעמו ונימוקו עמו, שאם יבקש ב"שמע קולנו" עלול להפסיד עניית אמן וקדושה.

לכן לשיטתו מבקשים ב"שמע קולנו" רק בקשה קצרה וכן על צרכי הרבים. וטוב גם כן להתוודות ב"שמע קולנו" ויאמר "חטאתי עוויתי פשעתי" וישאל מזונותיו אפילו אם הוא עשיר, ואם יש לו עוון מסוים מזכירו בנוסח "חטאתי עוויתי פשעתי". ויאמר את הדברים בהכנעה, ועל כל פנים יקבל עליו שלא יחטא עוד פעם, ואם לא אמר כן מקטרגים עליו מלמעלה לא עלינו.

ולעומת זאת כותב הרב עובדיה יוסף שליט"א מי שרוצה להתפלל על צרכיו מעין אותה ברכה, אם היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת "רפאינו", וכן אם היה רוצה לפרנסה שיבקש ב"ברכת השנים". ואם שכח ולא הוסיף מעין הברכה יכול לשאול צרכיו בשומע תפילה קודם "כי אתה שומע תפלת כל פה". וממידת חסידות נכון לבקש צרכיו רק בשומע תפילה. הרב עובדיה סובר כדברי המשנה ברורה בענין שאם יפספס קדושה ועניית אמן יבקש בקשה קצרה ב"שמע קולנו" ואת שאר תחנוניו ובקשותיו יגיד אחרי "אלוקי נצור". ואם רוצה להוסיף אחרי זה עוד "יהיו לרצון" הרשות בידו.

כדי שנבין יותר טוב את דבריו נביא משל מהעיר תל אביב. בעיר עצמה יש מלא תחנות אוטובוס ויש תחנה של קו 40 שמגיע למקום x וקו 56 שמגיע למקום y. בתחנות המיוחדות לאותם קוים עומדים רק אוטובוסים המיועדים להגיע אל היעד המסוים אליו הם נוסעים. לעומת זאת בתחנה המרכזית יש המון קווים שמגיעים לכל היעדים וניתן לבחור לאיזה יעד בוחרים להגיע. ככה בנויה תפילת שמונה עשרה; בברכת "רפאנו" ניתן לבקש רק על החולים, ובברכת "חונן הדעת" ניתן לבקש רק על ענין החכמה, אך ב"שמע קולנו" זה התחנה המרכזית של התפילה, שבא מבקשים כל מה שרוצים.

יהי רצון שנזכה להתחזק בעבודת התפילה בכלל ובברכת "שמע קולנו" בפרט.

אני כבר התפללתי

יוסף ברזלי

התורה מספרת על אברהם אבינו, שכידוע עד גיל 86 לא זכה לפרי בטן, ורק בגיל מאה נולד לו יצחק אבינו. בדוק, שהוא התפלל על כך פעמים רבות, ואפילו הוריד דמעות. התמיה היא, איך זה שאברהם אבינו מתפלל מאה שנה ולא מתייאש מן התפילה? איך לא עלתה לו מחשבה כמו: "אולי זה לא רצון ה' שיהיה לי ילד, מספיק להתפלל, אם הוא ירצה הוא יכול לתת לי, הוא שמע אותי מספיק פעמים, וגם הוא כל יכול אז אם הוא היה רוצה בטוח כבר היה ילד"?

לאחר שמשה רבנו מתבשר שאין לא רשות להיכנס לארץ, הוא פונה בתחנונים לה' שיבטל את הגזרה מעליו, וירשה לו להיכנס לארץ. חז"ל מספרים שהתפלל חמש מאות וחמש-עשרה פעמים!! [דברים רבה פרשה יא].

מה הוא המניע שדוחף את גדולי לישראל לא להתייאש ולהמשיך להתפלל?

ישנה תפיסה שהתרבות המערבית מנסה להכניס בדור האחרון, והוא, "הכל זמין ומהר!" או "הכל, כאן ועכשיו". לדוגמא בשביל לעשות "שופינג" או קניות לשבת, כבר לא צריך לצאת מהבית, מה שצריך לעשות זה להכנס לאתר הנכון ובלחיצת-כפתור אחת אתה מזמין את כל המצרכים שאתה רק רוצה! הפרסומות בתקשורת מנסות להחדיר שאסור להשאיר את ה"מילקי" לבד אפילו לא רגע אחד! ובלי "קוקה-קולה" אין טעם לחיים! (האם זה אומר שמי שאין לו קולה צריך להתאבד? נקודה למחשבה!) והעיקר, שהכל קשקוש חוץ מה"במבה" של שוש!.

יהיה מי שינסה להקשות "האינטרנט מיקל על החיים, זה לא רע, אדרבה זה חוסך זמן!" או "פרסומת זאת רק דרך להרוויח כסף, גם זה עכשיו אסור???"...

לא באתי לדבר על מעלותיו וחסרונותיו של האינטרנט (כי יכלה הזמן והמה לא יכלו). גם לא באתי לדון אם לומר לקופאי "תעמיס לי ביסלי, זה טוב זה אסם". באתי לדבר על ההתרגלות לתרבות הרסנית שכזאת, הגורמת לשינוי בתפיסה היהודית!

נוצרה מציאות שאדם המתפלל ולא נענתה תפילתו מיד, מתרעם: "התפללתי! למה לא קבלתי?!" ומתחילים כל מיני שאלות והרהורים אחרי הקב"ה ח"ו!

חז"ל במסכת ברכות [דף נד עמוד ב] מגנים את התפיסה הנ"ל וכותבים: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב", ופירש רש"י: "מעין בה - אומר בלבו שתיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכוונה".

חז"ל הקדושים, שהבינו וירדו לסוף דעתו של האדם, מגלים לנו שאדם שינסה להרהר מדוע לא נענתה בקשתו יכול להגיע לשברון לב או לייאוש ח"ו. וההיפך הוא הנכון! אדם צריך להאמין שהקב"ה שומע תפילתו, ולבטוח בו שכל שעושה הקב"ה זה לטובתו.

זה היסוד שהנחה את אברהם אבינו ומשה רבנו ע"ה וכל שאר הצדיקים. כשאדם מתפלל ומבקש מה' יתברך על כל דבר שהוא, צריך לזכור את היסודות הנ"ל. וידועה מעלתו של "נחום איש גז" ששגורה הייתה על לשונו האמונה "גם זו לטובה". אדם צריך להרגיל עצמו באמונה זו ויפנים

את הבטחון בה' יתברך, שכל המאורעות שעוברות עליו הם לטובתו, וגם אם התפלל ולא נענה, תפלתו התקבלה, הקב"ה שמע את תפילתו, אך הזמן לקבלת בקשתו טרם הגיע. אותו אחד ישמח יותר בעבודת ה' שלו, ובנקל יהיה לו להתפלל ובכוונה.

יהי רצון שנזכה להאמין באמונה שלמה ולבטוח שבכל המאורעות הקורות אותנו הכל מאיתו יתברך ויתקבלו כל תפילותינו לטובה בעיתם ובזמנם.
אמן!

הכנה רוחנית לתפילה

דויד אהרן ציוני

איך אני מכין את עצמי לתפילה?

כתב רבנו יונה בספר היראה: "ויבוא לבית הכנסת ואומר בכניסתו 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך' וכו', וישב במקומו... וישב ולא יפתח פיו עד שישחה מעט, וישים אל ליבו לפני מי הוא יושב, ומי שומע את דבריו. ואז ילבש חרדה ואימה וזיע ורתת, ויפתח תפילתו על הסדר".

אדם לפני תפילתו צריך לרוקן את ראשו מכל המחשבות ומכל "הצרות" שיש לו על הראש. צריך לראות את עצמו כאילו הוא עומד ממש מול השכינה. לכן אדם לא יכול להגיע באמצע התפילה ולהתחיל לקרוא ישר מהסידור כמו זינוק לתוך בריכת מים, אלא צריך להגיע בנחת וברוגע, לשבת ולהתכונן בכובד ראש לקראת התפילה.

ברשותכם נעיין במספר הלכות מתוך השולחן ערוך עצמו המדברות בענין זה:

א. ישהה שעה אחת קודם שיקום להתפלל, כדי שיכוין לבו למקום; ושעה אחת אחר התפלה, שלא תהא נראית עליו כמשאוי שממהר לצאת ממנה [סימן צג סעיף א].

ב. לא יעמוד להתפלל אלא באימה והכנעה, לא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים ולא מתוך כעס, אלא מתוך שמחה כגון: דברי תנחומין של

תורה סמוך לגאולת מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכתוב בו (תהילים קמה, יט-כ) רצון יראיו יעשה, שומר ה' את כל אוהביו [סימן צג סעיף ב].

ג. לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו, ולא בשעה המבטלת כוונתו... ועכשיו אין אנו נזהרין בכל זה, מפני שאין אנו מכוונים כל כך בתפלה. [סימן צח סעיף ב]. והעיר המשנה ברורה שם: "בשעה המבטלת - כגון שאין דעתו מיושבת עליו מאיזה צער או כעס או מטורח הדרך". והוסיף "ופשוט שמכל מקום כשרוצה לעמוד להתפלל מתוך כעס וכדומה יראה להסיר מתחילה המחשבות המטרידות אותו... ובפרי מגדים כתב בשם הלבוש שאע"ג שאין אנו מכוונים, מכל מקום מה דאפשר לעשות עושין.

ד. המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו; ויחשוב כאלו שכינה כנגדו; ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו; ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה, ישתוק עד שתבטל המחשבה. וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש. הגה: ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו (הר"י ריש פרק אין עומדין). ואסור לאדם לנשק בניו הקטנים בבהכ"נ, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום (בנימין זאב סי' קס"ג ואגודה פ' כיצד מברכין) [סימן צח סעיף א].

כל הדברים הללו ועוד רבים כמותם באים לעורר אותנו כדי שהתפילה לא תהיה בעינינו כדבר המובן מאליו, ושחס וחלילה לא נחשוב שהקב"ה זקוק לתפילתנו. גם כדי שלא נהיה רגילים לצאת תמיד מבית הכנסת בזריזות.

החסידים הראשונים היו שוהים בבית הכנסת שעה אחת לפני התפילה ושעה אחת אחריה, רק כדי להתכוון לתפלה. וכל זה רק כהכנה לתפילה, וכך אכן זכו באמת להרים את תפילתם למדרגות עליונות.

מסופר על רבי חיים מצאנז זיע"א, שתלמידו שאל אותו מה מעשיו קודם התפלה, ענה לו ואמר שהוא מתפלל כדי שהוא יוכל להתחיל להתפלל!!!

כדאי לאדם לשהות בבית הכנסת מעט לפני התפילה ואחריה, כמה זה מעט? אם אדם יגיע חמש דקות לפני **תחילת** התפילה זה יהיה הרבה. מי ששוהה לפני התפילה דקה אחת, ממש דקה אחת, שיושב בשקט על מקומו, מכוון את עצמו, מרוכז בעצמו ובתפלה, ומכין את עצמו שהוא עומד להתפלל בכוונה וביראה, אותו אדם יראה נפלאות גדולות, ויבחין איך שהדקה הקטנה הזאת שהוא הגיע לבית הכנסת לפני תחילת התפילה יכולה להשפיע על כל תפילותיו.

בין שאר ההכנות לתפלה בבוקר, אדם צריך לשדל את עצמו לשכב לישון מוקדם בלילה, כדי שיוכל לקום מוקדם בבוקר ולהכין את עצמו. כי אם ישן מאוחר לא יועיל לו להצדיק את עצמו ולומר שהיה קשה לו לקום. מי אמר לך להשאר ער עד שעה כל כך מאוחרת?

נמצא בזה שההכנה לתפילת שחרית מתחילה בערב שלפני, הרי שכיבה בזמן בלילה עוזרת לי לקום מוקדם בבוקר כדי שאצליח להתפלל בערנות ובנחת, שכל ההכנות האלה לתפלה עוזרות לנו להתפלל בריכוז.

אין עומדים להתפלל מתוך עצבות ועצלות, אלא אנו צריכים להתפלל מתוך שמחה על זה שאנחנו עומדים להתרומם ולהתקרב אל ה' יתברך.

כל העניין של להגיע כמה דקות לפני התפילה עוזרת לי להתפלל מתוך שמחה, ולהתגבר על הטרדות והמחשבות ואפילו בטרדה של לימוד.

ומכאן אנחנו יכולים ללמוד שאסור לאדם להגיע לתפילה כשהוא טרוד, עד כדי כך שלא יבוא לתפלה טרוד אפילו מתוך לימוד של סוגיה מסובכת, בגלל שמוחו עלול להיות טרוד בסוגיה, ועל ידי זה לא יוכל לכוון כראוי בתפילה.

בגלל זה עדיף לפני התפילה ללמוד ענייני הלכה ברורים, דברי אמונה מרוממים. בכל מקרה יזהר אדם לא להגיע למצב שהוא מבטל תפילה במניין בגלל שהוא טרוד בלימוד תורה.

יהי רצון שבעזרת ה' יתברך נזכה להכין את עצמנו לתפילה כמו שצריך, שנגיע ונתפלל בנחת ובלי שום טרדה, ועל ידי כל זה בעזרת ה' יתקבלו כל תפילתנו לרצון.

היצר אומר לך תמשיך לישון...

עודד חניה

למי לא קשה לקום בבוקר? אחת הסיבות המפריעות ביותר לתפילת שחרית, ואחד מהגורמים הראשוניים לפגיעה בנושה בתפילה זו היא הקושי בהשכמה. אם היינו מצליחים לפטור את בעיות ההשכמה, או אז סייענו בוודאות להצלחה מובטחת בענין התפילה.

אז קחו כמה טיפים להשכמה בריאה וטובה, ובתקווה שייסעו לי ולכם:

עצה קטנה ומעשית היא הורדת השמיכה מעלינו ברגע ההתעוררות וביצוע מתיחה קטנה.

דבר שני זה לקום ליטול ידיים, כי מעבר לטהרה שבדבר זה מהלך מרענן. אולי לשמוע מוזיקה טובה (כדי להתאושש ב"סבבה"), אבל לא להתעכב, אלא רק לצחצח שיניים, כי סוף סוף הולכים לתפילה.

אחרי שהבהרנו את תהליך ההשכמה, כעת בואו נקרא דברים על פי השולחן ערוך בעניין תפילה.

האדם צריך לחשוב בעודו במיטה, כשחושב אם לקום או לא, שאם מלך בשר ודם היה מבקש ממך להתייצב מולו בזמן מסוים, היית קם כמו פנתר ומזדרז ללכת. אז אם צריך לקום וללכת ולהתייצב מול בורא עולם הקב"ה, קל וחומר שאז באמת נכון להזדרז לקום וללכת לבית הכנסת.

לאחר שטעמנו את טיב טעמו של השולחן ערוך, יש להביא את דבריו המאלפים של הרמב"ם לגבי עצם חובת התפילה, וזו לשונו [הלכות תפילה פרק א

הלכה א]: "מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה".

מדברי חכמים, שלומדים את חיוב התפילה מהפסוק "ולעבדו בכל לבבכם", ומכך שקראו לתפילה בתואר "עבודה שבלב", ניתן ללמוד על כל עבודת ה' שלנו, שקיום כל המצוות צריך להיות בלב שלם ובכוונה.

כפי שראינו בדברי הרמב"ם, מן התורה אין לתפילה זמן קבוע ביום וגם לא היה לה נוסח קבוע, אלא שחכמי כנסת הגדולה הם שתקנו את הנוסח התפילה וכן את זמניה.

הרב דסלר בספרו "מכתב מאליהו" מבקש את "ניקוי חלונות הלב". מה הכוונה? הרב מסביר שהקב"ה משפיע את טובו על העולם כולו בצורה שווה, וכל החסרון בהגעת השפע אל בני האדם היא בגלל המחיצות שהם עצמם בונים ושהם שמונעים מהשפע להגיע אליהם. ככל שהאדם ינקה יותר את ליבו, כך הוא יתקרב יותר להקב"ה, וממילא יזכה שבצורה מקבילה הוא יקבל יותר מהשפעת ה' ומטובו.

הקב"ה מתקרב מלמעלה אל מדרגת האדם באופן תמידי, ולכן לעולם לא יחסר דבר מצד השפעתו יתברך. ההכנה בכדי לקבל השפעה יותר גדולה חייבת לבוא רק מצד האדם המקבל, ומשמעות הדבר שמחיצת ברזל מפרידה בנינו לבין אבינו שבשמיים והיא טמטום הלב, וזו היא עכירת החלונות.

כמובן שיש סייעתא דשמיא, והבא להטהר מסייעין בידו, כי ללא אותו הסיוע של הבורא, אם האדם היה מנסה לבקוע את המחיצה בכוחות עצמו הייתה דרושה עבודה של חמש מאות שנה לכל הפחות בין מדרגה למדרגה של ניקיון.

מהות האדם ומהותה הפנימית של התפילה שווים, כיוון שיסוד התפילה היא שאיפתו הפנימית של האדם. למדים אנו מהפסוק "ואשפוך את נפשי לפני ה'", שכל שאיפה היא תפילה כי כך תכונת האדם ששאיפתו החזקה מתבטאת בפנימיות ליבו. דוד המלך זכה להגיע למיצוי המרבי של מידה זו ולכן אמר "ואני תפילה" - כל המהות העצמית שלי היא תפילה.

גם כשהאדם עושה מעשה רע, לא יפסיק מתפילתו, אלא יתייחס למעשה כדבר צדדי, בבחינת קללת האדם הראשון "בזיעת אפך תאכל לחם", שצריך השתדלות בכדי להסתיר את מעשי ה', אבל אין ההשתדלות גורמת לעניין עצמו, אלא רק התפילה פועלת למען זה בשלמות.

כאמור, מהות האדם היא תפילה, כי כשעוסק האדם בתורה או במצווה, אם כוונתו לשם שמיים הרי זוהי השאיפה לדבקות בה' יתברך. והמעשים של האדם בעולם הזה באים רק בעקבות התפילה, בכדי לצאת ידי חובת ההשתדלות.

הידעתם! שכל דבר הכי קטן בעולם תלוי בה' יתברך, ולכן צריך האדם להתפלל ולבקש מהקב"ה שיאפשר לו לבחור רק בטוב. לכן ככל שהאדם יותר מתאמץ לקום בבוקר כך גדל שכרו בעולם הבא.

אז משתלם לקום, לא???

בלי קדושה אין תורה

גלעד חיימי

אחד מהשיאים הגבוהים ביותר של התפילה היא הקדושה (קדוש, קדוש, קדוש, קדוש). במאמר זה נשתדל לעסוק במעלתה של הקדושה, באופן אמירתה, וננסה למצוא דרכים להורדת הקדושה לחיי המעשה.

מה זה בעצם קדושה?

הקדושה היא חלק מבנין התפילה, ובה מזכירים קדושתו הכפולה והמכופלת של בורא עולם.

האר"י ז"ל כתב שכל אדם צריך בכל יום להיות בבחינת "צדיק" ולהשלים ארבעה דברים הרמוזים בראשי התיבות היוצאים מן המילה "צדיק", כאשר כל אות מציינת את המינון היומי של כל פרט: צ - 90 אמנים, ד - 4 קדושות, י - 10 קדישים, ק - 100 ברכות.

ארבע קדושות אומרים בכל יום, בברכות קריאת שמע (בברכת יוצר), בחזרת הש"ץ של שחרית, באמירת "ובא לציון" (נקראת "קדושה דסידרא") וקדושה שבחזרת ש"ץ של מנחה.

מהי מעלת הקדושה?

הקב"ה ברא את האדם כך שהוא זקוק לאכול ולהתעסק בעסקי הגוף. לעומתנו, המלאכים עומדים כל היום לפני ה' ללא הזדקקות לענייני חומר. אולם, גם אנחנו יכולים להיות כמלאכים לפני ה' שלוש פעמים ביום, לבקש ממנו לקבל קדושה וטהרה. משמעות הדברים היא להיות קדוש, נקי

מעברות, ולהכניס את הקדושה לתוך חיי היום יום. על ידי כך נהיה דומים לה'. כשיהודי מתפלל לפני ה' זה כאילו שהוא עומד בקודש הקודשים והקב"ה שופך עליו קדושה.

ישנם ארבעה שלבים עיקריים בכניסה לבית המלך, וישנו משל יפה שממחיש לנו את מעלת הקדושה על פי הדרגות לעיל. כמו שאדם נכנס למלך פנימה והוא צריך לעבור כמה שלבים. תחילה הוא נכנס לארמון, עובר את השומרים, נכנס לסלון ורק אח"כ נפגש עם המלך. כך גם אצלנו בתפילה: מתחילים בברכות השחר (משל להר הבית), אחר כך יש לנו את פסוקי דזמרה (נמשל לעזרה), מיד לאחר מכן אומרים ברכות קריאת שמע (כנגד ההיכל) מגיעים לפסגה שזה תפילת שמונה עשרה שבה יש את הקדושה, והיא נמשלת לקודש הקודשים ששם השרה ה' את שכינתו. אותם שלבים יש גם ביציאה מבית המלך: קדושה דסידרא כנגד הקודש, שמקבילה לברכות קריאת שמע. שיר של יום כנגד העזרה, שבה היו הלויים שרים בבית המקדש, ואחר כך אומרים את הקטורת שכנגד הר הבית. כמו שבכניסה למלך בקודש הקודשים צריך להיות קדושים כך גם ביציאה צריך להיות קדושים.

מה ההבדל שבין הקדושות?

ההבדל שבין קדושת יוצר לקדושת ובא לציון היא שביוצר אין אומרים אלא "קדוש" "וברוך", אך "ה' ימלוך לעולם ועד" לא אומרים, לעומת קדושת ובא לציון שאומרים "ה' ימלוך...".

הסיבה לכך שבקדושת יוצר אין "ימלוך לעולם ועד", כיון שעדיין לא הגענו להכרת אמונה בה', שנמצאת תפילת שמונה עשרה ששם שיא ההכרה בקב"ה. בקדושת ובא לציון יש "ימלוך" כי אנחנו נמצאים אחרי תפילת שמונה עשרה, ויש לנו כבר את ההכרה שה' הוא אחד.

נשאלת השאלה איזה קדושה יקרה יותר?

חז"ל [סוטה מט, א] מספרים לנו כי מיום שחרב בית המקדש העולם עומד על אמירת "קדושה דסדרא" - על הקדושה של "ובא לציון". כך נפסק להלכה בשולחן ערוך [סימן קלב סעיף א], שצריך להיזהר בה מאוד ולאומרה בכוונה.

מתוך זה אנו מבינים שלקדושת ובה לציון יש חשיבות מיוחדת. הסיבה לכך, לפני תפילת שמונה עשרה אנו עומדים לפני מלך מלכי המלכים, אך אחרי שמונה עשרה אנו לוקחים עמנו לחיי היום יום את הקדושה. לכן, קדושת ובה לציון היא חשובה ביותר, שכאמור החשיבות של הקדושה היא היכולת להביא אותה ולהכניס אותה לחיי המעשה. לא יתכן שנצא מבית הכנסת ישר לתוך חיי חולין ללא הכנה. לכן מופיעה קדושת ובה לציון, ומשאירה רושם של קדושה לכל היום.

לצערנו ישנם אנשים הממהרים לעבודה ובכך מפספסים את קדושת ובה לציון. צריכים הם לדעת, שזוהי קדושה חשובה ביותר, ולכן גם אם הם ממהרים מאוד וצריכים לצאת לפני התפילה צריכים הם לחלוץ את תפיליהם רק לאחר קדושת ובה לציון.

ולסיום סיומת: אותו אחד שממהר ומרשה לעצמו לצאת לפני סוף התפילה, יבדוק אם לאותה מטרה היה יוצא גם באמצע סרט מותח, או באמצע מסיבה מרגשת. האם היה מוכן להפסיד את ההנאה שלו למען אותה מטרה הגורמת לו לצאת? לא כל שטות יכולה לגרום לאדם לוותר על השלמת תפילתו, ובטח לא לאבד קדושה יקרה שכזו.

"אֲמוֹנֵי אֵיךְ פִּתַּח לִי אֶת הַבּוֹקֵר"

(לפתוח את הבוקר עם ברכות השחר)

ישעיהו כהן

הערכה לברכות השחר והכוונה בהן

כתב בספר "שיח יצחק" שיש להזדרז בברכות השחר מתוך חיבה ותשוקה שצריכה להיות אליהם.

לצערנו בגלל השגרה אנחנו לא שמים לב לכל הטובות שעושה לנו הקב"ה על בסיס יומי. אדם בריא לא מתלהב כשהוא קם בבוקר. הוא מצליח לפקוח עיניים ב"ה ומתפקד בלי כאבים וחולאים. הוא מקבל את זה כמובן מאליו, ולכן תיקנו לנו חכמים את ברכות השחר.

זו הסיבה שיש לברך ברכות אלו בכוונה גדולה ולא מן השפה ולחוץ. כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "ומודה לחברו בשקר ואומר משטה הייתי בך". לכן צריך האדם להיזהר במחשבותיו, ולתת דעתו על פירוש המילים. ויזהר בברכות שלא יחסר אף תיבה, שאז יוצא שמברך ברכה לבטלה. ולכן אסור למלמל את התפילה במהירות. התפילה באופן זה נראית מגוחכת, וגם מבחינה חיצונית יש בזה חילול השם, כמו שאמר רבי יעקב וייספיש שליט"א בספרו "מאה ברכות", וזו לשונו: "מה אומלל יהיה מצבו של אותו ממלמל כשיגיע לעולם האמת ושם יראה חורבנו... שכמעט כל מסמכיו הכי חשובים, תפילותיו וברכותיו, שבחיו ורנניו, כל אלה נשארו שם למטה באותו נוה תלאות שהסתובב שם כמה עשרות שנים. יכול להיות שימצא שם למעלה כמה מתפילותיו הפסולות שנאמרו בלי כוונה. התפילות הללו ריחפו בחלל העולם עד שנתקנו והצליחו לחתור ולעלות בשביל של התפילות האמיתיות שנאמרו על ידו או ע"י צדיקים. אך יתכן שתפילות אלו בכלל לא מרחפות, אלא נמצאות בעומקא דתהום רבא, וספק גדול אם בכלל ניתן להעלותם, ואם יש בכלל מה להעלות.

אדם שעולה למעלה אחרי 120 שנה, ינסה לתרץ כל מיני תירווצים על הרבה מצוות שלא הקפיד בהן. כבר כאן בעולם הוא מתחיל לשזור את דרכי הפעולה של הכנת התירווצים: פה לא היה לו אמצעים כספיים, ושם לו היה זמן, או שסתם לא היה לו כח. אבל מה יענה כשיאלו אותו מה עם הברכות הפגומות חסרות-הכוונה שבירך, מה יענה? שלא היה לו זמן?! כמה זמן לוקח לברך שהכל? 5 שניות! כל כך חסרו לו השניות האלו?! או שאולי זה דורש כח ואמצעים כספיים!?

לסיכום, יברך ויתפלל בכוונה ובמתינות.

מתי לברך ברכות השחר?

תקנת חכמים המקורית היתה לברך על כל דבר בסמוך למציאות אליה הוא שייך. זאת אומרת, כשיתעורר משנתו יברך מיד "אלוקי נשמה", כשיפקח את עיניו יברך "פוקח עיוורים", כשיעמוד על רגליו יברך "זוקף כפופים". אח"כ נוטל ידיו ומברך "על נטילת ידיים", רוחץ את פניו ומברך "המעביר חבלי שינה", וכן על זה הדרך. אך כיום השתנה המנהג ומברכים את ברכות השחר ע"פ הסדר המוכר וללא סמיכות למציאות אליה שייכות הברכות.

לכאורה יותר הגיוני להודות לה' בסמוך להנאה, ואכן הרמב"ם פוסק לברך את כל ברכות השחר כפי שמובא בתלמוד, ויש עדיין תימנים שנוהגים כמותו גם היום. אך המנהג הרווח הוא לא כזה, ומספר סיבות נאמרו בדבר:

א. החזן אומר בקול את ברכות השחר כדי להוציא ידי חובה את עמי הארצות.

ב. על הבוקר מכל הלחץ שמיהרו, סביר להניח ששכחו איזה ברכה.

ג. עדיף לומר את ברכות השחר בידיים נקיות ובלבוש מכובד.

האם תמיד יברכו את כל הברכות?

מה קורה כשאדם לא נתחייב מאחת הברכות? לדוגמא, האם יברך "הנותן לשכוי בינה" גם אם לא שמע את קול התרנגול? האם עיוור יכול לברך "פוקח עיוורים"?

גדולי הראשונים נחלקו בעניין זה: לפי הרמב"ם לא יברך על דבר שאין לו הנאה ממנו, ולכן לא עלינו נכה שלא יכול ללכת, לא יברך "המכין מצעדי גבר", אדם שישן בלילה עם בגדים ולא מתלבש בבוקר לא יברך "מלביש ערומים", וכך נוהגים חלק קטן מעולי תימן. וגם בעל השולחן ערוך חשש ופסק שלא להזכיר "שם ומלכות" (=ה' אלוקינו מלך העולם) בברכות שלא נהנה מהן.

לעומת זאת בעל הספר הכלבו כתב בשם רב נטרונאי גאון ורב עמרם גאון ושאר הגאונים שיש לומר את כל ברכות השחר בכל מצב, כדי להודות על הטובה הכללית שהשפיע ה' בעולם. יש גם מצבים מסוימים שאדם נהנה מאחת הברכות באופן עקיף. למשל עיוור יברך "פוקח עיוורים" על זה שאנשים אחרים יכולים לראות, וכך יראו לו את הדרך, וכך פסק האר"י הקדוש. כך נוהגים רוב בית ישראל כיום (עייין בספרי הפסקים הלכה למעשה בכל פרט ופרט).

זמן אמירת ברכות השחר

אין צורך לומר אותם דווקא אחרי עלות השחר, אלא בתחילתו של יום. לכן מי שצריך לקום לפני עלות השחר יברך מיד לאחר שקם, אבל לא לפני חצות. אדם שקם אחרי חצות ומתכוון לישון עד תפילת שחרית - יברך ברכות השחר אחרי הקימה העיקרית שלו; אם מבחינתו הקימה לשחרית בבוקר היא העיקרית - יברך בבוקר, אבל אם הקימה הראשונה היא העיקרית, ומה שהוא ישן אח"כ מבחינתו זה כמו שינה באמצע היום - יברך אחרי הקימה הראשונה.

שכח ולא בירך ברכות השחר

מי ששכח לברך ברכות השחר יכול לברך אותן אחרי התפילה, חוץ מברכת "נטילת ידיים" בגלל שהיא סוג של הכנה לתפילה, וגם לא ברכות התורה (כי יוצא ידי חובה בברכת "אהבת עולם") וגם "אלוקי נשמה" לא אומר (כי יוצא ידי חובה בברכת "מחיה המתים").

לכן מי שמדלג על ברכות השחר כדי לא לאחר למנין, יגיד לפחות את שלושת סוגי הברכות האלה, כי אי אפשר להשלים אותם אחרי התפילה. ויש להשלים את אמירת הברכות עד סוף ארבע שעות של היום, ובדיעבד מותר לאומרו כל היום.

ברכות השחר לניעור כל הלילה

מי שהיה ער כל הלילה, האם יברך ברכות השחר, או שסומכים על מה שבירך אתמול כי לא היה הפסק שינה ביניהם?

למנהג הספרדים וחלק מהאשכנזים יברך את כל הברכות חוץ מנטילת ידיים. לעומת זאת למנהג רוב האשכנזים ע"פ המשנה ברורה ילך לשירותים להתפנות, ויברך על "נטילת ידיים". ולגבי "ברכות התורה", "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה מעיני", ישמע מחבר ויתכוון לצאת ידי חובה. ואם לא מוצא חבר (בעיה כשלעצמה, אבל נעזוב את זה כרגע) - יכוון בברכת "אהבה עולם" לצאת ידי חובת ברכות התורה.

יהי רצון שנזכה להתפלל בכוונה ולא ל"נקר" בתפילה.

כוחה של תפילה

אברהם טויטו

אנו מאמינים בני מאמינים שהקב"ה עושה וגוזר מה שטוב בשבילנו.

אז למה אנחנו מתפללים לשינוי הגזירות? אולי מה שהקב"ה קבע לנו זה הכי טוב עבורנו, למרות שבעינינו שלנו זה נראה רע, אולי זה בכלל טוב? למה אנחנו לכאורה "מתערבים" להקב"ה? מה, אנחנו יותר חכמים מהקב"ה?!

אלא, קבע הקב"ה חוק בבריאה, שבהתעוררות שלנו מלמטה להתקרב אל ריבונו של עולם ולבקש ממנו ברכה, יתעורר הוא מלמעלה להשפיע עלינו טוב לפי צרכנו ולפי דרך העולם.

כלומר, גם כאשר צריך לרדת לעולם טובה כל שהיא, היא תלויה ועומדת עד אשר האדם יתפלל ויבקש על אותה הגזירה, ולכן התפילה שלנו כל כך נצרכת.

וכך למדים מן הפסוק [בראשית ב, ה]: "וְכָל שְׂיִם הַשָּׁדָה טָרָם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֶשֶׂב הַשָּׁדָה טָרָם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹקִים עַל הָאֶרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֵבֶד אֶת הָאָדָמָה". רש"י הביא בשם חז"ל: "כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים". זאת אומרת, שלמרות שהיה צורך להשקותם כבר לפני כן, לא היה די בכך, היה צריך להגיע אדם הראשון ולהתפלל כדי שירדו גשמים. נמצאת למד, שכך גזרה חכמתו יתברך, שכל השפע ירד לעולם דוקא ע"י תפילת האדם.

מכאן נלמד עיקרון יסודי בתפילה. בתפילתנו אנו פותחים רק פתח ויוצרים צינור של שפע שדרכו מגיעים אלינו השפע וההבטחות של הקב"ה. והדרשנים המשילו את התפילה למקדחה שכל סיבוב של המקדחה פועל ועושה קצת עד שבסופו של דבר נוצר חור הנדרש להשלמת העבודה. כמו כן גם בנושא התפילה, שכל הפצרה וכל תוספת תחנונים פועלת ומקרבת אותנו אל קיום הבקשה במלואה.

רבי נחמן מברסלב אומר, שלפעמים אדם מרגיש שתפילתו לא נענית. הסיבה נעוצה בכך שיש בקשות מסוימות שצריך עליהם סך מסוים של תפילות, וכל עוד שהאדם לא יתפלל את כל התפילות הללו, הוא לא יקבל את הבקשה. לכל בקשה יש "תעריף" משלה ולכן צריך תמיד להרבות בתפילה, כי לא נדע עוד כמה תפילות חסרות לנו להשלים את המנין הנדרש.

רבותינו אמרו [ברכות לב]: "אמר רבי חנינה **כל המאריך בתפילתו אין תפילתו חוזרת ריקם**". ועוד אמרו חז"ל [דברים רבה פרשה ח ד"ה א]: "**גדולה היא התפלה לפני הקב"ה. אמר רבי אלעזר: רצונך לידע כחה של תפלה אם אינה עושה כולה חציה היא עושה**".

מדברים אלו יוצא לכאורה, שכל מה שנבקש ונתפלל עליו, כגון מכונית יקרה או סתם מליון דולר, נקבל, אם לא נקבל הכל נקבל לפחות חצי מהבקשה. וזה קשה, שהרי לכל אחד יש את הבקשות המוזרות שלו שלא תמיד טובות בשבילו, ואיך זה הגיוני שכל תפילה מתקבלת ונענית?

כדי להבין את הענין יש להקדים דבר אחד. אנו פונים אל הקב"ה בתפילה על משהו מסויים, והוא מחשב האם דבר זה טוב בשבילנו, והאם נתמודד

עם אותה הבקשה בתבונה, ולפי זה הוא מחליט אם להיענות לבקשתנו או לנתב תפילה זו להיטיב לנו בדברים אחרים.

לכן אנו אומרים בתפילה "מלא משאלות ליבנו לטובה", שהקב"ה יגשים לנו את הבקשות והתפילות רק אם זה טוב בשבילנו.

ויש צד נוסף להסבר למה התפילות שלנו לא נענות. כי גם כאשר הקב"ה מקבל את התפילה, לפעמים הוא מעדיף לשמור לנו את הטוב והשפע להמשך חיינו, ויש ששומר את השפע לעולם הבא ולא רוצה להוריד ולבזבז לנו אותו בעולם הזה. והכל מתוך אהבה ורצון להיטיב לנו על הצד היותר טוב.

כוחה של התפילה רב ועצום, ויש בכוחה אפילו לבטל גזירות. כמו שראינו אצל משה רבנו, שלפני הכניסה לארץ התפלל 515 תפילות (גימטריה "תפלה"), ומצד עצמו היה רוצה להמשיך עד שאמר לו הקב"ה "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". הסבירו לנו חכמים שהקב"ה עצר את משה מלהתפלל, מכיוון שאם משה היה ממשיך להתפלל עוד תפילה אחת הקב"ה היה נאנס לקיים את בקשתו, אך מצד שכלול הרצון לעזור לעם ישראל לא רצה הקב"ה להענות לבקשתו של משה ולכן גזר עליו שיפסיק להתפלל.

אתה הראת לדעת כמה רב הוא כוחה של תפילה שבכוחה לבטל גזירה ואפילו שבועה של הקב"ה!

נסיים בדברי חז"ל [ברכות לב, ב]: "אמר רבי חמא ברבי חנינא: **אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהלים כז) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.**"

אל תהיה פְּרִי ברכבת

אבי הורביץ

מי לא מכיר את הביטוי "אמן יהא שמיה רבא"? האם חשבת עליו פעם לעומק? האם ידעת מה הן סגולותיו ומעלותיו? בעזרת ה' ננסה לעמוד על כך במאמרנו זה.

הגמרא במסכת שבת [ק"ט, ב] מלמדת אותנו: "כל העונה אמן יהא שמיה רבא קורעין לו גזר דינו". וכתבו שם התוספות בשם פסיקתא של רבי ישמעאל בן אלישע, שכאשר ישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים אמן יהא שמיה רבא בקול מבטלים גזרות קשות ורעות. ועוד למדנו במסכת ברכות [נז, א]: "העונה יהא שמיה רבא מברך - מובטח לו שהוא בן העולם הבא".

נשאלת השאלה: אם מעלת עניית אמן יהא שמיה רבא כל כך גדולה, למה אנשים מזלזלים בזה?

בקצרה נוכל לומר שיש שלוש תשובות מרכזיות לענין:

א. מכיוון שלא מספיק יודעים מהי המעלה הגדולה של עניית אמן יהא שמיה רבא.

ב. מכיוון שלא מרוכזים בתפילה.

ג. מכיוון שרגילים בעניית אמן יהא שמיה רבא.

אם כן צריכים אנו לחפש דרכים לחזק את עניית אמן.

ובכן, פעם ישב ה"חפץ חיים" עם תלמידיו וסיפר מעשה על כפרי שהיה צריך להגיע אל העיר הגדולה בדחיפות. אשת הכפרי יעצה לו שיסע ברכבת כדי שיגיע ליעדו במהירות המרבית. יצא הכפרי עם שחר לעבר הרציף וכולו נרגש. עברו זו הפעם הראשונה שבה הוא נוסע ברכבת. בלב פועם ניגש הכפרי לקופאי, ומרוב אושר והתרגשות לא הבין את משמעות השאלה שנשאל לאיזו מחלקה מעוניין להצטרף? הגיש לו אפוא כרטיס מכובד המזכה אותו במחלקה ראשונה.

שמח וטוב לב עלה הכפרי לרכבת כשהוא מחפש מקום ישיבה פנוי. בין כך ובין כך מצא מקום פנוי במחלקה השלישית והתיישב.

בעודו סוקר בעיניו את שכנו היושב לצידו הוא מגלה כי הכרטיס שבידי שכנו שונה מכרטיסו שלו. השכן שהבחין במבטיו התמוהים ואשר גם הוא לא היה בקי בענייני הרכבת, העיר לו כי טוב יעשה אם ילך מכאן בטרם יבוא הכרטיסן ויסלק אותו מן הקרון.

נבהל הכפרי ומיד התכופף ודחק את עצמו אל מתחת לספסל במטרה להסוות את עצמו מפני המבקר. עודו יושב מצטנף שמע לפתע חבטה. היה זה המבקר אשר נתקל ברגליו ונחבל. כעסו גבר עד להשחית, הוא גרר את הכפרי בזעם עצור: "היכן כרטיסך?" שאל בכעס.

הכפרי חיטט בכיסיו המרופטים והוציא את הכרטיס. המבקר נדהם מטיפשותו של הכפרי וקרא בלגלוג: בידך יש כרטיס שמקנה לך ישיבה במחלקה הראשונה, ואתה התיישבת במחלקה בזויה זו?! ולא זו בלבד אלא שעוד התחבאת מתחת לספסל למרמס רגליהם של היושבים כאן?!

המעשה עם הכפרי דומה לענין שלנו, הלוא בידינו כרטיס למחלקה הראשונה, כרטיס של "אמן בכל כוחו", שעל ידו נפתחים שערי גן עדן, כל שערי השפע והסייעתא דשמיא להשגת רוחניות, ועוד שהקב"ה שמח שמפארים את שמו, וכמה זכות יש לנו שניתנה לנו הרשות לשבח את שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. לכן חובה עלינו לנהוג במשנה זהירות, ולא להיות כשוטה המאבד את מה שנותנים לו, ואינו מכיר בערך המתנה החשובה הזו הנקראת "אמן בכל כוחו".

מעלת עניית האמן כל כך גדולה שאפילו עניית אמן אחת מזכה לחיי העולם הבא. בגמרא [סנהדרין קי, ב] שואלים על קטן שנפטר, מאימתי ובזכות מה יש לו חלק לעולם הבא? ומובא שם בשם רבי מאיר: "משעה שיאמר אמן, שנאמר (ישעיהו כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרי שומר אמונים, אלא שאומר אמן".

ולסיכום, ראינו עד כמה גדולה מעלתו וחשיבותו של עניית האמן בתפילה. לכן כדאי לכולנו להתחזק בעניית האמן בכלל, ואמן יהא שמיה רבא בפרט, ולהגיד אותם בכל כוחנו, ובעזרת ה' ייפתחו לנו שערי גן עדן ונזכה לכל הישועות בפרט ובכלל!!

סך הכול - החיים יפים!

מאיר לוי

פתיחה

ברכת הגומל היא ברכה שמברך אדם שהיה במצב סכנה ויצא בשלום. את ברכת הגומל מברכים כאשר האדם נקלע לארבעה מצבים, והם:

- יורדי ים שחזרו לחוף.
- אדם שהלך במדבר והגיע למקום מיושב, כמו טיול במדבר יהודה (בימינו דנו הפוסקים על הנסיעה ברכב בכבישים בין עירוניים, ונחלקו האם יש לדמות נסיעה זו להליכת המדבר.
- חולה שהתרפא.
- אדם שיצא מבית כלא.

ורמזו את הארבעה שחייבים להודות במשפט הלקוח מן התפילה "וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ שְׁלָה", "חיים" נוטריקון חבוש (כלא), ייסורין (חולה), ים, מדבר [אבודרהם].

השאלה הנשאלת היא: הרי בורא עולם נותן לנו טובות בלי סוף, אז למה מברכים הגומל רק בארבעה המקרים הללו בלבד?

מה אנו מעריכים ומה לא?

לפני שנענה, כדאי שנבין משהו חשוב על אופי האדם, כדי שאדם יעריך מה שיש לו ביד - לפעמים הוא צריך לאבד אותו. נביא דוגמא שתחזק את

המשפט הזה: אנחנו מעבירים חיים שלמים מבלי שנעריך את העובדה שיש לנו יד או רגל או כל איבר אחר. אם נשאל אדם ששבר יד או רגל, "אתה בא לעשות את שביל ישראל?" כשהוא יראה עד כמה נעשה הדבר קשה ומסובך, הוא בלא ספק יבין את משמעות החסרון, ומעכשיו הוא יעריך את הבריאות שלו הרבה יותר. זה פירוש מאמרו של הרב קוק [עולת ראייה, ברכות התורה]:
"ההודאה הפנימית, הבאה מעומק הכרת הטובה לאל עליון, הטוב והמיטיב האמתי, תצא אל הפעל בטבע האנושי ע"י ידיעת ההפכים".

דבר חשוב נוסף שכדאי לדעת, שאדם מתלונן על החיים שלו, לא משנה על מה הוא מתלונן - זה נובע מכך שהוא לא ממש מאמין שאלוקים ברא את העולם. אילו היה מאמין שאלוקים ברא את העולם, הוא היה יודע שאין לו מה להתלונן על מצבו, הרי כל מה שאלוקים עושה בעולם, זה לטובתנו. אם האדם הגיע למצב מסוים, כנראה מלמעלה החליטו שזה הדבר הטוב ביותר בשבילו ברגע זה. לכן אדם שמתלונן, כאילו אומר שהוא לא סומך על אלוקים שידאג לו, או שיש לו הסתייגויות מדרך הניהול של העולם בידי הבורא יתברך שמו.

מה גורם לנו להתלונן?

ועל מה מתלוננים? אנשים מתלוננים על המון דברים. אבל אם נמקד את התלונות נראה שהכול נובע מארבע סוגי תלונות בסיסיות, והן:

א. **תלונות על טבע העולם** - מתלוננים שבחורף קר מדי ובקיץ חם, היבשה קשה להם מדי, יש הרים ועמקים וזה לא נח. אפשר להמשיך ולכתוב דפים שלמים של תלונות אבל נעצור פה.

ב. **תלונות על חוקי המדינה** - מס הכנסה גבוה מדי ומערכת המשפט מושחתת ועוד ועוד.

ג. **תלונות על הגוף שלנו** - למה אני נמוך/גבוה, רזה/שמן, חלש/חזק ועוד, לא חסר על מה.

ד. **תלונות על כללי המוסר שהחברה דורשת מאיתנו** - את זה אפשר להדגים עם הדוכנים של הסוכריות גומי שיש בחנויות או בבסטה של החמוצים, אנשים מרשים לעצמם לטעום למרות שאסור. כדי להצדיק את עצמם הם משתמשים בטענה הנשמעת כך: "מה?! כולם עושים ככה, אז אל תדרשו ממני להיות צדיק יותר מכל העולם".

לאחר שהסברנו את ארבעת הסיבות בגללם מתלוננים, אפשר לחזור לשאלה בה פתחנו את המאמר, והיא: **למה מברכים הגומל רק על ארבע הטובות הללו בלבד?** התשובה לכך: ארבע הטובות שבגללם מברכים הגומל, נותנות מענה מדויק לארבעת הסיבות בגללם אנו מתלוננים. ארבע הטובות מלמדות אותנו, שבמקום לחפש תמיד את הרע בכל דבר אפשר ללמוד להסתכל על הצד החיובי של הדברים.

כעת נדגים איך זה עונה:

א. יורד ים שחזר לחוף בא כמענה לאנשים המתלוננים על טבע העולם. אחרי שהאדם מבין כמה לא נעים להתנדנד בים, וכמה לא בטוח ולא יציב בלב הים, כשהוא חוזר לקרקע הוא לומד לומר תודה ולהעריך את האדמה הקשה והיציבה.

ב. אדם שחצה מדבר (או בימינו נסע הרבה זמן ברכב) בא כמענה למתלוננים על חוקי המדינה. כשאדם נמצא רחוק ממקום מיושב, הוא פתאום מתגעגע לאנשים, לקצת חברה, אפילו אם זה אומר שהוא יצטרך לציית לחוקים הקיימים בכל ישוב אנושי.

ג. חולה שנתרפא בא כמענה לאלו המתלוננים על גופם, ברגע שאדם נעשה חולה הוא מבין שלא צריך כלום מלבד בריאות.

ד. אדם שיצא מבית כלא בא כמענה לאלה המתלוננים על כללי המוסר שהחברה דורשת מהם. בכלא האדם רואה בדיוק לאן הגיעו אנשים שלא הקפידו על כללי המוסר הללו.

אתם בטח שואלים מה המסקנה?

המסקנה היא שלא צריך לאבד את הראש ולראות רק את הרע בחיים, חשוב לא לאבד פרופורציות. תמיד כשאני חושב שקשה לי, אני עושה השוואה בין הקשיים וההתלבטויות שלי לבין הקשיים וההתלבטויות של היהודים בשואה, אז אני שואל את עצמי: המצב באמת כזה גרוע או שאני סתם עושה סיפור? ורוב הפעמים אנחנו סתם עושים סיפור.

חשוב להסתכל על חצי הכוס המלאה ולהדגיש את הדברים בגללם שווה לחייך. זה יכול להיות דברים פשוטים (או לפחות, שלנו הם נראים פשוטים) כמו העובדה שאנחנו בריאים.

נפש טוב לכווולם!

המכתב מהמלך

אבישי גזי

במאמר זה נעסוק במעלת קריאת שמע ועניינה, וננסה ב"ה להתחזק בקריאתה.

רבי יעקב בעל הטורים כתב בספרו [סימן סא סעיף א]: "ויקראנה באימה ובכוונה. כתב רב עמרם לשוויא איניש קריאת שמע בכל זמן דקרי ליה כפרוטגמא, פירוש פרוטגמא כתב המלך שמצווה על בני מדינתו, וקריאת שמע היא כפרוטגמא דהקדוש ברוך הוא".

פירוש הדברים: אנשים המקבלים את כתב המלך, היו קוראים אותו בדקדוק רב וביראה, כך, על אחת כמה וכמה, קריאת שמע, שהיא כתב המלך של הקב"ה, ודאי יש לקרותה בכל הכבוד הראוי.

למרות כל חשיבותה של קריאת שמע, הקב"ה חס על בניו ולא מטריח את עצמו עליהם יותר מדי. כפי שנאמר במדרש רבה [ויקרא פרשה כז אות ו]: "אמר רבי יצחק משל למלך ששלח פרודגמא שלו למדינה, מה עשו בני המדינה, עמדו על רגליהם ופרעו ראשיהם וקראוה באימה ביראה ברטט ובזיע. כך אמר הקב"ה לישראל הלא פרודוגמא שלי לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם שתהו קורין קריאת שמע לא עומדין על רגליכם ולא פורעים את ראשיכם, אלא בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך".

ממדרש זה אנו רואים, שהקב"ה מצדו לא מטריח אותנו לקרוא את קריאת שמע בהגבלות רבות, כמו שהיה ראוי למכתב מהמלך, אך כמובן, למרות שהקב"ה לא מטריח את ישראל יותר מדי, חובה עלינו לקרוא בדקדוק,

לא לדלג ולא לחבר מילים, לקרוא אותה באימה ביראה וברטט כמו מכתב שמקבלים מהמלך.

הזוהר הקדוש מספר בשבח הקורא קריאת שמע כראוי, וכותב כי כל אלו שקוראים קריאת שמע כראוי, שישים ממונים עולים לפני הקב"ה ומכתירים אותו בכתרים קדושים ואומרים לו זה הכתר של פלוני שקרא קריאת שמע כראוי.

ונשאלת שאלה: מדוע דווקא את קריאת שמע אנו מצווים לקרוא באימה וביראה, ולא מצינו חיוב כזה בשאר התפילה?

התשובה היא, שבקריאת שמע צריך אדם לכוון לקבל על עצמו עול מלכות שמים, מה שלא מחויב בשאר התפילה.

ונבוא לבאר כמה צריך לדקדק ולכוון בפסוק "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד".

שמע ישראל: קבל והבן ישראל. שני פירושים לדבר; פירוש ראשון, שאדם צריך להפנים את מהות קריאת שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים ומלכותו יתברך. פירוש שני, שיזכיר אדם לחבריו לקבל עול מלכות שמים והמלכותו יתברך. ולכן נוהגים לקרוא קריאת שמע בקול בכדי להזכיר זה לזה.

ה' אלוקינו: קבלת עול מלכותו, שאדם יזכור בזה שהקב"ה נמצא ומשגיח עלינו ויעורר עצמו ע"י זה לעבודתו יתברך ולא לדברים בטלים. כמובן יש כאן רמז לדיבר הראשון מעשרת הדברות, הלא הוא "אנכי ה' אלוקיך".

אדם מצווה להאמין ולהחדיר לתודעתו את מציאותו של הבורא יתברך, וזוהי מצוות האמונה.

ה' אחד: שהקב"ה הוא אחד ויחיד בעולמו. לא צריך עין של נץ כדי לראות כאן רמז ברור לדיבר השני "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני". אדם מצווה להאמין באחדותו של הבורא. לא אחד מתוך רבים אלא אחד הכולל את הכל, ושולל מציאות של אלוהים אחרים כל שהם.

עד כה הסברנו את המבנה הכללי של הפסוק, וכעת נבוא לבאר כיצד צריך כל יהודי לקרוא את קריאת שמע, ומה הכוונה המתייחסת לכל מילה ומילה.

ראשית, יש לזכור כי לפני שמתחילים לקרוא את הפסוק צריך לכוון בדעתו שלושה דברים:

- א. הריני בא לקיים מצוות עשה של קריאת שמע.
- ב. הריני בא לקיים מצוות עשה של יחודש שמו יתברך.
- ג. הריני בא לקבל על עצמי עול מלכות שמים.

שמע - קבל והבן. קבל על עצמך לקיים את מה שייאמר להלן, והבן מה עליך לעשות.

ישראל - רמז לעם ישראל כולו (כולל אותי כמובן, ולא כאותם שמכלילים את כלל ישראל בחיוב המצוות אך שכחו להכניס את עצמם בחיוב זה). ועוד יש כאן רמז ליעקב אבינו עליו השלום, הנקרא "ישראל סבא", היושב בשמים ומביט על בניו המקבלים עליהם עול מלכות שמים כנדרש.

ה' - יכוון בשם ה' לפי קריאתו (אדנות) ולפי כתיבתו (הוי"ה): "אדון הכל, היה הווה ויהיה".

אלוקינו - יכוון שהקב"ה הוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם. זהו שלטון מוחלט על העולם ועל כל הכוחות הפועלים בו. שום כח נוסף לא מתמודד מולו, ואפילו כוחות הנראים כמתנגדים לו, אין להם כח עצמי, אלא כח מדומה שהוא עצמו נתן בהם כדי שתהיה לאדם בחירה חופשית.

ה' - יכוון בשם ה' לפי קריאתו (אדנות) ולפי כתיבתו (הוי"ה): "אדון הכל, היה הווה ויהיה".

אחד - מעבר לפירוש הפשוט שרומז לאחדותו של האל, הרי שפירוש כוונתה נחלק לכל אות ואות בנפרד.

האות א' שמספרה בגימטריא עולה אחד, מורה על אחדותו של הקב"ה, שאין אל אחר מבלעדיו. כמו שאנו אומרים כל יום בי"ג העיקרים "אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. שֶׁהַבּוֹרָא יְתִבְרַךְ שְׁמוֹ הוּא יְחִיד וְאֵין יְחִידוֹת כְּמוֹהוּ בְּשׁוֹם פְּנִים. וְהוּא לְבִדּוֹ אֵלְקִינוּ. הָיָה הָיָה וְיִהְיֶה"

האות ח' מרמזת על שליטה של הקב"ה בשבעת הרקיעים (7) ובארץ (1). ועניין זה נלמד גם מהחטוטרות של האות, המצביעה כלפי מעלה.

האות ד' רומזת שהקב"ה שולט בארבע רוחות העולם.

במילה "אחד" יש נוהגים להטות ראשם בהתאם לכיוונים האמורים (למעלה, למעטה ולארבע הרוחות).

יהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו לגלות את האור המיוחד שיש בקריאת שמע, ונזכה לקיים מצוות עשה זו בכשרות ובהידור.

אהבת ישראל קדמה לתפילה

אהרון מיכאלוב

אהבת הזולת והתפילה. האם יש שייכות בין שני העניינים?

ישנו נוסח "לשם יחוד" שתיקן האר"י ז"ל לאומרו לפני התפילה. אחד ההסברים לתקנה זו הוא, שלפני שאדם יתחיל את תפילתו בבית הכנסת (ב"ותתפלל חנה" ובפרשת העקידה), צריך שיקבל עליו מצוות "ואהבת לרעך כמוך", ויכוון לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו. על ידי זה תעלה תפילתו שלמה, כחלק בלתי נפרד מכל תפילות עם ישראל, וכך תוכל לעלות למעלה ולהועיל לו. במיוחד אם המתפלל נמצא בחברת אנשים עוסקי תורה יחדיו, שצריך כל אחד ואחד לכלול עצמו כאילו הוא אבר שמשלים חלק מחבריו. אם לאחד מהם ישנה צרה דוגמת חולי או כל דבר אחר, **צריכים כולם לשתף עצמם בצערו ויתפללו עליו**. וכך גם האדם מהצד השני צריך לשתף את חבריו בכל צרותיו ותפילותיו".

לפיכך נבין, שחובת קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך" לפני התפילה אינה בגדר עצה טובה בלבד, אלא היא **חלק** בלתי נפרד מההכנה לתפילה, משום שעל ידי "אהבת ישראל" תעלה תפילת כל אחד ואחד מאיתנו שלמה כחלק מכל תפילות כלל ישראל.

מה הקשר והשייכות בין התפילה ואהבת ישראל?

כתב הרמב"ם [הלכות תשובה פרק ז הלכה ז]: "כמה מעולה מעלת התשובה, אמש היה זה (האדם) מובדל מה' אלוקי ישראל שנאמר 'עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלוקיכם', צועק ואינו נענה שנאמר 'כי תרבו תפילה'..."

מכאן אפשר להבין, לאמיתו של דבר, אין אף תפילה בעולם שאינה עולה. אולם, בסופו של דבר, ישנו מצב שבו דוחים את תפילתו של אדם, והיא מונחת אי שם, עד שיגיע זמנה להתקבל.

לא פשוט לזכות שתפילותינו יעלו לפני כסא הכבוד. אבל ישנה עצה שיכולה להועיל, ויש לה כמה מובנים:

הראשונה מגיעה כהבטחה על תפילה בציבור, שה' לא מואס תפילתם של רבים, שנאמר "הן א-ל כביר לא ימאס". זאת אומרת, כאשר מתפללים יחד עם הציבור, התפילה הופכת לשלמות אחת גדולה והקב"ה מבטיח לא למאוס בתפילה זו [תענית ח, א]. באותו מקום מוסיף רש"י שתפילת הציבור נשמעת אף על פי שאין לב כולם שלם. כך גם מוסיף האר"י הקדוש ז"ל ומחדש, שאף אם האדם לא מתפלל עם הציבור, אבל יש לו שייכות עם הציבור בכך שאוהב את חבריו וסביבתו, או שמתעסק עם חבריו בתורה, זוכה לשייכות עם השם יתברך, ועל ידי זה זוכה לסגולה עצומה שתפילתו תתקבל.

הבנה נוספת בעניין מסבירה שיש כאן מידה כנגד מידה: **אם אתה אוהב** - **אתה אוהב**. אם אתה שונא - אתה שונא. זאת אומרת, אדם צריך להבין, שאם הוא שונא אדם אחר, אז קודם כל יש לו פגם עצום בנפשו, ולטובתו כדאי לו לתקן פגם זה. הרי כך יהיה לו קל יותר בחיים עם מי שסביבו. דבר שני הוא צריך להבין, שכל יהודי הוא בגדר בן יחיד ואהוב של הקב"ה. הקב"ה כביכול אומר "זה כבר יותר מדי, מכל האנשים בעולם אתה שונא דווקא את הבן היחיד שלי?" משום כך יכולות להידחות תפילותיו.

איך מקיימים מצוות "ואהבת לרעך כמוך" באמת?

כדי לקיים מצוות "ואהבת" צריך להבין ולהאמין שמהות מצווה זו תתקן אותנו ותהיה לנו לעזר בחיים. לפני התשובה, נספר מעשה על מרן הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל. פעם אחת בחול המועד סוכות כשישב בסוכה ביקש מהגאון ר' דוד פינקל זצ"ל שיביא לו עט ונייר. שאל אותו ר' דוד: "הרי כעת חול המועד, ואסור לכתוב?" ענה לו הגרא"ז: "מדובר בפיקוח נפש!" כשהביא לו ר' דוד את העט והנייר, כתב הגרא"ז בדף את הפסוק "עיניך לנוכח יביטו ועפעפיד יישירו נגדך" [משלי ד, כה]. ר' דוד לא התאפק ושאל "היכן כאן הפיקוח נפש?" ענה לו ר' איסר זלמן: "אני יושב כאן בסוכה ואנשים באים לבקר אותי, ומאחר ואני יכול להכיר את כל תכונותיו של האדם בתביעת עין, אני מבחין מיד בחסרונות של כל אחד ואחד מהמבקרים כאן. כך ישבתי והתבוננתי באנשים, עד שלפתע תפסתי את עצמי וחשבתי שאין זה מן הראוי לעסוק בביקורת על אחרים, אלא "עפעפיד יישירו נגדך" (כלפי עצמד).

אצל הגרא"ז זצ"ל עניין זה היה בבחינת פיקוח נפש, עד כדי כך שהוא כתב את אותו פסוק לפניו בחול המועד כדי לזכור אותו.

מכאן אפשר ללמוד שקיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך" מחייבת אותנו קודם כל להתבונן דווקא בנקודות החיוביות, שבהכרח ישנן בכל יהודי באשר הוא, משום שהוא קשור ושייך לקדוש ברוך הוא.

לסיכום: אם נחשוב חיובי ונאהב, על ידי כך יתנהגו כלפינו באותה מידה גם **האנשים סביבנו** באהבה וחיבור, וגם מצד **הקב"ה**, בבקשות ובתפילות אליו.

יהי רצון שנזכה ונגיע כולנו לאהוב אחד את השני באמת, ויתקבלו תפילותיו ברצון...

אמונה ותפילה

אור נחום

אנו רואים שכל יהודי, באשר הוא יהודי, מאמין שיש בורא לעולם. אחת מהדרכים לאמונה היא דבקות בה' ע"י תפילה, כי התפילה היא ביטוי לאמונה בה'.

אולם נשאלת השאלה, מה יעשה אדם כאשר הוא בנפילה באמונה, האם להתפלל או לדחות את התפילה עד שיתחזק?

עונה הרב ישראל לוגאסי בספרו "נפשי בשאלתי", גם במצב של ירידה רוחנית חייב אדם לשפוך שיחו לפני הקב"ה. ואדרבה, דווקא במצב זה תועלת התפילה שלו כפולה מתפילה שבאה ע"י אמונה גדולה. ועוד, שאם אדם לא יתפלל הרי שיתנתק לגמרי מהבורא עד שקשה יהיה לו לשוב אח"כ לבוראו.

נראה שיש קשר הדוק בין האמונה לתפילה. ככל שהאמונה גדולה יותר כך הרצון להתפלל והצורך להתפלל גדולים יותר. תכלית התורה ומצוותיה היא להגיע לדבקות בה'. התפילה היא אחת מהדרכים להגיע לדבקות בה', וע"י האמונה מגיע האדם לתפילה ודרכה לדבקות בה'. ע"י דיבור מבטאת הנפש את רחשי ליבה, ומהדקת את החושק בנחשק. דומה הדבר לשני אוהבים שנפרדו ללא יכולת תקשורת, פירוד הדיבור ביניהם גורם לפירוד הלב.

כבר הבנו את הצורך הגדול להתפלל, אבל על מה נתפלל?

עונה הרב ישראל לוגאסי שיותר נכון לשאול על מה לא להתפלל? אדם צריך להתפלל על הכול, החל מהדברים הגדולים ביותר, כגון: עסקאות גדולות, נסיעות מסוכנות, ניתוחים מסובכים או גזרות קשות למיניהם וכו', ועד הפרטים הקטנים ביותר כהצלחת הבישולים, מציאת חן בעיני רואיו ועוד.

האם יש טעם להתפלל אחרי שכבר נגזרה הגזרה?

ה"פלא יועץ" כתב שישנם שלושה סוגי גזרות:

- א. **גזרה נחרצת** - שלא תועיל לה תפילה.
- ב. **גזרה זמנית** - שתבטל גם ללא תפילה.
- ג. **גזירה תלויה** - גזרה שמלכתחילה נקבע עליה שתבטל אם אדם יבקש רחמים.

לכן תמיד יש לאדם לחשוש שמא נמצא הוא במצב השלישי, שהגזירה שנגזרה עליו מותנית ושתבטל אם יבקש רחמים.

אם כך, שהתפילה היא כל כך חשובה מדוע זולה היא אצל בני האדם?

הזלזול בתפילה נובע מחוסר אמונה. מי שאמונתו גדולה, התפילה אצלו הופכת להיות לעונג רב, ומרגיש המתפלל את קצירת עמלו בתפילה, שאז הוא בא ומתענג על רוב עמלו בהשתפכו לפני ה', ואין לו עונג ושעה יפה יותר מזו. אולם, מי שאמונתו שטחית ואינה מעמיקה שקוע הוא בחיי החומר ומאמין הוא בהשתדלות, או אז נעלמים ממנו סודות התפילה, כוחה ומתיקותה.

יהי רצון שנזכה לקבל ולטעום את מתיקותה של התפילה ונקצור את עמלנו בתפילה.

"וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזָכְרוֹן בֵּין עַיְנֶיךָ"

משה הלל שבח

אחת המצוות המעטרות את תפילת שחרית, ומעטרות את ראשו של כל יהודי בתפילה זו - הלא הם התפילין. מן הראוי לייחד מספר מילים למצווה יקרה זו.

מקור הנחת תפילין

מקור הנחת תפילין מהתורה נמצא בפרשיות "שמע ישראל", וזה אחד הביטויים הכי גדולים לאהבת השם יתברך, כי השם בעצמו כותב בשמע ישראל "ואהבת את השם אלוֹקֶיךָ... וקשרתם לאות על ידך...".

היכן אנחנו מוצאים מצווה שהקב"ה בעצמו אומר שתאהב אותו בכל לבבך, ושהביטוי לכך זה קיום המצוה, כשאצלנו מדובר בהנחת התפילין?

כשאדם מניח תפילין הוא מראה בעצם לרבונו של עולם כמה שהוא אוהב אותו, וכשהשם יתברך רואה את זה הוא עוזר לו ברוחניות ובגשמיות.

הסיבה להנחת התפילין

הסיבה לקיום המצוות היא בגלל שהשם ציווה אותנו לקיימה. זו הסיבה העיקרית והיחידה לעצם החיוב להניח תפילין. וכך צריך להתחנך בכל המצוות; קודם כל הטעם העיקרי לקיום המצוה זה פשוט כי ה' ציווה

לקיים את המצוה. לאחר מכן יש ענין למצוא עוד דברים שיטעימו את קיום המצווה, ויקרבו את הרצון שלנו לקיים את המצוה מתוך הרגשת חיבור.

כשאנחנו עושים מצווה, אנחנו צריכים לקיים אותה כי השם ביקש מאיתנו, ואם יש ביכולתנו להבין את המצווה ולהיקשר אל התוכן שלה, זה נותן יותר חשק למצווה.

ה' מבקש מאיתנו להניח תפילין כדי לזכור אותנו, ולזכור שהוא הוציא אותנו ממצרים, שבזכותו עם ישראל קיבל את התורה, והפך רשמית להיות העם שלו. על ידי הנחת התפילין אנחנו מביעים את אהבתנו לבורא יתברך, ומזכירים את יציאת מצריים שעל ידו יצאנו מעבדות לחרות.

מעלת התפילין וקדושתם

אחת המצוות הכי גדולות בכל התרי"ג מצוות זו הנחת התפילין, ומי שמניח תפילין בקביעות זוכה להרבה מעלות ולקדושה.

וכתב הרמב"ם [הלכת תפילין פרק ד הלכה כה]: **"קדושת תפילין קדושתן גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק, לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך היא, אמרו עליו על רב תלמידו של רבינו הקדוש שכל ימיו לא ראוהו שהלך ארבע אמות בלא תורה או בלא ציצית או בלא תפילין"**.

ובמסכת ברכות [יד, ב - טו, א]: **"אמר רבי יוחנן: הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה - יפנה (=ילך לשירותים) ויטול ידיו, ויניח תפילין**

ויקרא קריאת שמע ויתפלל, וזו היא מלכות שמים שלמה. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קריאת שמע ומתפלל - מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, דכתיב (תהלים כו) ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחד ה'".

ועוד אמרו חז"ל [זוהר חדש דף עז. ובתיקוני זוהר חדש דף קא ע"ב]: "כל המניח תפילין ומתעטף בציצית, כאילו קיים תרי"ג מצוות". וכתבו מהגאונים שאין לך מצות עשה בכל התורה כולה שהיא גדולה יותר מהנחת תפילין, מפני שהוקשה כל התורה לתפילין [קידושין דף לה, א], בין התורה שבכתב ובין התורה שבעל פה, וכמו שנאמר [שמות יג, ט] "למען תהיה תורת ה' בפיך".

עוד מעלה של תפילין. התפילין נקראו "תפילין" מלשון "פלילה" דהיינו ויכוח, וכמו שנאמר על פינחס "וַיַּעַמַד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל" [תהלים קו, ל], ואמרו חז"ל [סנהדרין מד, א]: "שעשה פלילות עם קונו". דהיינו, שהתפילין הן אות ועדות והוכחה לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו, והם יראים מאתנו, וכמו שנאמר [דברים כח, י]: "וַיֵּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֶיךָ", ודרשו חז"ל [מנחות לה, ב] "אלו תפילין שבראש".

מצוות תפילין - שכר ועונש

אדם שמניח תפילין זוכה לשכר הרבה, ונציין מספר מקורות בעניין זה.

מובא בספר "בשימושא רבא", שכל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא קריאת שמע ומתפלל מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואמר אביי "ערב אני

בו שאין אש של גהינם שולט בו, ואמר רב פפא, ערב אני בו שכל עונותיו נמחלין".

חז"ל הפליגו בשכרו של המניח תפילין. ומובא במסכת מנחות [מד, א]: "אמר ריש לקיש כל המניח תפילין מאריך ימים, שנאמר [ישעיה לח, טז] "ה עליהם יחיו". ופירש רש"י, שאותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין מובטח להם שיחיו.

ומאידיך, הפליגו חז"ל בעונשו של מי שאינו מניח תפילין, ואמרו שהוא בכלל "פושעי ישראל בגופן", שעונשם גדול מנשוא.

יש מחלוקת בפוסקים מתי נחשב "פושע ישראל בגופו"? חלק אומרים אם לא הניח אף לא פעם אחת בכל חייו אז הוא נחשב לפושע ישראל בגופו, וחלק אומרים להיפך, שאפילו אם הניח רק פעם אחת בכל חייו כבר יצא מכלל "פושעי ישראל בגופן". על סמך שיטה זו נוהגים חסידי חב"ד, וכיום נוספים רבים ונעימים בעקבותיהם, להניח תפילין ליהודים, כדי שלפחות פעם אחת בחייו יניח אותו יהודי תפילין.

ונסיים בסיפור מזעזע...

אחד מעשרה הרוגי מלכות היה ישמעל בן אלישע כהן גדול. כשהגיע תורו של רבי ישמעל לצאת להריגה, ראתה אותו הבת של הקיסר, והתלהבה מהיופי של רבי ישמעל. היא ביקשה מאביה הקיסר שיניח לו ולא יהרוג אותו, אך הוא אמר לה שלא יוכל להענות לבקשתה כי נשבע להרוג את עשרת הצדיקים ולא ישוב משבועתו זאת בשום אופן. בקשה אותה מרשעת שלפחות יפשיטו את עור פניו ויביאו לה כדי שתוכל להינות מפניו תמיד.

ומסופר שכאשר הגיעו למקום הנחת התפילין צעק ישמעאל כהן גדול צעקה גדולה ונזדעזעו השמים, צעק פעם שניה ונזדעזע כיסא הכבוד. כשראו מלאכי השרת מה שעושים לרבי ישמעל, אמרו לקדוש ברוך הוא איך יכול להיות שאתה עושה ככה לצדיק כזה גדול, שימות מיתה משונה על ידי רשע? זו תורה וזו שכרה?! אמר להם ריבונו של עולם הניחו לו, ותעמוד זכותו לדורות שלאחריו. אמר לו הקיסר: עכשיו אתה צועק? אמר לו רבי ישמעל לא על עצמי אני צועק אלא על מצות תפילין הולכת ממני.

הקיסר שאל אותו: אתה עדיין מאמין בריבונו של עולם? השיב לו רבי ישמעל: אפילו שה' הורג אותי ביסורים אני עדיין מייחל לו, וכך יצאה נשמתו. ה' יקום דמו ודם כל הנהרגים על קדושת שמו יתברך.

אנחנו לומדים פה מהי מעלת התפילין, שכשאדם רוצה להדבק בריבונו של עולם, אחת מהדרכים הכי טובות זו מצוות תפילין, שהיא שקולה כנגד כל המצוות. פעם היו נוהגים להניח תפילין במשך כל היום, אבל לצערינו אין ביכולתינו לעשות זאת כי הרמה הרוחנית שלנו לא מספיק גבוהה בשביל זה, ואנחנו לא מסוגלים להחזיק את עצמנו ברמה רוחנית גבוהה במשך כל היום.

אז לפחות נשתדל להעריך את המצווה הזאת, וניתן לה את המקום הראוי לה, ויהי רצון שנזכה לקיים אותה בדבקות ובקדושה, יחד עם כל שאר המצוות.

[נעזרתי בספר "הלכה ברורה" חלק ב, ובחוברת "הלכה והגדה ארבע תעניות ובין המצרים"]

פסוקי דזמרה, לא מה שחשבתם!

מאור עטייה

חכמינו ז"ל שיבחו מאוד את העניין והמעלה של אמירת פסוקי דזמרה, כפי שאנו רואים במסכת שבת [דף קיח]. הגמרא הביאה שם סדרת מאמרים של ר' יוסי המתחילים בהבעת רצון ובקשה "יהא חלקי מ...", המראה על חשיבות העניינים בעיניו, כגון: "יהא חלקי מאוכלי שלוש סעודות בשבת", "יהא חלקי מהמתפללים עם דמדומי חמה", ו"יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום".

ושואלים: האם באמת ראוי לגמור את ההלל בכל יום? הרי נאמר: "הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף"!!! הרי אמירת ההלל נתקנה בימים המיוחדים על הניסים שאירעו באותם ימים, בכדי לפרסם שהקב"ה הוא בעל היכולת לשנות טבע הבריאה. אך אם יאמר הלל בכל יום, אזי האמירה כבר תאבד מהמשמעות שלה, ואז לא יתפרסם הנס גם בימים הראויים לפרסמו? אם כן איך ר' יוסי אמר יהא חלקי מגומרי הלל כל יום?

אלא, כשר' יוסי אמר משפט זה הוא התכוון לאמירת פסוקי דזמרה!. אנו יכולים לראות מכך, כמה אמירת פסוקי דזמרה חביבה בעיניו, שזה היה אחד מהייחולים שהוא ייחל לעצמו שיעשה בכל יום!

לפי רש"י בדף זה, פסוקי דזמרה אלו הם המזמורים "הללויה הללו את ה' מן השמיים" ו"הללו אל בקדשו" [תהלים קמח, קנ]. מזמורים אלו אינם עוסקים בניסים, אלא במעשי ה' שבכל יום בבריאה, וכך זה גם מסתדר עם האמרה של ר' יוסי, שהרי לא מדובר פה על ניסים גלויים.

לפי ראשונים אחרים, עיקר פסוקי דזמרה הם כל ששת הפרקים האחרונים שבספר תהילים, והחשוב שבהם הוא הראשון "תהילה לדוד" [תהילים קמה], ואמרו חכמינו שכל האומרו שלוש פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא, ששבחיו של המזמור מסודרים לפי האל"ף בי"ת, ונזכר בו הפסוק החשוב "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", המדגיש שה' הוא זן ומפרנס לכל.

אחרי "אשרי יושבי ביתך" אומרים חמישה פרקים הפותחים ומסיימים ב"הללויה", פרקים שנועדו לשבח ולהלל את ה' יתברך.

חכמים סידרו לנו את התפילה בסדר עולה. כמו שבתפילת שמונה עשרה אנו פותחים בשבח לקב"ה ואז רק עוברים לבקשות ולבסוף מודים לה', כך גם במכלול הרחב של התפילה, חכמים סידרו לנו את התפילה כך שנתחיל בברכות השחר, נעבור לקרבנות ואז נגיע לפסוקי דזמרה. לאחר מכן ברכות קריאת שמע ואז מגיעים ל"טופ" של התפילה - הלא היא תפילת שמונה עשרה. משם זה יורד לאט לאט בתחנון ולאחר מכן ב"אשרי", שיר של יום, קווה אל ה' ועלינו לשבח.

ברובד הפשט תפקידם של פסוקי דזמרה הוא לשבח את הקב"ה לפני החלק העיקרי של התפילה - קריאת שמע וברכותיה ותפילת שמונה עשרה. כמו שאדם לא יבוא לפני מלך בשר ודם ויתחיל בחוצפה ישר לבקש בקשות אלא יפתח דבריו בשבח, כך להבדיל אלף אלפי הבדלות בתפילה לקב"ה, האדם לא רשאי לבוא ולהתחיל תפילתו בבקשות, אלא חייב הוא לשבח את ה' בפסוקי דזמרה לפני שמגיע לתפילה עצמה.

בנוסף חידשו לנו חכמי הקבלה כי כוחם של פסוקי דזמרה רם ונשא ובכוחם להכרית ולהשמיד את כל המקטרגים והמשטינים, וכל המלאכים

הרעים שמונעים מתפילתנו להתקבל. לכן נקראים פרקים אלו "פסוקי דזמרה" - מלשון זמירה (כמו "זיר עריצים"), שהיא כריתת ענפים, כך בכוחם של פסוקים אלה להכרית את הכוחות הרעים וכדו' ואז בכוחה של התפילה להתקבל.

פסוקי דזמרה שנכנסו לסידורים שלנו אינם רק הפרקים שראינו בגמרא אלא התווספו אליהם עוד פרקים במשך השנים.

הסבוראי הנהיגו לומר את המזמור "הודו", שהוא השירה וההלל שאמר דוד בעת שהעלה את ארון האלוקים לירושלים. לאחר מכן, בימי בית המקדש, היו אומרים את חציו בעת הקרבת התמיד של שחר, וחציו בעת הקרבת התמיד של בין הערביים.

למנהג אשכנז אומרים "הודו" אחר ברכת "ברוך שאמר", כדי שכל מזמורי השבח וההלל יהיו כלולים בתוך פסוקי דזמרה ותחול עליהם ברכת "ברוך שאמר", ולמנהג הספרדים אומרים "הודו" לפני "ברוך שאמר" מפני שהוא המשך לאמירת התמיד, שהוזכר לפני כן ב"קרבות".

עוד תיקנו הסבוראים לומר לפני "אשרי" קובץ פסוקים המתחילים בביטוי "יהי כבוד", שיש בהם חיזוק האמונה בה' ובגאולת ישראל. קוריוז מעניין: אחד הפסוקים המפורסמים ביותר הוא "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד", מקורו של פסוק זה בתפילת "יהי כבוד", אך מה שפחות ידוע הוא כי אין שום מקור אמיתי לפסוק זה, מהסיבה הפשוטה שאין באף מקום פסוק בצורה זו. הפסוק "ה' מלך" אינו אלא שילוב של שלושה חלקי פסוקים שונים, ומכל אחד מהם נלקח קטע אחר העוסק במלכות ה' (בעבר, בהווה ובעתיד).

לאחר מכן בתקופת הגאונים, נהגו להוסיף לפסוקי דזמרה עוד פרקים ופסוקים. ותקנו לומר "מזמור לתודה" שאמרו חז"ל, שכל השירות עתידות להתבטל חוץ ממנו ולכן ראוי לאומרו בנגינה. ואין אומרים אותו בשבתות וימים טובים, אלא אומרים במקומו "מזמור שיר ליום השבת", מכיוון שמזמור זה הוא כנגד קרבן תודה, ואין מקריבים קרבן תודה בשבת.

כתבו הגאונים, שיש נוהגים לומר "ויברך דוד" ושירת הים אשר שרו משה ובני ישראל לה' לאחר קריעת ים סוף.

אם כן אנו רואים, למרות שעיקר פסוקי דזמרה הם משירי דוד, כפי שאומרים בנוסח ברכת ברוך שאמר: "ובשירי דוד עבדיך נהללך". בתקופת הגאונים היו שנהגו להוסיף פסוקים מהתורה ומנחמיה, ובסוף תקופת הראשונים כבר נהגו הכול לאומרם, וכך נכנסו פסוקי דזמרה בכללם ובשלמותם לסידורים שלנו.

חכמי הפשט פסקו, שאדם המאחר לתפילה יגיד "ברוך שאמר", "אשרי יושבי ביתך" ואז ידלג ויאמר רק את המזמורים "הללו את ה' מן השמיים", "הללו אל בקדשו" ו"שתבח", כדי שיוכל להספיק להתפלל עם הציבור.

אך חכמי הקבלה סוברים שאין לשנות מסדר התפילה אפילו פסוק אחד, גם אם זה יבוא על חשבון התפילה בציבור, כי אסור לאדם לוותר על שום מזמור מפסוקי דזמרה. ומכאן אנו רואים את החשיבות הרבה של פסוקי דזמרה, שדוחה אפילו את התפילה במניין!!

חשוב לציין, כי אדם הרגיל לאחר לתפילה, לא יוכל לומר שהוא נוהג על פי הקבלה, כי כך ימצא את עצמו רוב חייו ללא תפילה בציבור, ולזה ודאי לא התכוונו חכמי הקבלה. מדובר על אדם שרגיל בכל הנהגותיו ללכת על פי פסקי הקבלה, ויצא פעם אחת שאיחר. ואם ילחש לך אדם "תגיד מה שלא תגיד, אבל אני הולך על פי הקבלה ולא אוותר אף פעם על פסוקי דזמרה אפילו שבקביעות אפסיד תפילה במנין". אף אתה אמור לו "אם אתה כל כך צדיק והולך ע"פ הקבלה, תפסיק לאחר לתפילה ותתחיל לנהוג ממש כמו חכמי הקבלה שהגיעו לבית הכנסת הרבה לפני תחילת התפילה וקראו קרבנות ועוד דברים מועילים, כך שלא הגיעו אף פעם לדילמא מה לעשות כשמאחרים לתפילה".

יהי רצון שבאמת נזכה שחלקנו יהיה מחלקו של ר' יוסי, ושנהיה מגומרי ההלל של פסוקי דזמרה בכל יום בכוונה ובמשמעות רבה.

להוציא מן הכח אל הפועל

טל (סנטיו) טרקין

בתפילה אנו מתחברים אל בורא עולם - מקור החיים שלנו. התפילה צריכה להיות נובעת מהלב, אך יש גדרים מסויימים בהם צריכים לעמוד כדי שהתפילה תהיה ראויה לעלות לרצון לפני מזבח ה'. אחד הגדרים החשובים ביותר הוא הוצאת הדיבור מהפה, וחיתוך המילים בשפתיים.

וכך כתב מרן השולחן ערוך [סימן קא סעיף ב] בענין תפילת שמונה עשרה: "לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו; ואם אינו יכול לכוין בלחש, מותר להגביה קולו; והני מיילי בינו לבין עצמו, אבל בצבור, אסור, דאתי למטרד צבורא (=שיגרום לבלבל את הציבור). הגה: ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל, כדי שילמדו ממנו בני ביתו, מותר (טור)".

עיקר כוונתנו היא בלב, כמו שאומרת הגמרא [תענית ב, א]: "איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפלה". חשיבות הכוונה כל כך גדולה עד שכתב מרן [סימן צח סעיף א]: "המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו; ויחשוב כאלו שכינה כנגדו; ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו; ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות". זאת ועוד, הכוונה מעכבת את קבלת התפילה, ואם אדם לא כיוון כלל בתפלתו לא יצא ידי חובה. אמנם יש בענין זה אריכות דברים, אך די בכך לצורך הענין שלנו כעת.

עם כל חשיבותה של הכוונה בתפילה, ואפילו שהיא עיקר העיקרים של התפילה, הרי שאין די בה, ורואים אנו שחובה עלינו לבטא את תפילתנו בפינו.

מהו המקור להוצאת הדמילים בפה? חז"ל למדו מחנה שהתפללה בשפתיה ולא השמיעה קולה, כמו שנאמר [שמואל א' א, יג]: "וְחִנָּה הָיָא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ רַק שְׁפָתֶיהָ נְעוּת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע". מכאן למדנו שחובת התפילה היא בשפתים ולא מספיק אמירה בלב.

נשאלת השאלה: הרי ה' יודע את רצונו הפנימי של האדם גם ללא שיבטא זאת במילים. אז אם ה' חוקר כליות ולב ויודע כל מחשבות האדם, מדוע תפילה בלב אינה מספיקה? מדוע צריך להוציא את הדיבור מהשפתיים?

אלא שיש להבין כי הצורך להוציא בפה אינו מצד הבורא אלא מצד האדם עצמו וכדי להבין את הענין הבה נעיין בדבריו המאלפים של הרב דסלר.

בספרו "מכתב מאליהו" [חלק ד' עמוד 61] מביא לנו הרב את דברי המהר"ל [ספר נתיבות עולם א נתיב העבודה פרק ב]: "**התפלה היא להשלים את האדם מה שהוא חסר ואז השם יתברך שומע תפלתו ובקשתו**, כאשר האדם הוא חסר וצריך אל השלמה. **והאדם הוא נחשב אדם מצד הדבור ובזולת זה אינו אדם**, וכאשר אין אדם מתפלל ומבקש בדבור אין כאן מקבל כי כל מקבל מבקש לקבל מה שהוא חסר, ולכך צריך שיהיה מבקש חסרונו בדבור ואז הוא מבקש חסרונו במה שהוא אדם חסר. ואין זה מוכן להשלמה מן העילה (הקב"ה) רק כאשר יוציא חסרונו אשר הוא חסר מצד שהוא אדם, ואז הוא מוכן לקבל השלמה מן העילה. **ולפיכך צריך שיתפלל האדם אל השם יתברך שהוא העלה בדבור**".

אומר המהר"ל שהתפילה באה להשלים את האדם, וחשיבותו של האדם באה מצד הדיבור, ולכן חייב להוציא את תפילתו דוקא בפיו כדי שיצליח להשלים את עצמיותו ע"י התפילה.

פירוש הדברים, שכידוע הקב"ה ברא ארבע דרגות בבריאה, שהם דומם, צומח, חי ומדבר. ולבני האדם ניתנה הדרגה הנעלית והעליונה שהיא

הדיבור, ובוזה נבדל האדם מן הבהמות. וכשאדם מתפלל ולא מוציא בשפתיו הרי הוא סותר את המהות הניתנת לו שהיא הדיבור.

ועוד נשאלת השאלה: אם כל עיקר התפילה הוא הדיבור, אז מדוע השולחן ערוך אומר שצריך להתפלל בלחש ולא בקול רם? הרי אדם מתעורר יותר כשהוא מתפלל בקול רם, אז למה שלא נתפלל בקול רם? ואם בגלל שזה מפריע לציבור, אדרבה, מדוע שלא כל הציבור יתפלל בקול רם? וכך לכאורה תתקבל התפילה יותר.

משיב הרב דסלר, ע"פ דברי הגמרא, שאדם שמתפלל בקול רם הרי הוא מקטני אמנה, שהרי הוא כאומר שהקב"ה לא ישמע את תפילתי בלחש ולכן אני צריך להגביר את קולי יותר, כביכול כדי לעזור לקב"ה לשמוע טוב יותר. והרי הקב"ה הוא כל יכול ולא משנה איך יתפלל האדם, בכל מקרה הוא ישמע אותנו. ועל פי מה שראינו לעיל באמת מצד הקב"ה אין מניעה גם לשמוע ולקבל את התפילה אפילו מהלב, אלא שלצורך השלמת האדם ומילוי חסרונו צריך האדם מצד עצמו להוציא את הדיבור בפיו ולא מצד חוסר יכולתו של הבורא לשמוע באופן אחר.

המסקנה מכל האמור היא שאדם צריך להתפלל מהלב, אך לא די בכך שיהרהר את התפילה בלבו אלא חייב הוא להוציא דבריו מן הכח אל הפועל ע"י הוצאת הדיבור בפיו, ומצד שני לא טוב גם להגביה קולו יותר מדי כדי שלא ייחשב מקטני אמנה. אלא צריך להיות ממוצע שלם - להוציא בשפתיו אך בלחש.

יהי רצון שנזכה להתפלל מתוך כוונת הלב ולחישות הפה ושכל כוונתנו תהיה לשם שמים ולא מתוך קטנות אמנה.

ברכת כהנים לידור צ'רקובסקי

מדוע זכו במצווה זו דווקא הכהנים?

ישנה מצוות עשה מן התורה על הכהנים לברך את ישראל מידי יום. כך התורה אומרת בפרשת נשא: "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנְדָּךָ: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם".

הכהנים מורמים מעם ומשובחים משאר עם ישראל, לא מפרוטקציה מסוימת ולא בגלל "העיניים היפות" שלהם. הם זכו בכך בגלל מעשיהם. לפני למעלה משלושת אלפים שנה חטאו בני ישראל במעשה העגל. משה יורד בגלל החטאים של בני ישראל וצועק "מי לה' אלי". בני לוי הלכו עם משה והרגו 3000 איש. בזכות מעשה זה שכלל מסירות נפש ממש, זכו להיות מורמים מעם. מתוכם נבחרה משפחת אהרן הכהן לדורותיה שתשפיע מכח קדושתה על כלל האומה, ותשמש כמתווכת בין העם לבין אלוהיו. מכח פעולה זו של מסירות נפש יש להם את הכוח לברך את עם ישראל.

גודל ההפסד של הכהן המסרב לברך

מצווה זו נוהגת בכל יום, וכהן שקוראים לו לעלות ולברך את ישראל וסרב - לכאורה היה ניתן לומר שהוא ביטל רק מצוות עשה אחת, אולם למעשה נחשב לו שביטל 3 מצוות עשה מן התורה. ולמה? מלשון הפסוקים רואים שהקב"ה מתאוה לברך את ישראל, ולכן 3 פעמים נזכר לשון ציווי וזירוז לברך את עם ישראל, שנאמר "כה תברכו" "אמור להם" "ושמו את שמי".

לפיכך, בסירובו של הכהן לקיים את רצון הבורא ולברך את ישראל נחשב כביטול 3 מצוות מן התורה.

אם קראו לכהן לעלות ולברך את ישראל, והכהן כבר בירך במניין אחר, אם עולה ומברך הרי שמקיים בזה מצווה וזכה לשכר. אך אם לא מברך, אינו נחשב כמבטל מצוות עשה, שהרי סוף סוף ברך את ישראל באותו היום.

בספר חרדים ישנו חידוש יפה, שלא רק הכהנים בלבד מקיימים מצווה מן התורה בברכת כהנים, אלא גם הישראלים העומדים מולם בשתיקה ובכוונה ועונים אמן אחר ברכתם, שותפים גם הם בקיום מצוות התורה.

חובת הנטילה

לפני שהכהנים עולים לדוכן צריכים ליטול ידיהם עד הפרק, שהוא חיבור הזרוע לכף היד, ויש רמז לדבר שנאמר: "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'". וכל כהן שלא נטל את ידיו לא ישא את כפיו (לא יעלה לדוכן).

ישנה מחלוקת בין גדולי הראשונים בעניין נטילת ידיים זו, לדעת הרמב"ם רק אם הידיים מלוכלכות או טמאות יש חובה לנטול, אבל כהן שנטל ידיו בבוקר ולא נגע במקומות מטונפים אין צורך שייטול ידיו לפני העלייה לדוכן. אך לדעת רש"י ובעלי התוספות גם אם הידיים נקיות צריך לנטול לכבוד הברכה.

לא נגענו אלא בקצה הקרחון של הלכות ברכת הכהנים, שהינן מרובות ומסועפות. הייתי ממליץ לכל כהן, ולכל מי שמתעניין, לעיין בשולחן ערוך סימן קכח. בארבעים וחמישה הסעיפים שיש בו נמצאים פרטי דינים חדשים גם ישנים, וכדאי לכולנו להיות בקיאים בהם כדי שנדע כיצד לברך ולהתברך.

יהי רצון שנזכה לביאת משיח צדקנו ונברך ברכת כהנים ברוב עם הדרת מלך בהר הבית.

אדם ניכר בתפילתו

אלישיב קמחי

כתוב בתורה [בראשית כד, סד-סה]: "וַתִּשָּׂא רַבֵּקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתִּרְא אֶת יַצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל: וַתֹּאמֶר אֶל הָעֶבֶד מִי הָאִישׁ הַלֵּזָה הַהֶלֶךְ בַּשָּׂדֶה לִקְרֹאתָנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח הַצְעִיף וַתִּתְּכֶס׃".

והובא במדרש [בראשית רבה]: "אמר רב הונא ראתה שידו שטוחה בתפילה ואמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו".

ונשאלת השאלה, איך רואים על אדם אם הוא גדול או לא?

ישנן כמה תשובות רגילות שנוהגים להשמיע, כמו שאדם ניכר בלימוד התורה שלו, בערך ובזמן שהוא משקיע בגמילות חסדים וכדומה.

הכל טוב ויפה, אך ישנה תשובה עמוקה יותר, והיא שאדם ניכר על ידי התפילה.

הבחינה על ידי התפילה שונה מהבחינה על ידי לימוד תורה. הרי הלימוד מראה על חכמה וסקידה, וכן על יכולת שכלית טובה, שיכול להיות שנובעת מתכונה מולדת של האדם. גם הבחינה של האדם דרך גמילות החסדים שהוא עושה מלמדת על מידות טובות שיש באדם.

התפילה בניגוד לקודמותיה שונה בתכלית. התפילה מעידה על נפש האדם, על הדבר הכי פנימי ואמיתי שקיים בו, ואם הגענו להבנה בנפשו של האדם - אין לך דבר אמיתי מכך.

בכדי שאדם יגיע למדרגה של תפילה טובה, הוא צריך להשקיע את כל כולו, את כל הכוחות, הניסיונות והמידות שלו, כדי להצליח במשימתו. הרי הנפש ברוב חשקה לתפילה הבוקעת את כל חדרי הלב, שמטרתה לבקוע שערי שמים, משתמשת היא בכל האמצעים, העומדים לרשותה.

כשהאדם מתפלל הרי הוא שופך את ליבו בתפילתו, גם אם התפילה היא על לימוד ואפילו תפילה על יראת שמיים, וכן על היכולת להעניק לחברה חסדים, שהרי הכול תלוי ועומד בתוכן התפילה.

נבין אנו ונלמד, שהתפילה היא זמן לבקש על כל מה שקשה לנו. זה גם הזמן המתאים ביותר להודות על כל הטובה שהקב"ה נתן לנו. ומעבר לכך, התפילה היא גם מבחן אישי שלנו לשיפור כל המידות, ולייצוג עצמנו כלפי חוץ.

"אמור לי על מה אתה מתפלל ואומר לך מי אתה".

התפילה מוציאה מן הכח אל הפועל את השאיפות הפנימיות של האדם. אדם שמתפלל עד דבר מסוים, ובפרט אם הוא חוזר על בקשתו שוב ושוב, הדבר מעיד שבנפשו הוא. דבר שחשוב לאדם - הוא מתפלל עליו. לכן צריך ללמוד מה עיקר ומה טפל, ולדעת באיזה אפיק להשקיע את התפילות שלנו.

יהי רצון שנצליח להפיק מהתפילה את כל הטוב שבה ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

טוב להודות לה'

רון מעודד

מובא במשנה [ברכות נד, א]: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'. **בכל לבבך** - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע; **ובכל נפשך** - אפילו הוא נוטל את נפשך, **ובכל מאדך** - בכל ממונך. דבר אחר: **בכל מאדך** - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו".

מהמשנה אנו למדים שאדם צריך להודות לה' גם על הדברים הטובים שקורים לו בחיים וגם על הדברים הרעים.

צריך להודות ע"י יצר הטוב - להודות שהקב"ה מזכה אותנו ללמוד תורה, קיום מצוות ומעשים טובים. גם **צריך להודות גם ע"י יצר הרע** - צריך להודות לה' שעזר לנו להתגבר עליו, שהרי הוא מאש ואנחנו מבשר ודם, ואם אין הקב"ה עוזר לנו איננו יכולים לו (להתגבר עליו). גם כאשר האדם נופל בניסיון ח"ו זהו זמן שצריך להודות עליו. בפירוש קהתי על המשניות כותב גם כאשר האדם עוסק בדברים גשמיים, כגון: אכילה שתייה וכו' יעשה את זה לשם שמים. לדוגמא: כאשר ישן יתכוון שיהיה לו כוח וערנות ללמוד וכו'.

על הפסוק "בכל נפשך" מביאה הגמרא [ברכות סא, ב] מעשה: "תנו רבנן, פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה... בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבנו, עד כאן? אמר להם: **כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך** - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: **מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו!** היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת

קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? (תהלים יז) ממתים ידך ה' ממתים וגו'! - אמר להם: חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.

זו לא חכמה לעבוד את ה' כשרואים את השכר נשפך עלינו ממרומים. החכמה היא לעמוד בנסיון ובכל זאת להמשיך ולדבוק בו יתברך. כך היה גם עם דוד המלך ע"ה. פעמיים בספרו הוא מזכיר "ובשם ה' אֶקְרָא"; במקום אחד "כֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" [תהלים קטז, יג] ובמקום השני "צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא, וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" [תהלים קטז, ג-ד]. משמעות הדבר שגם בזמן משתה ושמחה, כשהכל טוב, מודה דוד המלך לה', אך החידוש הוא שגם בזמן צרה ורדיפות מודה דוד למלך באותו ביטוי ממש, ללמדך שצריך להודות לה' על הרעה כשם שמודים לו על הטובה.

על המאורעות הטובים וגם על המקרים הרעים שעוברים על האדם צריך לזכור שהכול בהשגחת ה' והכול לטובה גם כשלא רואה ומבין, עליו ולהודות על כך.

נשאלת השאלה: למה צריך להודות לה'? וכי הוא צריך מאתנו דבר?!

באמת הקב"ה אינו צריך מאתנו דבר, ועניין ההודאה הוא בשביל האדם עצמו, שע"י שהוא יודה לה' על כל דבר ודבר, ידע להכיר בהשגחתו של הבורא יתברך ובמציאותו. יוצא מכך, שההודאה היא יסוד חשוב באמונה. מי שמכיר טובה ומודה לה' אפילו על הדברים הקטנים ניכר שהוא בעל אמונה גדולה.

לחיזוק העניין אפשר לראות את מעלת פעולת ההודאה שכאשר האדם פותח את עיניו, פעולתו הראשונה צריכה להיות הודיה לה' יתברך באמירת

"מודה אני". עוד אפשר לדייק מנוסח "מודה אני", שהמילה מודה באה לפני אני - וזה בא ללמדנו שהאדם צריך לבטל את עצמו בהודאה לה' (לפני האני של עצמו).

הגמרא [סוטה מ, א] שואלת: "בזמן ששליח ציבור אומר מודים העם מה הם אומרים? אמר רב: מודים אנתנו לך ה' אלוקינו על שאנחנו מודים לך וכו'".

נשאלת השאלה: מדוע הגמרא שאלה מה העם עונים דווקא בברכת מודים? ולא שאלה על שאר התפילה? ועוד, מה פירוש "מודים אנתנו לך על שאנחנו מודים לך"? והרי ההודאה באה מהאדם עצמו אז למה צריך להודות לה' על שמודים לו?

ר' דוד אבודרהם עונה, שברכת ההודאה שונה היא משאר הברכות בתפילה. בשאר התפילה אתה הופך את השליח ציבור לשליח, אז האדם יוצא מדין שומע כעונה. אבל לענין הודאה, לא שייך למנות שליח שיודה במקומך "שאין דרך העבד להודות לרבו ולומר לו 'אדני אתה' ע"י שליח". לכן הגמרא שאלה דווקא על ברכת מודים, כי לא שייך למנות פה שליח להודאה. זו הסיבה שהקהל מצטרפים לחזן במודים דרבנן ואומרים בעצמם את נוסח ההודאה.

רש"י עונה על השאלה השנייה: "על שנתת בליבנו להיות דבוקים בך ומודים לך". הגדולה אינה ניכרת כל כך כאשר האדם מודה על דברים שמובן לו כי באו מאת הקב"ה, כגון: אוכל, שתייה ופרנסה. הגדולה היא להודות על דבר שכביכול נראה לאדם שבא מעצמו (כמו הודאה), ובכל זאת להבין שגם זה מהקב"ה ולהודות לו על כך.

יהי רצון שנזכה להתבונן ולראות בחסדי ה' ולהודות עליהם, ונזכה לאמונה ויראת שמים!

איסור דיבור חול בבית הכנסת / בזמן התפילה

נועם הריס

מפורסמים דברי רבותינו הקדושים על קדושת בית הכנסת ועל האיסור החמור לדבר בו דברי חול, לנהוג בו בצחוק ובקלות ראש.

וכך כתב מרן רבי יוסף קארו [סימן קנא סעיף א]: "בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים..." ובסעיף ט הוסיף: "נוהגים בהם כבוד, לכבדן ולרבצן (פירוש כבוד - נקוי הבית. ריבוע - זריקת המים על פני הקרקע). ונוהגין להדליק בהם נרות, לכבדן".

להלן נצטט כמה ממאמרי גדולי ישראל בעניין:

כתב רבי ישראל אלנקוה הי"ד בספרו "מנורת המאור" (הקדמון): "כשיכנס אדם לבית הכנסת בין בשחרית בין מנחה ובין בערבית ישב באימה, ברעדה ויראה ולא יקל ראשו ויבזה את התפילה".

ר' חיים ויטאל (המהרח"ו), גדול תלמידי האר"י הקדוש, כתב באותו עניין: "ראיתי ממורי ז"ל שנוזהר בתכלית הזהירות שלא לדבר כלל בבית הכנסת גם שלא בזמן התפילה וכמעט שאפילו בדברי מוסר ותוכחות ותשובה לא רצה לדבר כדי שלא ימשך לדברי מזה איזה דיבור של חול".

כתב רבי יעקב חיים סופר בספרו "כף החיים" [סימן קנא אות ח] בעניין אדם המדבר בבית הכנסת ובזמן התפילה: "טוב שלא יבוא לבית הכנסת כלל כי הוא חוטא ומחטיא". וידועה היתה הנהגתו של בעל "כף החיים" לבא

בדיוק בתחילת התפילה ולצאת מיד בסיום התפילה כדי שלא יצטרך לדבר שום דיבור חול בבית הכנסת.

ר' אליעזר פאפו כתב בספרו "פלא יועץ" [מערכת בית הכנסת]: "מי שרוצה להזהר שלא לדבר בבית הכנסת אבל כשמדברים איתו אחרים נראה לו כבושה וכיוהרא שלא להשיבו וכו' והאיש הירא את ה' יאחזהו רעד מחומר שבו ולא יבוש מפני כל".

ר' יעקב אביחצירא זצ"ל (סבא של ה"בבא סאלי") כתב בספרו "אביר יעקב" שהשומר על קדושת בית הכנסת מקיים מצוות "ומקדשי תיראו".

אי אפשר שלא לציין את דבריו הנחרצים של הזוהר הקדוש [השמטות כרך א דף רנו עמוד א]: "ומאן דאשתעי בבי כנישתא ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל דאחזי דלית ליה אלהא, ולא אשתכח תמן ואנהיג קלנא בתקיפא עלאה". ובכוונה לא תרגמנו את לשונו, ודי למבין.

משום נחיצות העניין נכתוב כמה הלכות לבאר את חומרות האיסור וחיוב שמירת הקדושה בבית הכנסת:

א. בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים "מקדש מעט", כי הם כמו מקדש קטן, וצריך מאוד להזהר בכבודם ולנקותם היטב.

ב. אסור לעשן סיגריות בבית הכנסת, ואפילו אם יש שתי פרוכות בארון הקודש אחד מבפנים ואחד מבחוץ אין להתיר עישון בבית הכנסת. ובמקום שלומדים בו שיעור תורה אסור בודאי לעשן כי הדבר מפריע לאחרים, אלא אם כן יש אישור מראש הישיבה לדבר וגם בידיעה ברורה שאין הדבר מפריע לאף אחד (וידוע ההיתר של "הגוד פלו" לעשן במועדון בעת שיעורו המקסים של אופיר אזרד הי"ו).

ג. אין אוכלים בבית הכנסת ואין שותים ואין מטיילים בו, אולם כשמתקיים בו שיעור תורה מותר לחלק לקהל כוס קפה או כוס תה כדי להעיר אותם לשמיעת השיעור. ומותר לאכול בו סעודת שלישית או סעודת מצוה ובלבד שלא ישתו שם הרבה יין או משקאות משכרים. ולפיכך נוהגים היום לעשות סעודת סיום מסכת בבית הכנסת, או סעודת ברית מילה וכדומה.

ד. מה שנוהגים כיום לחלק "ברכות", כמו מיני מזונות או פירות העץ או פירות האדמה וכדומה יש להקל אם מועיל ללימוד.

ה. אין ראוי לערוך מסיבת בת מצוה בבית הכנסת, אף אם ישמרו על קדושת המקום, ואף אם עורכים את המסיבה בשעה שאין בה תפילות.

ו. אסור לשבת רגל על רגל בבית הכנסת משום שנחשב כשחץ וגאווה.

ז. אין ישנים בבית מדרש וכל הישן בבית המדרש תורתו נעשית קרעים קרעים, שנאמר "וקרעים תלביש נומה. ורק לתלמידי חכמים התירו לעשות זאת מדוחק כי בית המדרש נחשב לביתם.

יש לזכור כי הדברים הקשים שהובאו מדברי גדולי ישראל על חומרת הדיבור בבית הכנסת, אסור שיגרמו לנו לייאוש. עצת היצר היא להחליש כוחנו ע"י שמראה הוא לנו כי אם לא נוכל להיות מושלמים לא שווה לנו לעשות שום צעד או התקדמות כל שהיא. אנו אמונים על השיטה שאומרת כי עלינו להשתדל עד מקום שידינו מגעת ואפילו שאנו יודעים כי אנו לא מושלמים, נמשיך וננסה להתקדם.

דברי גדולי ישראל באים לעורר אותנו, כדי שנכיר בערך החשוב של שמירת הפה בבית אלוקינו, כי אכן חמורים הם הדברים, אך מי שיגיע מדבריהם לייאוש - ידע כי טעה ובגדול. צריכים להתעודד ולהתחזק במה שאפשר, והבא להטהר מסייעין בידו.

אחי תתחזק, הגיע זמן הגאולה

יהודה קפלן

עם ישראל בכללו וכל אחד מאיתנו אחים יקרים מתפללים לקב"ה. כמובן שלכל אחד יש בקשות שונות בתפילתו לפי הצרכים האישיים שלו, אבל השאלה היא איך אתה מתפלל? כי בתכל'ס אדם פונה לקב"ה רק מתי שחסר לו משהו, אם זה פרנסה, בריאות, הצלחה, אושר וכו'. ברוך ה' לא חסר דברים להתפלל בשבילם, אפילו לפני ראש השנה יש לנו זמן של הכנה נפשית ורוחנית עד ליום הנורא יום הדין, וכן לפני יום הרחמים הגדולים - יום כיפור.

תראו כמה הקב"ה אוהב אותנו אחים יקרים. נותן לנו זמן להתעורר, להתאפס, להתחזק בתפלה ובדבקות אליו יתברך, אז מתי אנחנו מתפללים? רק מתי שחסר לנו משהו?!

אז זהו שלא!

כי חשוב שנדע ונפנים ששום דבר לא מובן מאליו. אדם יכול להיות הכי בריא בעולם, הכי עשיר, יכול להיות לו הכל, והוא אומר לעצמו "טוב לי עכשיו אז ככה זה יישאר!". צאו מהסרט הזה! בורא עולם יכול לשנות הכל בשניה אחת. כל החיים שלנו יכולים להשתנות.

אז מה הנקודה החשובה שנבין? "איזהו העשיר השמח בחלקו" [אבות ד,א]. אחים יקרים, אל תסתכלו על מה שיש לאחרים, אל תקנאו באף אחד, תסכלו על עצמכם ועל כל מה שיש לכם. תודו לקב"ה כי שום דבר לא מובן מאליו. זה שאתה קם בבוקר, זה שאתה נושם, הולך, שותה, וכל שאר הפעולות הנצרכות. לפיכך אחים יקרים אתם עושים את כל הפעולות הכי

טבעיות והכי תדיריות שאמרת, אז תתרגלו לומר תודה ולשבח לבורא עולם כי הוא הנותן ליעף כח, ובידו להחיות מתים, ולהתיר אסורים, ולזקוף כפופים.

אחים יקרים, בואו נתחזק באמת וביראת שמים, ונודה לקב"ה על כל מה שעובר עלינו, ולא סתם מתי שרע לנו או טוב לנו.

בואו נתפלל ונזעק!

אחים יקרים, רוצים משיח? ברור שכן!!! אז תתפללו לבורא עולם מעומק לבכם, כי תכל'ס הגיע זמן הגאולה, ואומרים שאנחנו הדור האחרון והוא כבר פה!. רק צריך להתפלל ולבקש על זה ולחכות, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה נחכה לו. ואומרים שלא עלינו אם תהיה מלחמת גוג ומגוג הוא יגיע לאחר מכן, אז אנו אומרים "למי יש כח לחכות? חיכינו מספיק לא?!"

בואו כולם, אבל כולם, דתיים וחילוניים, ימניים ושמאלנים, ספרדים ואשכנזים, חסידים וליטאיים, כולנו אחים יקרים נתפלל ונזעק, כי התפלה היא המניע היחיד לגאולה השלמה.

כי בינינו אחים יקרים אתם יודעים מה היא כוחה של תפלה, בינינו זה לא סתם מילים שאתה זורק מהפה, זה הופך עולמות למעלה. זה עושה ניסים, אבל "אשכרה" ניסים. איך שלא תסתכלו על זה, יש בורא לעולם ולתפלה יש כח עצום. אז אחים יקרים, תנו "פוש" עוד קצת, כי תכלס כל אחד יש לו חיבור עז לבורא עולם וכולם רוצים גאולה, אז בואו נתפלל נזעק ונצעק אבל מעומקי לבנו, לא להתפלל בגלל שאנחנו רוצים לזכות בטוטו, ולא בגלל שאנחנו רוצים שביתר ירושלים תיקח אליפות, בואו נתפלל כי אנחנו רוצים

משיח, ורוצים בית מקדש, רוצים שהקב"ה ישיב כוהנים לעבודתם ולווים לדוכנם, לשירם ולזמרם.

בואו נתעורר ונתפלל, כי באנו לעולם לעבוד ולא לנוח. ננוח בגן עדן בעזרת השם. בואו עכשיו נתפלל על הגאולה השלמה שתבוא במהרה, יותר מזה אנחנו לא צריכים כלום.

אחים יקרים אני מקווה שחזקתי את עצמי ואתכם, ובזכותכם ובזכות תפילותיכם יפתחו שערי שמים והקב"ה ישמע תפילתנו ויענה עתירתנו, וישלח לנו את משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ונזכה לגאולה שלמה אמן כן יהי רצון.

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' דב בן גרשון אליהו שחור ז"ל

נפטר ח' אב תשל"ח

גמל חסד עם החיים ועם המתים

הלל מרדכי ב"ר דב שחור ז"ל

נפטר כ"ה אייר תש"ן

מורה שנספה בעיצומה של דרך.

ת.נ.צ.ב.ה

**"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"
לעילוי נשמת**

**אבינו וסבינו היקר
ר' שלום בן שמעון גריידי ז"ל**

**איש תם וישר דרך אוהב תורה
ולומדיה אציל ואיש חסד.**

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת הרב אמיר שרון הי"ו

"נִרְה' נְשִׁמַּת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' יצחק יהודה ומרת פנינה פערל לוית ז"ל
ר' חיים יקותיאל ומרת שרה מרים איצקוביץ' ז"ל
ר' צמח מנחם ומרת בלה חדוה זמברובסקי ז"ל
ר' פנחס ומרת מרים בנדר ז"ל
ר' אברהם צברי ז"ל
ר' רחמים אליהו ז"ל
מרת מרים חיה בת סוזן מלכה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

"נִרְה' נְשִׁמַּת אָדָם"

לעילוי נשמת

ג'רר שמעון בן רינה ז"ל

הלן חיה שרה חנה בת מרים ז"ל

לרפואת הגוף הנפש

והנשמה וזיווג הגון לבחורה

קרולין לור אביבה רינה חדווה

לאה בת הלן חיה שרה חנה

נתרם בעילום שם

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

בנימין בן לב ז"ל
מריס בת רנך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת הריס הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מנחם אהרן בן בלומה ז"ל

רבקה בת בלה ז"ל

יצחק בן מרים ז"ל

מרים בן רבקה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לזיווג הגון

אברהם בן הדסה מסעודה

רבקה בת הדסה מסעודה

נדבת משפחת אנג'ל הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מרדכי בן מסעודה ז"ל

שלומי בן פאני ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת מלכה הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

אבישי ז"ל בן סעדיה יבדל"א

מנחם בן יצחק ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת גזי הי"ו

"רְפְּאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא הוֹשִׁיעֵנִי

וְאוֹשֶׁעָה כִּי תִהְלֹתִי אֶתָּה"

לרפואת

אשר בן עטייה הי"ו

הוקדש ע"י משפחת עטייה הי"ו

לזיווג הגון

רחמים בן בלינה רחל מוגרבי

לרפואה שלימה

מזל בת אסתר תחי'
ויקי בת אסתר תחי'
יוסף בן אסתר הי"ו

להצלחה

עידן בן בלינה רחל
ליראת שמים ואהבת הלימוד
אלירן בן בלינה רחל
וכל משפחתו וצאצאיו.

להצלחת כל משפחת מוגרבי
ברוחניות ובגשמיות.

"רְפָאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא הוֹשִׁיעֵנִי
וְאַוְשַׁעַה כִּי תִהְלֹתִי אֶתָּה"

לרפואת

צביה בת גנה תחי'

נדבת

משפחת צ'רקובסקי הי"ו

לרפואה שלמה

אליהו בן זהרה הי"ו
מרים בת אסתר תחי'
שי בן מרים הי"ו

להצלחת

נעם אסתר בת רחלי תחי'

לעילוי נשמת

מסעודה בת יקוט ז"ל

הוקדש ע"י משפחת דהאן

"רְפְּאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא הוֹשִׁיעֵנִי

וְאַנְשֵׁעָה כִּי תִהְלֶתִי אֶתָּה"

לרפואת

התינוקת

בת מרים חיה בת עדנה תחי'

הוקדש ע"י ר' אופיר אזרד הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' יוסף בן עזיזה ז"ל
למשפחת טובול
ר' מיכאל בן רחל ז"ל
למשפחת דרעי
מרת שמחה בת אסתר ז"ל
למשפחת דרעי

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה שלימה

אברהם בן חיה אסתר
יוסף בן פרלט
הסבתא מרים בת שמחה
הבת דבורה בת מרים

נדבת משפחת טובור הי"ו

**להצלחת כל עם ישראל
להצלחתם של כל חיילי ישראל
ולהצלחת כל לומדי התורה**

יְפָרוֹשׁ ה' סִכַּת שְׁלוֹמוֹ עֲלֵיכֶם. וַיִּטַּע בֵּינֵיכֶם
אֲהָבָה וְאַחֻוּהָ. שְׁלוֹם וְרִיעוּת. וַיִּסְלַק שְׁנֵאת חֲנָם
מִבֵּינֵיכֶם. וַיִּשְׁבֹּר עוֹל הַגּוֹיִם מֵעַל צְוֹאֲרֵיכֶם.
וַיִּקְיֵם בְּכֶם מִקְרָא שְׁכָתוֹב. ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם
יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיְבָרֵךְ אֶתְכֶם
כַּאֲשֶׁר דָּבַר לָכֶם. וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

נדבת משפחת מעודד הי"ו